

magma

MAGMA • 1/2023

Mikko Majander

SISARUKSIA, VAAN EI KAKSOSIA

Suomi ja Ruotsi toistensa julkisuus- ja kulttuurikuvassa

Sisaruksia, vaan ei kaksosia
Suomi ja Ruotsi toistensa julkisuus- ja kulttuurikuvassa

Julkaisija: Ajatuspaja Magma
www.magma.fi

Magma 2023

Ulkoasu: Oy Nord Print Ab

Kannen kuva: Stina Stjernkvist/TT/Lehtikuva

Tekijän kuva: Max Majander

ISBN: 978-952-7328-37-8 (online)

ISSN: 1798-4610 (online)

© Mikko Majander & Magma

MIKKO MAJANDER

Sisaruksia, vaan ei kaksosia

**Suomi ja Ruotsi toistensa
julkisuus- ja kulttuurikuvassa**

Tekijästä

Mikko Majander

VTT Mikko Majander (s. 1964) on Helsingin yliopiston poliittisen historian dosentti, joka työskentelee tutkijana ajatuspaja Magmassa. Hän on aikaisemmin paneutunut tämän tutkielman tematiikkaan muun muassa raportissaan *Ruotsin malliin. Pohjoismaat suomalaisessa politiikan argumentaatiossa* (Magma, 2019) sekä kirjassaan *Komplekseja, kilpailua ja kumppanuutta Suomen ja Ruotsin suhteissa* (Siltala, 2020).

Sisällys

Saatteeksi.....6

Prologi: Olympiahuumaa talvella 2022 11

OSA I:

Kun Suomi-argumentti kääntyi päällelleen

”Jävla Finland” – veti meidät mukaansa hakemaan Natoon.....14

Uudet totuudet Ruotsin valtiopäivävaaleissa.....26

Nahkarakkainen nainen,
politiikan kansainvälinen supertähti32

Osa II:

Kulttuuririntamat epätasapainossa

Dekkarijättiläinen ja sen alusmaa37

Kirjallisuuden Augustit ja Finlandiat45

Televisiosarjoja ja populaarimusiikkia.....57

Elokuvataivaalla Suomi kirii kaukaa takamatkalta65

Sauna ja sisu, Sibelius ja Salonen.....71

Osa III:

Kun käsi irtosi kädestä

Ruotsin ”Nato-limbo” – Suomi menee menojaan.....75

Sisaruskomplekseista perhesolidaarisuuteen.....84

Hakemisto.....97

Saatteeksi

Ajatuspaja Magmaassa pohdittiin syksyllä 2021 seuraavan vuoden ohjelmaa ja painopistealueita. Talvella oli valmistumassa skenaarioprojekti, jossa yhdessä Nordic West Officen kanssa järjestettyjen workshopien pohjalta hahmoteltiin Pohjolan tulevaisuusnäkyviä. Sen rinnalla Magma julkaisi Nils Erik Forsgårdin kokoamana ja toimittamana muhkean esseekokoelman *30 röster om Norden*.¹ Suomen suhdetta Ruotsiin tuntui edelleen tähdelliseltä käsitellä, eritoten kun koronapandemia oli monin tavoin koetellut naapureiden keskinäistä kanssakäymistä.

”Ruotsin-silta – Sverigebron” sopi hyvin kattoteemaksi omiin suunnitelmiini. Olin ensi töikseni Magmaassa julkaissut keväällä 2019 pienen raportin, joka tarkasteli Ruotsin esimerkin käyttöä Suomen päivänpoliittisissa kamppailuissa. Seuraavan vuoden syksynä ilmestyi maiden väliseen poliittiseen ja mentaali-historiaan porautuva kirjani *Konflikteja, kilpailua ja kumppanuutta Suomen ja Ruotsin suhteissa*.²

Aikeissani oli joka tapauksessa seurata hieman systemaattisemmin naapurin sanomalehtiä. Ruotsissa oli tulossa syksyllä 2022 ilmeisen tiukat valtiopäivävaalit, joiden analysointi ja kommentointi olivat vanhoja harrastuksiani. Tarkoitus oli pitää siinä sivussa silmällä, mitä Suomesta oikein kerrotaan ja millä tavalla, ja

1 *Nordic Market Scenarios. Imagining Nordic markets in a changed global landscape.* Nordic West Office & Danske Bank, 2022; Nils Erik Forsgård (toim.): *30 röster om Norden*. Magma, 2022. Molemmat ovat ladattavissa Magman kotisivuilta (www.magma.fi), kuten myös ajatuspajan muut julkaisut.

2 Mikko Majander: *Ruotsin malliin. Pohjoismaat suomalaisessa politiikan argumentaatiossa.* Magma, 2/2019 & *Konflikteja, kilpailua ja kumppanuutta Suomen ja Ruotsin suhteissa.* Siltala, 2020.

verrata saldoa suomalaisille tarjoiltavaan uutisointiin Ruotsista. Laajaan kaiken kattavaan tutkimukseen ei ollut aikaa tai resursseja.

Työhypoteesiksi riitti kerätä puolisen vuotta viittauksia *Dagens Nyheteristä*, *Svenska Dagbladetista*, *Helsingin Sanomista* sekä osin *Hufvudstadsbladetistä*³ ja raportoida, mitä niiden perusteella voitiin tulkita naapurusten kiinnostuksesta toisiinsa. Maiden välillä vallitsee tältä osin suuri rakenteellinen epäsuhta. Suomalaislehdillä on Tukholmassa kirjeenvaihtajat tehtäväkenttänään Pohjoismaat,⁴ Yleisradiolla peräti kaksi, mutta ruotsalaiset hoitavat Suomea lähinnä paikallisten avustajien ja tietotoimistojen välityksellä.

Jotain (mentaalisen) geopolitiikan eroista kertoo sekin, että Suomi kuuluu Ruotsin radion Itämeren-kirjeenvaihtajan rooteliin yhdessä Baltian maiden ja Puolan kanssa. Keväällä 2020 pestiin valittu Lubna El-Shanti valitteli aloittaessaan sekä suomen kielen taidon puutettaan että Suomen tuntemustaan, joka oli ”samaa tasoa kuin useimmilla ruotsalaisilla, eli melkoisen heikko”. Maan ruotsinkieliset lehdet olivat toki avuksi, mutta eivät riittävästi keskittyessään enimmäkseen suomenruotsalaisia koskeviin kysymyksiin.⁵

Venäjän aggressiivinen Euroopan turvallisuusarkkitehtuurin haastaminen ja lopulta täysimittainen hyökkäys Ukrainaan helmikuun lopulla 2022 johtivat siihen, että Suomen ja Ruotsin välinen silta ryhtyi rakentumaan aivan toisella tavalla kuin Magman ideoimana projektina.

Olin aikanaan käsitellyt jo väitöskirjassani turvallisuuspoliittista keskinäisriippuvuutta, ellei kohtalonyhteyttä Suomen ja Ruotsin välillä. ”Alueen geopo-

3 Viittaukset on tehty nettiartikkeleihin, jotka on usein julkaistu päivää (tai paria) ennen näköis- ja paperilehtien ilmestymistä ja niistä poikkeavilla otsikoilla.

4 Ks. myös HBL.fi 26.1.2023 'HBL satsar mer på Norden' (Tim Johansson).

5 Journalisti.fi 26.10.2021 'Fem länder – en korrespondent' (Lina Laurent).

litiikka on myös aina ollut kytköksissä yleiseurooppalaisiin konstellatioihin ja voimapolitiikan vaihteluihin”, kirjoitin raportissa 2019 ja pohdiskelin naapurusten suhtautumista sotilaalliseen liittoutumiseen. Molemmat tekivät tietysti ratkaisunsa itse, mutta toisen valinnoilla oli olennaista merkitystä omiin arvioihin. Suomalaisia vaivasi osin historiallisista syistä pelko, että he voisivat tulla ruotsalaisten yllättämäksi.

”Kärjistetyimmillään vuorovaikutuksen voi tulkita niin, että Suomen Nato-jäsenyys riippuu Ruotsin sosiaalidemokraattien kannasta sotilaalliseen liittoutumiseen”, kuvasin tuolloin tilannetta. Nyt tiedämme, että kehitys tuli keväällä 2022 kulkemaan suurin piirtein päinvastoin. Paremmiin osui kohdalleen toinen tulkintani:

Kaikkienensa on vaikea ajatella, että nykyisessä asetelmassa Suomi liikahtaisi Naton suhteen eri tahtia kuin Ruotsi. Jokin ulkonen šokki voi toki reivata tilannearviot uusiksi, mutta silloinkin lienee todennäköisempää, että tämä vain tiivistäisi koettua kohtalonyhteyttä.⁶

Keveyhköksi tarkoittamani lehdistö seurannan aikajänne venyi ja sisältö monipuolistui, kun ”ulkoinen šokki” toteutui Ukrainassa. Suomi ja Ruotsi joutuivat tulikokeeseen, joka koski maiden turvallisuuspoliittisia perusratkaisuja, mutta samalla myös kansallista identiteettiä ja sijaa kansainvälisen politiikan pelilaudalla. Naapurussuhteet asettuivat ristivalotukseen, jossa historian kokemukset kietoutuivat yhteen tulevaisuusratkaisujen kanssa.

6 Mikko Majander: *Pohjoismaa vai kansademokratia? Sosiaalidemokraatit, kommunistit ja Suomen kansainvälinen asema 1944–51*. SKS, 2004 & 2019, 38–44.

Magma teetti vuoden 2023 alussa yhdessä kumppaneidensa kanssa kyselytutkimuksen ruotsalaisten Suomi-kuvasta.⁷ Se todisti samaa kiinnostuksen kasvua kuin maiden välisissä yhteyksissä toimivat tahot diplomaateista, järjestöistä ja toimittajista yksittäisiin kansalaisiin olivat raportoineet. Toisaalta tutkimuksen tulokset herättivät epäilyksen, onko sittenkin kyse turvallisuuspoliittisesta ”hypestä”, joka arkistuu aikanaan, kunhan Nato-ratkaisut saadaan maaliin. Maiden välinen puolustusyhteistyöhän on tiivistynyt jo vuosia ja nauttinut lähes jakamatonta kannatusta, ilman että keskinäinen kiinnostus olisi siitä juurtunut olennaisesti syvemmälle yhteiskuntaan.

Maabränditutkimuksissa on havaittu, että kulttuuri on maailmalla Suomi-kuvan heikoin osa-alue.⁸ Mutta päteekö se myös lähinaapuri Ruotsiin, jossa sadoilla tuhansilla on suomalaista sukutaustaa? Pääasiassa politiikkaan keskittyvä lähtökohtani sai rinnalleen kulttuuriulottuvuuden, jota ei voi arvioida pelkällä yhden vuoden otannalla. Ennen muuta kirjallisuuden ja elokuvan osalta näkökulma laajentuukin kehitykseen koko 2000-luvulla, vaikka tarkempi case study -fokus onkin vuodessa 2022. Tarkastelu on enemmän määrällinen kuin laadullinen ja tarkoitettu mieluummin kentän kartoitukseksi kuin tyhjentäväksi esittelyksi.

Politiikan osalta taas Nato-hakemuksen käsittelyprosessi perusteli aluksi ajateltua pidempää kaarta. Kuinka yhteen hitsautuneina naapurukset pysyisivät, jos matkaan tulee mutkia? Työtä nyt viimeistellessä Ruotsin jäsenyydeltä puuttuu yhä Turkin ja Unkarin siunaus, kun taas Suomi on jo hyväksytty sotilasliittoon. Tiet ovat tältä osin ainakin hetkeksi erkaantuneet, mutta myös maiden väleihin sen vuoksi kohdistuvaa jännitettä on ehditty koetella. Tarkastelun ulottamista pääsiäiseen 2023 asti tuki lisäksi se, että näin saatiin myös Suomen

7 *Svenskarnas syn på Finland*, 23.1.2023, Magma.fi; vrt. *Svenskarnas bild av Finland*, 4.1. & 7.2.2017, <http://194.136.187.251/post/2017/3/2/svenskarnas-finlandsbild-positiv-men-otydlig>.

8 UM.fi 22.3.2023, *Maakuvan vuosikatsaus 2023*, 9–11, 15–16, 56.

eduskuntavaalit mukaan ikään kuin rinnastukseksi Ruotsissa runsas puoli vuotta aikaisemmin pidetyille valtiopäivävaaleille.

Muutaman sanomalehden otanta lisukkeineen tarjoaa rajallisen kuvan media-
maailmasta, saati todellisuudesta, mutta esimerkiksi television ja radion uutis-
lähetysten ja ajankohtaisohjelmien seurantaan ei ollut tässä eväitä. Temaattisesti
vähälle jäävät talous- ja elinkeinoelämä, jotka tarjoaisivat oman kiinnostavan
tarkastelukentän. Urheiluun viitataan vain symbolisena oheistuotteena. Mutta
näinkin muodostuu empiirinen aineisto, joka uskoakseni avaa hedelmällisen
tirkistysaukon naapurisuhteiden maisemaan.

Helsingin Eerikinkadulla 17. huhtikuuta 2023

Mikko Majander

Prologi: Olympiahuumaa talvella 2022

Helmikuussa 2022 talviolympialaisia oli käyty Pekingissä viikko, kun hiihdon supertähti Iivo Niskanen toi Suomelle ensimmäisen kultamitalin 15 kilometrin matkalla perinteiseen tyyliin. Se oli kansakunnalle vapauttava voitto. Kisat olivat menneet suomalaisilta siihen asti jonkun verran alakanttiin, muttei mitenkään penkin alle. Jos Iivon pronssi avausmatkalla 30 kilometrin yhdistelmähihdossa oli tyydyttävä pettymys, kaksi mitalia tuonut naisten kymppi kävi huikeasta urheiluelämyksestä.

Kerttu Niskanen antautui Norjan hiihtokuningattarelle Teresa Jouhaugille alle sekunnin erolla, mutta Krista Pärmäkoski piti yhtä pienellä marginaalilla venäläisen Natalia Neprjajevan takanaan. Kaksi suomalaista palkintopallilla, *Svenska Dagbladet* nieleskeli pettymystä, kun Ruotsin etukäteen vahvat valtit Ebba Andersson ja Frida Karlsson simahtivat pahasti.⁹

Ruotsalaisilla oli varaa tähän repsahdukseen, sillä kisat sujuivat heiltä erinomaisesti. Mitaleita satoi päivittäin ja parhaimpina useita. Ruotsin naiset nappasivat hiihdon sprinttimatkalla kaksoisvoiton ja kukistivat viestin loppusuoralla Suomen pronssitaistossa. Pikaluistelun 25-vuotias ihmemies Trollhättanista Nils van der Poel dominoi 5 000 ja 10 000 metrin matkoja olympia- ja maailmanennätyksillä. Kultaa tuli lisäksi niin kumparelaskusta, suurpujottelusta, apumahiidosta kuin curlingista ja skicrossista.

Kaikkien aikojen menestyksen päältä puuttui vain kruunu, joka oli tarjolla kisojen päätöspäivän jääkiekkofinaalissa. Legendaarinen Mats Sundin arvioi

9 SvD.se 10.2.2022 'Det är något som inte stämmer med distansåkarna' (Anders Lindblad).

lehtiaukeaman haastattelussa, että Tre Kronorilla oli kaikki mahdollisuudet mennä päätyyn saakka. Hän oli ansainnut maineensa Leijonien painajaisena tekemällä vuoden 1991 MM-kisoissa kaksi viimeisen minuutin maaliala. Ja kun Suomi ylsi ensimmäistä kertaa olympiafinaaliin Torinossa 2006, Sundin syötti kolmannessa erässä Ruotsin 3–2 voittomaalin. Hän oli myös mukana nöyryyttämässä Leijonia, kun Ruotsi nousi 1–5 tappioasemasta 6–5 voittoon – Suomen kotikisojen puolivälierässä 2003.

Nyt Sundin piti suurimpana suosikkina Venäjää, joka kukistikin Ruotsin välierässä, vaikka vasta pitkän kaavan kautta voittomaalikipailussa. *Svenska Dagbladetin* mielestä Tre Kronor olisi ansainnut päästä unelmafinaaliin rakasta vihollista (ärkerivalen) Suomea vastaan.¹⁰ Monien hämmästykseksi Leijonat venyi ensimmäiseen olympiakultaansa lyömällä Venäjän 2–1. *Aftonbladetin* asiantuntija suositteli, että Ruotsin jääkiekkoliitto lähettäisi delegaation opintomatkalle naapuriiin. ”Se och lär” – Suomi oli mennyt kaikilla tasoilla ohitse.¹¹

Lätkähuuman tuoma loppunousu loivensi tosiasiaa, että kahden kullan ja hopean sekä neljän pronssin Suomi sijoittui vasta 16:ksi olympialaisten mitalitaulukossa, kun Ruotsi oli viides (8 kultaa, 18 mitalia) ja Norja jälleen ylivoimainen ykkönen (16 kultaa, 37 mitalia). Mutta tähänkin kelpasi olla hyvästi tyytyväinen.

Jääkiekon lisäksi Suomi ei juuri ylittänyt alkuvuonna ruotsalaisten iltapäivälehtien uutiskynnystä. Talouskasvun mainittiin jäävän maassa heikoksi, mutta

10 SvD.se 16.2. ’Tre Kronor kan gå hela vägen’ & 18.2.2022 ’Tre Kronor var värda så mycket mer’ (Anders Lindblad). Ruotsi-tappioista ks. Ari Mennander & Pasi Mennander: *Leijonien tarina*. Ajatus Kirjat, 2003, 208–211.

11 Aftonbladet.se 12.2. ’Finland har gått om Sverige – på alla nivåer’ & 21.2.2022 ’Se och lär – Sverige borde skicka en delegation till Finland’ (Mats Wennerholm).

Ruotsi sentään tilasi puolustusvoimilleen kalustoa Patrialta. Sekin noteerattiin pikku-uutisella, että Suomen vaarallisin jengi United Brotherhood lakkautettiin oikeuden päätöksellä.¹²

Euroopan kiristyneessä turvallisuustilanteessa *Aftonbladet* viittasi Suomen katekeriin kokemuksiin venäläisestä imperialismista varsin perinteiseen malliin. Talvisodassa suomalaiset olivat aiheuttaneet puna-armeijalle valtavia tappioita ja säilyttäneet itsenäisyytensä, mutta toisen maailmansodan jälkeen solmittu YYA-sopimus pakotti käytännössä jatkuviin konsultaatioihin Moskovan kanssa. Puskurivaltio-Suomi ei voinut harjoittaa täysin itsenäistä politiikkaa, vaan vilkuili alituisen suurta itäistä naapuriaan. Vaikka YYA oli sittemmin korvautunut Euroopan unionin jäsenyydellä ja Nato-optiolla, lehti muistutti, että historian varjot olivat pitkiä. Jos länsi hyväksyisi Ukrainan ”suomettumisen”, alkaisivat puhelimet pian soida luultavasti myös Helsingissä.¹³

12 Aftonbladet.se 14.1. 'Finlands tillväxt bromsar in något', 25.1. 'Finlands farligaste gäng förbjuds', 12.2. 'Svensk försvarsorder till Patria i Finland' & 15.2.2022 'Finsk och dansk tillväxt bromsar in'.

13 Aftonbladet.se 8.1.2022 '2022 kan bli året då Putin sin får revansch' (Anders Lindberg).

OSA I:

Kun Suomi-argumentti kääntyi päälaelleen

”Jävla Finland” – veti meidät mukaansa hakemaan Natoon

Ei tule mitään hakemuksia jäsenyydestä niin kauan kuin meillä on sosiaalidemokraattinen hallitus. Niin kauan kuin olen puolustusministeri en tule koskaan myötävaikuttamaan sellaisessa prosessissa. Sen voin taata kaikille.¹⁴

Näin vakuutti puolustusministeri Peter Hultqvist marraskuussa 2021, kun Ruotsin sosiaalidemokraattien puoluekokouksessa linjattiin suhtautumista Naton jäsenyyteen. Suomalaisen sotalapsen poika oli istunut asian vartijana hallituksessa seitsemän vuotta. Hän oli käynyt tarvittaessa aateveljien pyynnöstä myös Helsingissä torjumassa oikeiston lietsomia huhuja, joiden mukaan Ruotsi saattaisi äkillisesti kääntää kelkkaansa.¹⁵ Hultqvist muodosti yhdessä SDP:n ulkopoliittisen johtohahmon Erkki Tuomiojan kanssa lujan ruotsalais-suomalaisen pakkiparin liittoutumattomuuden puolustajina.

Mutta eivät he olleet yksin, kaikkea muuta. Ulko- ja turvallisuuspolitiikka ei ollut Magdalena Anderssonin leipälaji, kun hän nousi valtiovarainministerin paikalta pääministeriksi. Venäjän jyrkentäessä etupiiripuheitaan ja uhkauksiaan oli luonnollista pitää kiinni Ruotsin pitkästä ja koetellusta linjasta, jonka takana oma puolue tuntui seisovan yhtä vankkumattomana kuin ennenkin. Kokei-

14 HS.fi 28.4.2022 'Ruotsin puolustusministeri vannoi marraskuussa, että Ruotsi ei koskaan hae Natoon, jos hän on ministerinä' (Jussi Sippola); DI.se (*Dagens industri*) 11.5.2022 'Så vände regeringen i Natofrågan'.

15 Majander 2019, 41–42 & 2020, 194, 196–197.

luihin ei ollut syytä eikä etenäkään oikea aika, Hultqvist vakuutti tammikuussa 2022 väitellessään oikeisto-opposition kanssa.¹⁶

Samaan aikaan Tuomioja viimeisteli pamflettiaan, jonka mukaan Suomen ei kannattanut tässä tilanteessa käyttää niin sanottua Nato-optiotaan, eli mahdollisuuttaan hakea sotilasliiton jäseneksi.¹⁷ Pääministeri Sanna Marin puolestaan oli pitänyt uutistoimisto Reutersin haastattelussa hyvin epätodennäköisenä, että Suomi liittyisi Natoon hänen hallituksensa aikakaudella. Toisaalta hän ennakoiki, että Venäjän avoin hyökkäys Ukrainaun poikisi EU:ssa voimakkaan vastareaktion, jossa Suomi seisoi eurooppalaisten liittolaistensa ja Yhdysvaltojen rinnalla.¹⁸

Suomi ja Ruotsi heräsivät siten helmikuun 24. päivän aamuun samankaltaisista lähtökohdista, mutta sävyero oli sittenkin heti valmiina. Presidentti Sauli Niinistö oli uudenvuodenpuheessaan tulkinnut, että Venäjä oli etupiirejä piirtävillä ukaaseillaan kyseenalaistanut myös Ruotsin ja Suomen suvereniteettia. Siksi hän totesi taas kerran:

Suomen liikkumatilaan ja valinnanmahdollisuuksiin kuuluu myös mahdollisuus liittoutua sotilaallisesti ja hakea Nato-jäsenyyttä, jos niin itse päätämme. Naton asia on niin sanottu avoimien ovien politiikka, jonka jatkuminen on Suomelle toistuvasti julkisestikin vahvistettu.¹⁹

16 Aftonbladet.se 31.1.2022 'Sverige har inte tid att diskutera ett medlemskap i Nato' (Emil Salmaso).

17 Erkki Tuomioja: *Suomi ja Nato. Miksi Suomella pitää olla mahdollisuus hakea Naton jäseneksi ja miksi sitä mahdollisuutta ei nyt kannata käyttää*. Työväen Sivistysliitto, 2022.

18 HS.fi 19.1.2022 'Suomen liittyminen Natoon "hyvin epätodennäköistä"' (Ilmo Ilkka).

19 HS.fi 1.1.2022 'Presidentti Niinistö toivoi uudenvuodenpuheessaan, ettei Suomen turvallisuudesta tulisi repivän riidan lähde' (Marjukka Liiten).

Linjauksessa ei ollut sisällöllisesti mitään uutta, mutta Euroopan kiristyvässä tilanteessa se oli kansainvälinen uutinen. Ei vähiten Tukholmassa. Näin suorasanaista Venäjä-kritiikkiä ei ollut totuttu kuulemaan Suomen presidentin suusta. Siihen verrattuna Ruotsin valtiojohto vaikutti passiiviselta ja sen reaktiot epämääräisiltä, ainakin Naton jäsenyyttä kannattaneen opposition mielestä. ”Voisiko Ruotsi olla hiukan enemmän Suomen kaltainen?” *Svenska Dagbladet* kysyi kainosti pääkirjoitusivullaan.²⁰

Ryöpsähtäneessä keskustelussa nousi välittömästi esiin kysymys, voisivatko maat toimia Naton suhteen eri tavalla. Yhdessä etenemistä pidettiin parhaana, mutta Suomella arvioitiin olevan omista kansallisista lähtökohdistaan edellytyksiä hakea jäsenyyttä yksinkin. Periaatteessa toki Ruotsillakin, mutta se olisi ”poliittisesti ja emotionaalisesti vaikeaa, jos jättäisimme Suomen”. Ulkoministeri Ann Linde kutsui Suomea Ruotsin ”tärkeimmäksi kumppaniksi”, mutta linjasi heti perään: ”Sotilaallinen liittoutumattomuus on palvellut Ruotsia hyvin, ja se jatkuu.”²¹

Asiantuntijat ja kommentaattorit korostivat maiden erilaista historiallista kokemusta. Venäjän arvaamattomuuteen tottunut Suomi ei hätkähtänyt sapelinkalistelua, vaan arvioi Ruotsia viileämmin, miten taata turvallisuus monimutkaisessa maailmassa. Vaihtoehtoihin sisältyi Nato, johon suomalaissilmin katsottuna ruotsalaiset suhtautuivat turhan mustavalkoisesti, moraaliselta ellei idealistiselta

20 DN.se 1.1.2022 'Står oss fritt att gå med i Nato' (Jenny Nyman); HS.fi 2.1.2022 'Näin Niinistön puhe otettiin vastaan ulkomailla' (Laura Halminen); SvD.se 4.1. 'Vår beredskap är inte god' (Olof Ehrenkrona), 6.1. "Regeringen passiv inför det ryska hotet" (Pål Jonson & Hans Wallmark) & 9.1.2022 'Om Sverige vore som Finland' (Patrik Oksanen).

21 HS.fi 9.1. 'Mitä tapahtuisi, jos Suomi ja Ruotsi hakisivat Naton jäsenyyttä?' & 11.1.2022 'Ruotsin ulkoministeri Ann Linde sanoo tiukasti ei Natolle' (Jussi Sippola & Laura Halminen).

ja ideologiselta pohjalta. Yhteiselle päätökselle tuskin löytyisi edellytyksiä, ellei sitten syttyisi oikea sota, tutkija Johan Strang pohti tammikuussa asetelmaa.²²

Se sota saattoi olla puhkeamassa, *Dagens Nyheterin* kanteen nostettu Niinistö sanoi huolestuneena helmikuussa Mäntyniemessä tehdyssä haastattelussa. Kun päätoimittaja Peter Wolodarski ihmetteli, miksi Venäjän johtaja piti dialogia pienen Suomen presidentin kanssa, tämä viittasi sekä naapuruuteen että historian karaisemaan tyyliin hoitaa suhteita. ”Sanotaan, että jopa Stalin kunnioitti Suomea”, Niinistö muistutti ja epäili, että se saattoi päteä Putiniinkin. Suomalaiset olivat osoittaneet valmiutensa tapella tarpeen niin vaatiessa.

Ruotsalaisten muistiin oli painunut myös Niinistön aforistinen tokaisu Krimin valtauksen jälkeen, jonka mukaan kasakka ottaa sen, mikä on huonosti kiinni. Suomalaiset olivat oppineet läksyn vuosikymmenten mittaan, presidentti vahvisti, ja siksi rajat oli asetettava ja linjat pidettävä hyvin selvänä.²³ Idänsuhteiden hoidossa Niinistö solahdi sujuvasti kylmän sodan aikaisten edeltäjiensä J. K. Paasikiven, Urho Kekkosen ja Mauno Koiviston traditioon, jonka kokemuksen kanssa ruotsalaiset eivät kyenneet kilpailemaan.

Venäjän armeijan vyöryessä Ukrainaan suomalaiset osoittivat välittömästi halua johtopäätöksiin. *Svenska Dagbladet* otsikoi historiallisten Nato-tuulten tuivertavan Suomessa, kun mielipidemittauksen mukaan yhtäkkiä 53 prosenttia kansasta kannatti sotilasliiton jäsenyyttä. Vastaava seisminen järjestys rekisteröitiin myös Ruotsissa, vaikkei yhtä voimakkaana. Ensireaktiot liikkuivat osin ristiin. Liittoutumisen kannattajakin saattoi argumentoida, että syntyneessä

22 DN.se 18.1.2022 'Finland är alltid berett på att ryssen kan överraska' (Anna-Lena Laurén); HBL.fi 18.1.2022 'Mellan finlandisering och småstatsidealism' (Johan Strang).

23 DN.se 12.2.2022 ”Jag är mycket oroad för krig i Europa” (Peter Wolodarski); ks. myös Carl Bildt: *Den nya oredans tid*. Bonniers, 2020 (2019), 210.

tilanteessa lähentyminen Natoon ei lisäisi turvallisuutta, vaan altistaisi maan Venäjän vastatoimille.²⁴

Andersson ja Hultqvist kävivät maaliskuun alussa Helsingissä kuulemassa tuoreeltaan, millaisia terveisiä Niinistö toi nopeasti järjestyneeltä matkaltaan Yhdysvalloista. Suomen ja Ruotsin kohtalonyhteyttä Naton suhteen alleviivasi sekin, että presidentit olivat keksineet tapaamisensa lopuksi soittaa Valkoisesta talosta Ruotsin pääministerille. Sotilasliiton jäsenyydestä ei tohdittu julkisesti puhua vaan epämääräisesti ”prosessimuotoisesta turvallisuusyhteistyön syventämisestä”. Nato pyrki Niinistön mukaan välttämään eskalaatoriskiä. ”Olisi karmeaa kuva, että tässä päädyttäisiin Venäjän ja Naton väliseen konfliktiin tai aseiden kalisteluun. Se on maailmansotaa sitten helposti.”²⁵

Suomen ja Ruotsin toimien koordinoimisessa päästiin siihen, että pääministerit lähettivät Eurooppa-neuvoston puheenjohtajalle Charles Michelille yhteisen kirjeen, jossa painotettiin EU:n roolia turvallisuuden takaajana. Sopusointua kuitenkin hämmensi Anderssonin lausunto, jonka mukaan vallitsevassa tilanteessa Ruotsin jäsenhakemus Natoon horjuttaisi entisestään Euroopan turvallisuustilannetta. Hänen mielestään oli parasta pitää pää kylmänä ja molemmat jalat maassa sekä jatkaa pitkäjänteisellä ja ennakoitavalla turvallisuuspoliittisella linjalla.²⁶

Lausuma oli oikeiston mielestä kuin suoraan Kremlin pelikirjasta ja pani kapuloita rattaisiin myös Suomessa, missä hallitus valmisteli selontekoa ulko- ja

24 SvD.se 28.2.2022 'Historiska Natovindar blåser i Finland' (TT-AFP); DN.se 2.3. 'Därför ska Sverige inte gå med i Nato nu' (Niklas Ekdal).

25 HS.fi 4.3.2022 'Suomen ja USA:n yhteistyö tiivistyy' (Elina Väntönen, Ilmo Ilkka & Juuso Määttänen).

26 HS.fi 8.3.2022 'Ruotsin liittyminen Natoon nyt horjuttaisi turvallisuustilannetta Euroopassa' (Jussi Sippola & Pihla Loula); SvD.se 9.3.2023 'Andersson står fast vid sitt Natouttalande' (Niklas Svahn & Maria Davidsson/TT).

turvallisuuspolitiikan muutoksista pohjaksi eduskuntakeskustelulle. Marinin sanoin uuteen tilanteeseen haettiin kansallista konsensusta, samalla kun oli tärkeää käydä keskustelua Ruotsin kanssa. Naapurissa pantiin merkillle Suomen pääministerin muotoilu, että Nato-jäsenyyden hakematta jättäminen olisi sekin valinta, jolla on vaikutuksia.²⁷

Marinin edeltäjästä Alexander Stubb, pitkäaikainen Naton kannattaja, lasketteli *Svenska Dagbladetille*, että asenteet olivat kääntyneet 180 astetta. Suomi oli mitä todennäköisimmin tiellä kohti jäsenyyttä, vaikka se ärsyttäisi Putinia. ”Turvallisinta olisi, jos Ruotsi ja Suomi liittyisivät yhdessä, mutta meidän junamme on jo lähtenyt asemalta”, hän kiteytti. Ratkaisu ei riippunut enää rakkaasta naapurista. Naton päämajasta Brysselistäkin kuului viestiä, että Suomi ei voisi odottaa: Ruotsilla ei ollut asiassa veto-mahdollisuutta.²⁸

Tukholman päässä kasvoi nopeasti paine, jonka mukaan Ruotsin olisi seurattava, jos Suomi todella hakisi Naton jäsenyyttä.²⁹ Kylmän sodan aikainen ”Suomi-argumentti” oli kääntymässä päälleen. Ruotsi oli perustellut länteen sotilaallista liittoutumattomuuttaan sillä, että näin Neuvostoliitto ei saisi syytä tiukentaa otettaan YYA-Suomesta. Sekin puoli historiaa tosin palautettiin mieleen, että käytännössä Ruotsilla oli silti ollut Yhdysvaltain salaiset turvatakuut.

27 SvD.se 8.3. ’Sveriges röst blev den misshandlade kvinnans’ (Tove Lifvendahl) & 9.3.2022 ’Andersson underkänner Finlands process’ (Erik Nilsson); HS.fi 9.3.2022 ’Pääministeri Anderssonin Nato-kommenttia on arvosteltu Ruotsissa’ (Jussi Sippola) & ’Me emme tule pistämään tätä teemaa syrjään’ (Joona Aaltonen et al).

28 DN.se 4.3.2022 ’Natofrågan kan splittra Sverige och Finland’ (Mikael Holmström); SvD.se 9.3.2022 ’Natodebatten har svängt 180 grader’ (Therese Larsson Hultin).

29 DN.se 2.3. ’Därför ska Sverige inte gå med i Nato nu’ (Niklas Ekdal) & 5.3.2022 (ledare & Ewa Stenberg).

Epäselvää oli vain, olivatko ne yhä voimassa. Tarina liittoutumattomuudesta oli ”kaunis mutta ei ihan totta”, vaan perustui myytille.³⁰

Dynamiikan suunta oli joka tapauksessa kääntynyt: se ei kulkenutkaan lännestä itään vaan idästä länteen. Venäjän aggressiivisuus oli ajamassa Suomea liittoutumaan, eikä Ruotsin auttanut kuin sopeutua. Tietääkseen, mihin Nato-keskustelu oli suuntautumassa, kannatti katsoa itään, *Dagens Nyheterin* toimittaja kirjoitti käytyään Helsingissä haistelemassa ilmaa. Hän sai kuulla, että kyse ei enää ollut siitä, hakeutuisiko Suomi Natoon, vaan kuinka se tapahtuisi lisäämättä turvallisuusriskejä liittymisprosessin aikana. Erikseen koettiin tärkeäksi, että Suomi ja Ruotsi kulkisivat asiassa yhtä jalkaa ja samaan suuntaan.³¹

Sotilaallinen liittoutumattomuus oli juurtunut syvään ruotsalaiseen identiteettiin ja muodostunut erityisesti Olof Palmén hengessä melkein päi ideologiseksi kysymykseksi. Parisataa vuotta kantaneesta perinteestä oli vaikea luopua, vieläpä ikään kuin pikkuveljen ulkopuolelta pakottamana. Ruotsissa ei ollut totuttu siihen, että Suomi näyttää sille suurpoliittisissa ratkaisuisa tietä. Mutta nyt oli tuuli kääntymässä myös sosiaalidemokraattien veljespuolueessa SDP:ssä. Sen entinen puheenjohtaja Antti Rinne twiittasi tarvetta varmistaa Suomen ja suomalaisten turvallisuus ja elämä ilman pelkoa. ”Jos se vaatii jäsenyyttä Natossa, niin se pitää tehdä.”³²

Ruotsalaisten hämmennystä kuvasi huhtikuun alussa se, että Tuomioja kertoi *Hufvudstadsbladetille* Hultqvistin ehdottaneen Nato-tien vaihtoehdoksi maiden

30 HS.fi 1.4.2022 ’Ruotsin salainen liitto’ (Jussi Sippola).

31 DN.se 23.3.2022 ’Natodebatten i Finland är motsatt den i Sverige’ (Ewa Stenberg).

32 IS.fi 13.3.2022 ’Meidän turvallisuudestamme pitää pystyä huolehtimaan’ (Nina Törnudd/STT); SvD.se 14.3.2022 ’Tidigare S-ledare i Finland öppnar för Nato’ (Pär Karlsson).

välistä puolustusliittoa, joka nojautuisi Yhdysvaltoihin. Puolustusministeri ei ryhtynyt kommentoimaan luottamuksellisia keskusteluja, mutta kiisti, että tuollainen ehdotus olisi vakavasti pöydällä.³³ Episodi hautautui nopeasti ja osoittautui vanhan Tuomiojan–Hultqvistin linjan viimeiseksi korahdukseksi.³⁴

Sosiaalidemokraattien sisäpiirissä oli ventiloitu eri vaihtoehtoja, jotka rakensivat tavalla tai toisella Suomen kanssa vahvistetun yhteistyön varaan. Se ei kuitenkaan saanut riittävää vastakaikua, joten seurattavaksi jäi vain yksi tie. Hultqvist on kertonut päätyneensä Nato-linjalle maanantaiamuna 11. huhtikuuta kello 8.15. ”Ei koskaan enää yksin”, hän kuvasi suomalaistuntoja, joille ei itsekään ollut immuuni. Helmikuun 24. päivän jälkeen sopi epäillä, voitiinko Ruotsinkaan turvallisuutta enää maksimoida ilman sotilaallista liittoutumista.

Strategisten syiden rinnalle Hultqvist nosti poliittisen näkökulman. Ainoana pohjoismaana Naton ulkopuolella Ruotsi olisi jäänyt B-luokkaan maiden välisessä yhteistyössä.³⁵ Siinä olisi ollut alueen vanhalle keskusvallalle nielemistä. Göteborgin yliopiston professori Marie Demker tulkitsi, että Suomen uusi orientoituminen turvallisuuspolitiikassa muutti jopa Pohjolan totuttuja normeja. Natoon kohdistui uusia odotuksia Venäjän vastavoimana. Sotilasliiton ulkopuolelle jättäytymistä voitaisiin tulkita etäisyyden otoksi lännen yhteisiin arvoihin.³⁶

33 HBL.fi 9.4.2022 ’Peter Hultqvist har fört fram finsk-svensk försvarsallians som alternativ till Nato’ (Maria Gestrin-Hagner); SvD.se 9.4.2022 ’Finns inget sånt förslag på bordet’ (Jan Almgren).

34 Ks. myös DagensArena.se 9.5.2022 ’Därför ser vi slutet på Hultqvist–Tuomioja-linjen’ (Mikko Majander).

35 DN.se 15.5.2022 ’Exakt då ändrade jag mig om Nato’ (Mikael Holmström & Eva Tedesjö).

36 SvD.se 9.5.2022 ’Så målade vi in oss i ett hörn i frågan om Nato’ (Marie Demker).

Svenska Dagbladet julkaisi kesällä perusteellisen kronikan sosiaalidemokraattien kahdeksan viikon kujanjuoksusta. Kaikki lähteet olivat yhtä mieltä siitä, että Suomen suhtautuminen oli ratkaisevaa. Yhteyttä pidettiin, mutta yhteisymmärrys ei rakentunut uuden sukupolven kanssa kuin ennen vanhaan. Sanna Marinin tavasta argumentoida aisti jo varhain, että jotain oli muuttumassa. Itse asiassa Niinistö puhui häntä enemmän Nato-jäsenyyden riskeistä, vaikka ruotsalaisten mielestä olisi pitänyt olla toisin päin! Ulkoministeri Linden on sanottu mananneen jo maaliskuun puolivälissä: ”Jävla Finland, nyt meidänkin on ehkä pakko mennä mukaan”.³⁷

Kun henkiset kynnykset oli ylitetty, kiro sanat hiottiin pois Suomen ja Ruotsin suhteista, ja nähtiin paljon vaivaa sen osoittamiseen, että nyt oltiin läheisempiä toisilleen kuin koskaan sitten yhteisen valtakunnan hajoamisen 1808–1809. Yhteiskunnallisen kehityksen yhdensuuntaisuus täydentyi ulkopoliittisella fuusiolla, historioitsija Dick Harrison kronikoi. Naapuruksilla oli omat kansalliset traditionsa ja symbolinsa, mutta sekä kansanomaisessa että poliittisessa kulttuurissa oli paljon enemmän sellaista, joka paremminkin yhdisti kuin erotti maita toisistaan. Kansallinen ylpeys esti kuitenkin jälleenyhdistymisen Sverige–Finlandiksi tai Suomi–Ruotsiksi.³⁸

Niinistön ja Marinin ilmoitettua kannattavansa Nato-jäsenyyden hakemista *Dagens Nyheter* kiitti Suomea rohkeudesta ja viileydestä, jolla asia oli hoidettu, käytännössä myös Ruotsin osalta. Lehti jakoi kaikki tyylipisteet naapuriin. Suomalaiset olivat vieneet prosessin läpi päättäväisesti kansaa kuunnellen ja parlamenttia kunnioittaen, kun taas Ruotsin vastuulliset johtajat olivat haranneet aluksi kivenkovaa vastaan, sitten epäröivät pitkään ja välttelivät täsmäl-

37 SvD.se 2.7.2022 'Så gick det till när S vände om Nato' (Torbjörn Nilsson & Maggie Strömberg); YLE.fi 3.7.2022 "Hemmetin Suomi" (Jussi Nurminen).

38 SvD.se 16.5.2022 'Beskedet väcker den svensk-finska drömmen' (Dick Harrison).

lisiä kannanottoja. *Expressen* pani paremmaksi julkaisemalla suomenkielisen pääkirjoituksen, jonka mukaan ilman Suomea Ruotsi ei olisi koskaan liittynyt Natoon: ”Suuret kiitokset, isovehi!”³⁹

Svenska Dagbladetin ylistys ei ollut sen vähäisempää toivottaessaan samalla Suomen presidentin tervetulleeksi valtiovierailulle Tukholmaan. Erityisen vaikutuksen oli tehnyt Niinistön puhelu, jolla hän selitti suoraan Putinille syyt Suomen ratkaisuun. ”Näin toimii suoraselkäinen ja peloton johtaja”, lehti hehkutti ja kiitti avusta myös Ruotsin johdattamisessa oikealle tielle. Nato-jäsenyyden hakeminen pyyhki pois viimeisetkin suomettumisen rippeet. Ruotsalaiset puolestaan saivat heittää hyvästit rakastamalleen antiamerikkalaisuudelle.⁴⁰

”Maailmanhistoriassa on hetkiä, jolloin on paljon viisaampaa toimia kuin empiä”, Niinistö avasi isännille ajatteluaan. Siinä oli omat riskinsä, mutta vielä vaarallisempaa oli jättää toimimatta. Hän arvosti suuresti, että Suomi ja Ruotsi saattoivat jatkaa Nato-tietään käsi kädessä. Yhteydenpito valtiojohtojen välillä oli tiiviimpää kuin koskaan aikaisemmin. Kuin sen merkiksi Niinistö matkusti yhdessä Anderssonin kanssa suoraan Tukholmasta Washingtoniin keskustelemaan tilanteesta presidentti Joe Bidenin kanssa. Siitäkin, että Turkki teki tiettäväksi epäilynsä uusiksi liittolaisiksi pyrkiviä kohtaan.⁴¹

Suomea ja Ruotsia kuvasi osuvasti sosiaalisessa mediassa kiertänyt piirros Muumipeikosta ja Peppi Pitkätossusta Nato-sateenvarjon alla. ”Ruotsin omakuvaan

39 DN.se 12.5.2022 ’Tack för ert mod och er kyla, Finland’ (ledarredaktion); Expressen.se 12.5.2022 ’Kiitos Nato-avusta – isovehi Suomi!’ (ledarredaktionen).

40 SvD.se 17.5. ’Tack och välkommen, herr president!’ (Tove Lifvendahl) & 18.5.2022 ’Adjö, älskade antiamerikanism!’ (Göran Eriksson).

41 SvD.se 17.5. ’Uttalanden från Turkiet har hårdnat’ (Sofie Fogde/TT), 18.5.2022 ’Värdesätter högt att vi fortsätter gå hand i hand’ (Karin Thurffjell & Pär Karlsson) & ”Turkiet vill få ut något av den här situationen” (Tea Oscarsson).

on sopinut maailman vahvin tyttö”, *Helsingin Sanomien* toimittaja kommentoi, kun taas melankolisemmat muumit ovat realisteja: ”paksut jalat tukevasti maassa he valmistautuvat pahimpaan”. Kuluneen kevään aikana Pepistä oli tullut oudosti epävarma, mutta Muumipeikossa sodan uhka taisi aktivoida jotain, joka oli ollut vähän piilossa häneltä itseltäänkin kymmeniä vuosia. Yhdessä kuitenkin suunnattiin nyt kohti uusia seikkailuja.⁴²

Suomalaiset hieman viivyttivät ja ruotsalaiset kiihdyttivät etenemistään niin, että maiden Nato-suurlähettiläät saattoivat 18. toukokuuta jättää yhtä aikaa jäsenhakemukset sotilasliiton päämajassa Brysselissä. Jotkut Suomessa olivat ehtineet pelätä, että Ruotsi tyytyisi hyötymään Suomen liittoutumisen tuomasta lisäturvasta panematta itseään peliin. ”Nyt Ruotsi ei pettänyt”, *Helsingin Sanomissa* kommentoitiin viitaten menneisiin kipupisteisiin, joissa suomalaisille olisi kelvannut ”vähän jämäkämpikin kaveriapu” torjuessaan puskurina idän uhkaa ja painetta.⁴³

Symbolisesti oli sopivaa myös se, että hakemukset otti vastaan Naton norjalainen pääsihteeri Jens Stoltenberg. Turvallisuuspolitiikka oli jakanut Pohjolaa kaikissa 1900-luvun suurissa koitoksissa, mutta nyt viisi pohjoismaata olivat yhtymässä saman sotilasliiton suojiin. Sen toivottiin säteilevän voimistuvaa solidaarisuutta ja yhteistyötä myös muille sektoreille. Pohjolalle koitti nyt mahdollisuus toteuttaa parhaita kulttuurisia ja poliittisia perinteitään koko Euroopan hyödyksi, veteraanitoimittaja Bengt Lindroth iloitsi. Naton laa-

42 HS.fi 20.5.2022 ’Peppi Pitkätossu ja Muumipeikko seikkailevat uudessa sadussa’ (Laura Saarikoski).

43 DN.se 10.5.2022 ”Sverige måste gå med i Nato för att inte svika Finland på nytt” (Paul Taimitarha); HS.fi 22.5.2022 ’Suomen ansiosta Ruotsin ei ole tarvinnut sotia yli 200 vuoteen’ (Sami Sillanpää).

jentumiseen sisältyi riskejä, mutta vielä vaarallisempaa olisi Pohjolan kohdata rauhaton aika jakaantuneena.⁴⁴

Tasavertaisten kumppanien kohtalonyhteys oli saanut sinetin, *Suomen Kuvalehdessä* julkaistu essee kiteytti: ”Keskinäisen kyttäilyn aika on ohi.” Tuomioja tosin ei ollut lainkaan varma, että sotilaallinen liittoutuminen oli ainoa tai edes paras vaihtoehto, kun Venäjä pitäisi Nato-Suomen puolustusvoimia vihollisenaan. Mutta muut ratkaisut eivät olleet mahdollisia. Hän toisti *Svenska Dagbladetille* saman sarkasmin kuin ruotsalaisille ystävilleen: ”Vaikka Nato-jäsenyys osoittautuisi virheeksi, on parempi, että teemme samat virheet kuin Ruotsi.”⁴⁵

Samaan aikaan Nato-käännöksen ratkaisuvaiheiden kanssa pelattiin Tampereella ja Helsingissä jääkiekon MM-kilpailuita. Alkulohkon ottelussa Ruotsi kukisti Suomen voittolaukauksilla, mutta hävisi puolivälierissä Kanadalle. Suomi puolestaan eteni finaaliin, jossa voitti samaisen Kanadan jatkoerän maalilla. Leijonista tuli näin maailmanmestareita talvisen olympiakultansa jatkoksi. Vastaavaan oli aikaisemmin pystynyt vain Tre Kronor vuonna 2006. Jukka Jalosta ylistettiin laajalti yhtenä maailman parhaista valmentajista.

Kaksi kultaa kolmessa kuukaudessa, pikkuvelinaapurilta tuntui luonnistuvan nyt kaikki. ”Muistatteko kun Suomi onnistui aina häviämään?” *Aftonbladetin* kommentaattorit kyselivät kaihoisasti. Suomalaisille soi kyllä mestaruuden, sillä he pelasivat parempaa lätkää kuin Ruotsi. Mutta miten se oli ylipäättään mahdollista? Sitä selvittämään Ruotsin jääkiekkoliiton pitäisi asettaa tutkija-

44 DN.se 9.5.2022 ”Svenskt Natomedlemskap vore bra för hela Norden” (Bengt Lindroth).

45 SvD.se 12.5.2022 ”Ryssland kommer se vårt försvar som fiende” (Karin Thurfjell); SuomenKuvalehti.fi 2.6.2022 ’Yhdessä – tillsammans’ (Mikko Majander).

lautakunta. Ruotsalaisten rooliksi jäi toimia finaalissa tuomarikolmikkona ja epäonnistua siinäkin surkeasti.⁴⁶

Uudet totuudet Ruotsin valtiopäivävaaleissa

”En muista Ruotsin historiasta toista yhtä suurta mielipiteiden muutosta, joka olisi tapahtunut yhtä nopeasti”, vaaliprofessori Henrik Ekengren Oscarsson kommentoi *Hufvudstadsbladetille* koettua mullistusta eurooppalaisessa turvallisuusjärjestyksessä. Ruotsissa koko Nato-kysymyksen käsittely keskittyi hänen mukaansa seuraamaan, mitä Suomi tekee. Ja sehän on tainnut suomalaisia miellyttää melko lailla, että ovat panneet suuren länsinaapurinsa tanssimaan pillinsä mukaan, professori arvioi.⁴⁷

Ehkä niin, mutta asialla ei avoimesti ilakoitu. Toisaalta Ruotsilla oli oma sisäpoliittinen syy kiirehtiä Naton jäsenyushakemuksen kanssa. Valtiopäivävaalit olivat edessä syyskuun alussa, eikä sotilaallisesta liittoutumisesta haluttu suin surminkaan politiikkaa dominoivaa kampanjakysymystä. Ukrainan sodan riehussa sosiaalidemokraatit olisivat joutuneet siihen keskusteluun väistämättä altavastaajan asemasta suhteessa Nato-jäsenyyttä kannattavaan oikeistoon ja kenties myös sisäisesti hajallaan. Asia oli syytä saada hyvissä ajoin pois päiväjärjestyksestä.

46 Aftonbladet.se 28.5. ’Finland utklassar Sverige – borde tillsätta en haverikommission’ (Mats Wennerholm), 29.5. ’Minns ni när Finland alltid lyckades förlora?’ (Marcus Leifby) & ’Jag unnar Finland det här – men hur är det ens möjligt?’ (Wennerholm), 30.5.2022 ’Svenska domarna kritiseras efter finalen’ (Jonatan Pinheiro Diamant); DN.se 29.5. ’Finland tog gulddubbeln efter jättedrama mot Kanada’ & 30.5.2022 ’Finske coachen hyllas’ (Pelle Strandman).

47 HBL.fi 3.7.2022 ’Svårt att se hur dödläget ska brytas’ (Richard Nordgren).

Jäsenyyshakemuksen jättäminen sai *Hufvudstadsbladetin* kysymään, eikö puolueiden olisi Ruotsissa aika murtaa muuri oikeiston ja vasemmiston väliltä ja muodostaa Suomen tapaan koalitionhallituksia yli blokkirajan. Olisiko yhteinen Nato-päätös poistanut tämän tulpan? Kiihdytys kohti vaaleja osoitti, että näin ei ollut tapahtumassa. Oikeisto yhtyi Ruotsidemokraattien epäluottamuslauseeseen oikeusministeri Morgan Johanssonille, jonka pelastamiseksi sosiaalidemokraattinen hallitus joutui Vasemmistopuolueesta eronneen ”villin” kurdiedustajan Amineh Kakabavehin armoille.

”Syyskuun vaalien jälkeen saattoi joku toinen tai jotkut toiset päästä vaa’an-kielen asemaan, joka antoi suhteettomasti valtaa verrattuna omaan poliittiseen painoon”, *Hufvudstadsbladet* ihmetteli. Sellainen ei ollut pidemmän päälle hyväksi demokratialle, vaan teki poliittisesta johtamisesta huteraa ja haurasta. Ruotsalainen politiikka kaipasi lehden mukaan enemmän rakentavaa yhteistyötä ja vähemmän taktiikkapeliä. Myös *Helsingin Sanomat* katsoi, että Ruotsin opposition pelisilmä petti pikavoittojen tavoittelussa juuri vaalien alla. Luottamuslausejupakka antoi naapurin politiikasta tympeän kuvan.⁴⁸

Maiden poliittiset kulttuurit todella poikkesivat toisistaan. *Svenska Dagbladet* huomautti, että Suomessa hallituksen muodostaminen se vasta olikin mahdollisen taidetta. Kokoomus johti mielipidemittauksissa sosiaalidemokraatteja yli seitsemän prosenttiyksikön erolla, joten Petteri Orpo oli mitä todennäköisin seuraava pääministeri. Mutta kukaan ei osannut sanoa, mitkä puolueet osallistuisivat hänen johtamaansa hallitukseen. Ruotsissa taas näytti poliittisissa voimasuhteissa olevan edessä yhtä tasainen takalukko kuin edellisten vaalien jälkeen.⁴⁹

48 HBL.fi 20.5. ’Spruckna block och Nato rör om i svensk politik’ & 7.6.2022 ’Den fragila svenska regeringspolitiken’ (Tommy Westerlund); HS.fi 9.6.2022 ’Ruotsin opposition pelisilmä petti’ (pääkirjoitus).

49 SvD.se 19.6.2022 ’Medvind för finsk höger’ (Janerik Larsson); HBL.fi 3.7.2022 ’Svårt att se hur dödläget ska brytas’ (Richard Nordgren).

Suomalaiset tiedotusvälineet seurasivat heinäkuun alussa Almedalenin politiikkaviikkoa, joka järjestettiin parin koronavuoden jälkeen Gotlannissa poikkeuksellisen kuohuvassa tilanteessa.⁵⁰ Se sai dramaattisen huutomerkin kuolemaan johtaneesta puukotuksesta, jonka alkuperäiseksi kohteeksi paljastui keskustajohtaja Annie Lööf. Naton sijaan Ruotsin vaalien pääteemoiksi valikoituivatkin sisäinen turvallisuus sekä tietysti talous, kun esimerkiksi sähkön hinta uhkasi nousta arvaamattomasti Ukrainan sodan ja Venäjään kohdistettujen pakotteiden seurauksena.

Ruotsissa oli raportoitu jonkun verran energiayhtiö Fortumin vaikeuksista ja uutisoitu Venäjän kaasutoimitusten katkaisemisesta Suomeen.⁵¹ Yhteispohjoismaisten energiamaarkkinoiden ja ristiinostimusten kautta niillä oli vaikutuksensa Pohjanlahden taakse. Lopulta suomalaiset olivat antamassa herätettä siihen, että Ruotsin hallitus ilmoitti juuri vaalien alla miljardien hätärahoituspaketista energia-alalle. Suomi seurasi seuraavana päivänä perässä markkinoiden vakauttamisen merkeissä.⁵² Ruotsissa kasvanut kiinnostus ydinvoimaan pani sitten seuraamaan, miten Olkiluodon ja Hanhikiven projektit etenivät. Raportit eivät olleet erityisen rohkaisevia.⁵³

50 HS.fi 3.7. 'Ruotsin politiikan superviikko alkaa Gotlannissa' & 10.7.2022 'Sodan ja rauhan saari' (Jussi Sippola).

51 DN.se 13.5.2022 'Ryssland stoppar el till Finland – gasstopp kan stå på tur' (Amanda Dahl); SvD.se 20.5. 'Ryssarna stänger av gasen till Finland' (TT) & 22.7.2022 'Tyska staten räddar Fortums Uniper' (TT-Bloomberg).

52 HS.fi 5.9.2022 'Suomen hallitus joutui miljardien energiapaketissa kiusalliseen pakkorakoon, ja apu tuli Ruotsista' (Anni Lassila); SvD.se 9.9. 'Jätten slog larm: "Väckte våra nordiska kollegor"' (Fredrik Häggman & Joel Dahlberg) & 16.9.2022 'Eljätten Uniper sätter svenska kraftverk på spel' (Fredrik Häggman).

53 SvD.se 19.10. 'Skador i Olkiluoto 3 – kan påverka elpriserna' (Sofie Fogde/TT), 7.11. 'Både misslyckat och lyckat' & 9.11. 'Finska floppen – blev en sällsynt dyr gropp' (Fredrik Häggman), 22.11. 'Finska reaktor försenad till januari' (TT) & 9.12.2022 'Finländsk reaktor försenas igen' (Henrik Samuelsson/TT).

Kuluttajan lompakkoa ja sähkön hintaa näkyvämpi teema Ruotsin vaaleissa oli jengirikollisuus, joka kytkeytyi keskusteluun maahanmuutosta. Suomessa oli uutisoitu isosti naapurin rajut pääsiäismellakat ja muistettu saksalaisen *Bild*-lehden luonnehdintaa, jonka mukaan toistuvat ampumavälikohtaukset olivat tehneet Ruotsista Euroopan vaarallisimman maan. *Helsingin Sanomien* kirjeenvaihtaja taustoitti asiaa analyyseilla kansankodin kaksista kasvoista ja jatkoi vaalien alla muun muassa haastatteleamalla toimittaja Diamant Salihua, jonka palkittu kirja Tukholman jengisodasta *Kunnes kaikki kuolevat* oli ilmestymässä myös suomeksi.

Juurisyyt tuntuivat palautuvan asuinalueiden eriytymiseen, sosiaalisen integraation ongelmiin ja ulkopuolisuuteen, joka toisin kuin joskus suuren suomalaismuuton aikana periytyi nyt voimakkaammin tulijoiden toiseen polveen. Herkästi esitetty kysymys kuului, oliko Suomi seuraamassa tältä(kin) osin Ruotsin tietä. Salihun ja monen muun käsityksen mukaan suomalaisilla oli mahdollisuus ottaa oppia naapurista ja välttää tekemästä samoja virheitä, vaikka alkioita ja merkkejä oli vastaavista ongelmista. Mutta onnistuminen vaati aktiivisia toimia ajoissa.⁵⁴

Ruotsin vaalikamppailussa yksikään puolue ei päässyt käsistä karannutta kehitystä karkuun. ”Me emme halua Chinatownia, me emme halua Somalitownia tai Pikku-Italiaa”, sosiaalidemokraattien puheenjohtaja ja pääministeri linjoitti tyylillä, joka aikaisemmin olisi liitetty lähinnä ruotsidemokraattien retoriikkaan. Edelliskertaan verrattuna vaaleihin oli käymässä erilainen Ruotsi, joka oli omaksunut uudenlaisia totuuksia, *Helsingin Sanomat* raportoi. Rikollisuudesta

54 HS.fi 23.11.2021 ’Kansankodin kahdet kasvot’, 19.4. ’Ruotsin vanhat ongelmat roihahtivat esiin’ & 19.8.2022 ’Jengien jäljillä, edelleen 21.1. ’Pommit paukkuvat, ta det lugnt’ & 23.1.2023 ’Ei, Tukholmaan ei julistettu poikkeustilaa’ (Jussi Sippola); Iltalehti.fi 21.4.2022 ’Näistä syistä Suomi ei ole Ruotsin tiellä’ (Katariina Taleva).

puhuminen oli poliittisesti hyväksyttävä tapa käydä keskustelua maahanmuuttopolitiikan ongelmista.⁵⁵

Suomalaistoimittajat seurasivat vaalien kalkkiviivoilla Magdalena Anderssonia ja Ulf Kristerssonia kampanjakiertueille. Pääministerin paikka tuli olemaan näiden kahden kauppa, ja taisto loppuun asti äärimmäisen tasainen. Päivää ennen vaaleja Andersson tavoitettiin Tukholman maahanmuuttajavaltaisesta lähiöstä Rinkebystä, kun taas Kristersson kampanjoi kaupungin keskustan vauraalla Östermalmilla. Jakoa sosiaalidemokraattien ja Maltillisen kokoomuksen välillä ei olisi voinut selkeämmin piirtää.⁵⁶

Ruotsin uusiin totuuksiin kuului myös suhtautuminen ruotsidemokraatteihin, joiden tuen varaan Kristersson oli valmis rakentamaan porvariblokkinsa hallituksen, jos vaalitulokset vain sen salli. Sitä jännittämään oli Tukholmaan saapunut muun muassa Perussuomalaisten puheenjohtaja Riikka Purra. ”Täällä on erittäin hyvä tunnelma, nyt näyttää oikein hyvältä”, hän kommentoi, kun ovensuukyselyt lupailivat Ruotsidemokraattien nousua toiseksi suurimmaksi puolueeksi. SDP:n ja Kokoomuksen puoluesihteerit puolestaan pitivät paikan päällä sisarpuolueidensa puolta. Kommentaattorit kotona taas aprikoivat, miten Ruotsissa koettu heijastuisi Suomen eduskuntavaaleihin seuraavana keväänä.⁵⁷

55 HS.fi 27.8. ’Ruotsin uudet totuudet’ (Jussi Sippola) & 5.9.2022 ’Rikollisuudesta tuli Ruotsin vaalien iso teema’ (pääkirjoitus).

56 HBL.fi 27.8. ’Ulf Kristerssons krig mot gängkriminaliteten’ & 3.9.2022 ’HBL knackade dörr med Magdalena Andersson’ (Richard Nordgren); HS.fi 5.9. ’Ruotsin pääministeri varoittaa energia-aseesta ja ”sotatalvesta”’, 8.9. ’Ulf Kristersson haluaa vaihtaa hallituksen ja johtaa Ruotsia itse’ & 10.9.2022 ’Kahden kauppa’ (Jussi Sippola & Elina Kervinen).

57 HS.fi 11.9. ’Riikka Purra jännittää ruotsidemokraattien menestystä’ (Veera Paananen) & 12.9.2022 ”Varmasti Ruotsilla pelotellaan” (Anni Keski-Heikkilä).

”Juhliin oli valmistauduttu, mutta sellaisia ei tullut”, *Helsingin Sanomat* ehti uutisoida Kokoomuksen vaalivalvojisista. Lopputulos kuitenkin kääntyi yötä myöten ja seuraavina päivinä, kun myös ulkomailla annetut äänet saatiin lasketuksi. Porvariblokki saavutti valtiopäiville niukan enemmistön, jonka turvin valta vaihtui. ”Ruotsissa on edessä käänös oikeaan päin”, Suomessa summattiin, mutta ihmeteltiin samalla blokkipolitiikan kummallisuuksia.

Kristerssonille vaalitulokset on nöyryyttävä. Hän on nyt Ruotsin kolmanneksi suurimman puolueen johtaja. Edellä ovat Magdalena Anderssonin sosiaalidemokraatit ja Jimmie Åkessonin ruotsidemokraatit. Silti Kristersson on todennäköisin vaihtoehto seuraavaksi pääministeriksi.⁵⁸

Parin viikon sulattelun jälkeen kiinnitettiin huomiota toiseen ilmiöön. Nuorisosta ilmastoahdistuksineen oli totuttu puhumaan Greta Thunbergin sukupolvena, mutta ensi kertaa vaaliuurnille päässeet 18–21-vuotiaat äänestivätkin vanhempiaan konservatiivisemmin, lähes puolet oikeiston Kokoomusta ja Ruotsidemokraatteja. Vaalit syvensivät myös jakoa maaseudun ja kaupungin sekä miesten ja naisten välillä. Poliittinen todellisuus oli tutkijoiden mukaan muuttunut ”maltillisesta äärimmäiseksi, *lagomista extremeen*”, ja se veti mieteliääksi:

Tarina, jota Ruotsi on itsestään maailmalle kertonut, ei ehkä pidäkään paikkaansa. Se ei taida olla enää se moraalinen, feministinen ja suvaitsevainen suurvalta, jollaisena maa on totuttu näkemään.⁵⁹

58 HS.fi 11.9. ’Hiljaisuus laskeutui maltillisen kokoomuksen vaalivalvojaiisiin’ (Jussi Sippola) & 14.9.2022 ’Ruotsissa on edessä käänös oikeaan päin’ (pääkirjoitus).

59 HS.fi 25.9.2022 ’Nuoret valitsivat konservatiivit’ (Jussi Sippola).

Vaikka ruotsidemokraateille ei annettu ministeripaikkoja uuteen hallitukseen, nämä saivat tukensa hintana Tidön sopimuksessa läpi kaiken haluamansa. ”Tiedossa on raskaan sarjan oikeuspoliittista populismia”, *Helsingin Sanomat* ennakoii pääkirjoituksessa muun muassa maahanmuuttoa rajoittavaa ja kehitysyhteistyötä leikkaavaa linjaa. ”Ruotsalaiset antoivat äänensä huomattavasti aiempaa konservatiivisemmalle ja nationalistisemmalle politiikalle, ja sitä he myös saavat.” Ulf Kristersson joutuisi johtamaan maata Jimmie Åkessonin talutusnuorassa.⁶⁰

Nahkatakkinen nainen, politiikan kansainvälinen supertähti

Svenska Dagbladetin kuvakertomuksessa vuodesta 2022 Magdalena Andersson neuvotteli kesäkuussa Naton huippukokouksen alla Turkin presidentin Recep Tayyip Erdoğanin kanssa. Suomalaisia ei kuvassa näkynyt, toisin kuin pari sivua aikaisemmin, jolla kamerat seurasivat naapurusten pääministereitä kävelemässä Tukholman Diplomatstadin kevätauringossa. Villa Bonnierin edustustiloissa käytyjen keskustelujen jälkeen tiedotustilaisuus pidettiin ulkosalla.⁶¹

Sanna Marin tyrmäsi ruotsalaiset esiintymällä motoristimallisessa nahkatakkissa. Se jätti muistikerrosten kalentereissa varjoonsa presidentti Sauli Niinistön virallisen valtiovierailun, joka toki sujui tyylikkäästi viimeisen päälle protokollan mukaan. Räväkkä ja nuorekas rock-tyyli löi harmaan hillityn charmin, joka oli kullattu kuninkaalliseen loisteseen. Tapahtu-

60 HS.fi 17.10. ’Nuori Kristersson halusi avoimia rajoja, pääministeri Kristersson haluaa karkotuksia’ (Jussi Sippola) & 18.10.2022 ’Ruotsin pääministeri Ulf Kristersson teki kalliin kaupan ruotsidemokraattien kanssa’ (pääkirjoitus).

61 *Svenska Dagbladet* 1.1.2023.

mien poliittista painoarvoa voidaan sitten mitata muilla kuin julkisuuden mittareilla.

Tilanteeseen ei tultu tyhjästä. Kun Marin valittiin joulukuussa 2019 SDP:n puheenjohtajaksi ja sitä myöten pääministeriksi, Ruotsi jäi ainoaksi pohjoismaaksi, jonka hallitusta johti – ja oli aina johtanut – mies. Asetelma haastoi sitä itseymmärrystä, jossa Ruotsi oli edistyksellinen edellä kulkija ja tasa-arvon mallimaa. Maailmalla Stefan Löfvenin hallitukset olivat profiloituneet jopa feministisen ulkopolitiikan lipunkantajina.⁶²

Asetelma korjautui marraskuussa 2021, kun Magdalena Andersson nousi sosiaalidemokraattien ja hallituksen johtoon. Ensimmäinen nainen Ruotsissa, mutta vasta 16. Pohjolassa, historian professori pölyytti *Svenska Dagbladetissa* ruotsalaista omahyväisyyttä sopiviin mittasuhteisiin lukien mukaan myös Färsaarten, Ahvenanmaan ja Grönlannin itsehallintoalueet. Suomi oli ehtinyt vieläpä ensimmäiseksi maaksi, jossa oli samanaikaisesti vaaleilla valittuna nainen sekä valtionpää(miehe)nä että pääministerinä. Ja Sanna Marin nousi sitten 34-vuotiaana kansainväliseen maineeseen sen hetken nuorimpana hallituksen johtajana maailmassa.⁶³

Kyse ei ollut vain Marinista vaan koko hallitusviisikosta, jonka kaikki osanottavat puolueet kulkivat naisten komennossa. Pääministeri erottui kuitenkin nopeasti omaan kastiinsa, ei välttämättä poliittisten tekojensa kuin julkisten esiintymistensä vuoksi. Ruotsissa uutisoitiin siinä missä muuallakin, kun Marin poseerasi muotilehdessä vintage-koru kaulallaan, bleiseri päällä mutta ilman paitaa sen alla. Pandemian aikaan ihmeteltiin, oliko pääministerin

62 DN.se 9.12.2019 'En kvinna som statsminister? Aldrig i Sverige' (Per Svensson).

63 SvD.se 29.11.2021 'Först i Sverige – nummer 16 i Norden' (Harald Gustafsson).

sopivaa bailata yökerhossa pikkutunneille asti ja lipittää Corona-olutta, kuten sosiaalisessa mediassa levinneet kuvat kertoivat.⁶⁴

Kohujen laineet löivät vain korkeammalle, kun bileet siirtyivät elokuussa 2022 yksityisiin tiloihin, pääministerin virka-asuntoa Kesärantaa myöten. Ruotsissakin aprikoiitiin, kuinka käy poliittisen uskottavuuden, kun Marin vakuutteli käyttäneensä juhliessaan vain alkoholia, ei huumeita. Siinä missä Andersson ja muut ruotsalaiset puoluejohtajat kamppailivat vaaleissa kansanomaisuudellaan, suomalainen kollega toimi täysin päinvastoin, erottautui kuin rokkitähti kilpailijoista ja kansalaisista. Marin näytti mustassa t-paidassa Ukrainan presidentin Volodymyr Zelenskyin rinnalla toimintaelokuvan sankarilta, valmiina kohtaamaan ja kaatamaan leffan pahiksen Vladimir Putinin.

Mieluummin avoin bileministeri kuin tekopyhää politiikkaa, *Svenska Dagbladetissa* kommentoitiin Ruotsin puolueita, jotka olivat paljastuneet persoiksi rahoitukselle epämääräisistä lähteistä. Lehden kirjeenvaihtaja raportoi Brysselistä, että hänen kokeneet eurooppalaiset kollegansa eivät pitäneet Marinin vapaailan viettoa minään skandaalina.

Pääministeri ei vaikuta erityisen humalaiselta. Hän ei kähmi epäasiallisesti tanssipartnereitaan, ei petä miestänsä, ei huutele hävyttömyyksiä, ei paljasta valtiosalaisuuksia, ei käytä huumeita eikä oksenna tiskialtaaseen.⁶⁵

64 SvD.se 14.10.2020 'Bråket om Marins kavaj en hälsning från förr' (Erica Treijs) & 10.12.2021 'Klubbade till 04 – statsministern i blåsväder' (Kristin Groth/TT).

65 SvD.se 18.8. 'Hellre en festminister än fem hyckelpartier' (Henrik Torehammar), 19.8. "'Knäckt koden' – Marin undviker svenska stilen' (Annakaisa Suni) & 23.8.2022 'Större skandal om politiker inte dricker' (Teresa Küchler).

Aikansa epäroityään mielipiteiden vaaka kallistui ulkomailla sympatiaksi Marinin suuntaan, ja feministit kautta maailman ilmaisivat tukensa sukupuolensa vuoksi vainotulle vallanpitäjälle. Juhlminen ei ollut ongelma, korkeintaan sen anteeksi pyytäminen kyynel silmässä. ”Annetaan hänen ja muiden pääministereiden tanssia rauhassa”, *Dagens Nyheterissä* puolustettiin päättäjien oikeutta yksityiselämään jo demokrationkin näkökulmasta. Myös Hillary Clintonin tukitwiitti ylitti Ruotsissa uutiskynnyksen, samoin kuin myöhemmin syksyllä Suomen oikeuskanslerin vastaus lukuisiin valituksiin, että ”partygatessa” ei ollut rikottu lakia.⁶⁶

Svenska Dagbladetin kommentaattori vei analyysin syvemmälle huomauttaen, että Sanna Marin ei ollut uhri, joka tarvitsi sääliä tai globaaleja solidaarisuuskampanjoita. Taitavana someajan poliitikkona tämä oli rakentanut itsestään kuvaa nuorena ja modernina johtajana, joka tunnettiin laajalti kansainvälisesti. Bilekohukin vain vahvisti Marinin valtaa. Hän tarjosi esimerkin siitä, että sukupuoli saattoi tuottaa ajassamme naisille myös etulyöntiasemaa verrattuna miehiin erottautumisen muodossa. ”Kuka edes tuntisi Suomen presidenttiä, jos tämä kävelisi kadulla vastaan?”⁶⁷

Ei ehkä kaduilla, mutta vallan saleissa kylläkin. Ulkoministeriön tilaamien tutkimusten mukaan kiinnostus Suomea kohtaan kasvoi vuonna 2022 maailmalla moninkertaiseksi ja maakuva vahvistui entistä myönteisemmäksi. Nato-prosessi oli varmasti tärkein selittävä tekijä, mutta Suomen poliittinen

66 DN.se 19.8. ’Alkohol är en usel drog för statsministrar’ (Elsa Kugelberg), 25.8. ’Sanna Marin gråter av skam och för att ännu en gräns passerats’ (Björn Wiman), 30.8. ’Ingen slump att Clinton uppmanar Marin att dansa vidare’ (Karin Eriksson), 1.9. ’Det töntiga dansandet är inte problemet med Sanna Marin’ (Lisa Magnusson) & 4.11.2022 ’Sanna Marin bröt inte mot lagen under ”partygate”’ (Laura Leskinen); UM.fi 22.3.2023, *Maakuvan vuosikatsaus 2023*, 45.

67 SvD.se 28.8.2022 ’Det är inte synd om Sanna Marin’ (Jenny Nordberg).

johto oli tehtyjen internet-hakujen kärjessä. Presidentillä oli siinä sijansa, mutta Marinista oli tullut myös henkilökohtaisesti politiikkarajoja ylittävä kansainvälinen ”pehmeän vallan keulakuva”. Sosiaalisessa mediassa hänet mainittiin maailmalla 1,6 miljoonaa kertaa, yli neljä kertaa useammin kuin Niinistö.⁶⁸

68 UM.fi, Ulkoministeriön tiedote 1.12.2022, 'Suomi historiallisen kiinnostuksen kohteena' & 22.3.2023, *Maakuvan vuosikatsaus 2023*, 20, 41–46; HS.fi 6.12.2022 'Berliinissä saan jatkuvasti vastata Suomea koskeviin kysymyksiin' (Hanna Mahlamäki).

Osa II: Kulttuuririntamat epätasapainossa

Dekkarijättiläinen ja sen alusmaa

Sanna Marin on noussut poikkeukselliseksi kansainväliseksi supertähdeksi, joka esiintyy maailmanpolitiikan ja median ykkösfoorumeilla ja jonka instagram-tilillä on yli miljoona seuraajaa. Hän on naisvetoisine hallituksineen brändännyt Suomea sellaiseenkin tietoisuuteen, joka ei välttämättä seuraa politiikkaa yleensä, saati pientä maapahaista pohjan perukoilla. Puolustusministeri Antti Kaikkonen toi kortensa kekoon jäämällä pariksi kuukaudeksi isyyslomalle keskellä Ukrainan sotaa ja Suomen keskeneräistä Naton jäsenyysprosessia.⁶⁹

Kun ruotsalaisten Suomi-kuvaa mitattiin tammikuussa 2023, puolet vastaajista piti sitä maana, jota leimasi sukupuolten välinen tasa-arvo. Määrä oli kaksinkertainen verrattuna vastaavaan tutkimukseen viisi vuotta aikaisemmin. Marin-ilmion lisäksi tuloksista erottui eurooppalaisen turvallisuustilanteen muutos sekä sotilaallisen yhteistyön tiivistyminen ja yhtäaikainen eteneminen kohti Natoa. Suomeen suhtauduttiin lähes poikkeuksetta positiivisesti, ja sen puolustuskyky arvioitiin laajalti vahvaksi.

Toisaalta mielipiteet makasivat höttöisellä pohjalla, sillä yleinen tietotaso Suomen asioista ei ollut juurikaan noussut. Haastatellut eivät erityisemmin seuranneet naapurimaansa uutisia tai tapahtumia, vaikka olivat periaatteessa halukkaita oppimaan lisää erityisesti sen historiasta, yhteiskunnallisesta keskustelusta ja turvallisuuspolitiikasta. Vastaavaa vetoa ei tunnettu kulttuurin

69 DN.se 19.12.2022 'Världsnhyet att försvarsminister tar pappaledigt' (TT-AP).

puolella. Suomalainen musiikki, kirjallisuus ja elokuva tai teatteri herättivät kiinnostusta alle kymmenessä prosentissa vastaajia, ja perinteisesti maineikkaan muotoilunkin maine oli repsahtanut roimasti 13 prosenttiin.⁷⁰

Ruotsin kulttuurinen ylivoima suhteessa Suomeen ei näy missään yhtä selkeästi kuin kirjallisuudessa, tarkemmin sanottuna jännitys- ja rikoskirjallisuudessa. Puhtaan kvantitatiivisesti epäsuhta käännosten määrässä on mykistävä. Ruotsista on 2000-luvulla suomennettu yli 500 dekkariksi luokiteltavissa olevaa teosta, ja vauhti on vain kiihtynyt. Kun uuden vuosituhannen ensimmäisellä vuosikymmenellä julkaistiin keskimäärin noin 12 uutta nimikettä vuodessa, 2010-luvulla määrä kaksinkertaistui. Vuosina 2020 ja 2021 päästiin jo 40:een ja 2022 uuteen huippuun, yli 50 suomennokseen.

Henning Mankell oli lyönyt suosion alkutaudit 1990-luvun puolella, ja siten hän sai rinnalleen Liza Marklundin, Håkan Nesserin, Åke Edwardsonin, Inger Frimanssonin, Anna Janssonin, Leif G. W. Perssonin, Arne Dahlin, duon Anders Roslund & Börge Hellström, Åsa Larssonin, Mari Jungstedtin ja Camilla Läckbergin. Larssonia lukuun ottamatta heiltä kaikilta on käännetty toistakymmentä teosta, tuotteliaimmilta yli 20.

Seuraavaan ryhmään voi lukea muun muassa Jens Lapiduksen, Lars Keplerin, Kristina Ohlssonin, parivaljakon Michael Hjorth & Hans Rosenfeldt, Katarina Wennstamin, Viveca Stenin, Camilla Greben ja Denise Rudbergin. Uusia nimiä Suomen markkinoille on edelleen ehdettu kuin trimmatuilta tuotantolinjoilta. Kustantajat haaveilevat saavansa haaviin seuraavan Stieg Larssonin, jonka Millennium-trilogia (*Miehet jotka vihaavat naisia*, *Tyttö joka leikki tulella* & *Pilvilinna joka romahti*) räjäytti markkinat globaalissa mittakaavassa.

70 *Svenskarnas bild av Finland*, 4.1.2017 & *Svenskarnas syn på Finland*, 23.1.2023.

Käännettyjen kaunokirjojen bestseller-kärjen (ilman pokkareita)⁷¹ jakoivat vuonna 2022 Kepler ja Läckberg 17 000 myydyllä painetulla kirjalla (äänikirjat huomioiden 35 600 ja 31 700). Top 20:een kiilasi Läckberg myös toisella jännitysromaanillaan (yhdessä Henrik Fexeuksen kanssa, 10 800) sekä Marklund (8 000), Jungstedt (6 000) ja Emelie Schepp (6 000), äänikirjoissa Jansson (15 700), Sofie Sarenbrant (12 900) ja Stefan Ahnhem (12 700).

Edellisten vuosien listoilla on komeillut samoja nimiä, mutta myös tusinan verran muita samoista sammioista. Huippuvuonna 2015 seitsemän myydyimmän joukossa oli viisi ruotsalaista dekkaria, joita kaikkia myytiin pitkälti yli 20 000 kappaletta. Ja vaikka joka käännöksestä ei voi tulla bestselliä, niin vakiintuneen tekijän tutuista hahmoista ehkä sentään ”steadysellereitä” uskolliselle lukijakunnalle.

Suomea voisi pitää dekkareiden osalta Ruotsin alusmaana, ellei sen kotoinen tarjonta olisi lajityypissä runsas ja laeva. (Unohtamatta, että myös muista kielistä käännetään vuosittain huomattavan paljon rikos- ja jännityskirjallisuutta.) Mutta vastavuoroinen liike yli Pohjanlahden on vähäistä. Muihin Pohjoismaihin verrattuna Suomi on jäänyt 2000-luvulla katveeseen, vaikka sitä kohteliaasti pidetään mukana niin sanottua Nordic noiria käsittelevissä tarkasteluissa.⁷²

Leena Lehtolaisen Ruotsin valloitus pysähtyi kuuteen käännökseen, Matti Röngän kolmeen. Kati Hiekkapelto ja Minna Lindgren pääsivät kahdella kirjalla alkuun, samoin Mikko Porvali, jolta tosin on käännetty myös sotahistorian

71 Seuraavat luvut on noukittu Suomen kustannusyhdistyksen tilastoista, <https://kustantajajat.fi/tilastot>.

72 Esim. Ulf Bjereld: ’Nordic Noir – dess uppgång och fall?’ Teoksessa *30 röster om Norden*, 291–292; ks. myös Voitto Ruohonen: ’Nordic noir on vahva brändi, entä Suomi-noir?’ *Avain* 3/2018.

teoksia. Yhden ruotsinnoksen dekkaristeiksi näyttävät jääneen Harri Nykänen, Reijo Mäki ja ainakin toistaiseksi myös Marko Kilpi.

Kun Jens Lapidukselta kysyttiin vuonna 2014 suomalaisista alan tekijöistä, hän ei osannut vastata mitään. ”Sillä Väinö Linnaa tuskin voi pitää rikoskirjailijana.”⁷³ On Väpille kunniaksi, että häntä yhä muistetaan naapurissa, fanitetaankin niin, että Lars Keplerin nimimerkillä kirjoittava pariskunta on nimennyt kirjasarjansa komisarion tämän mukaan Joonna Linnaksi. Heitä harmitti, että Suomeen on Ruotsissa suhtauduttu usein alentuvasti. Kirjallisuudessaakaan ei esiintynyt ruotsinsuomalaisia sankareita, vaikka kyse on maan suurimmasta vähemmistöstä.

”Naapurimaa, jonka kanssa me olemme vähän kosketuksissa ja jota kohtaan näkyy olevan niin vähän mielenkiintoa”, toinen tekijöistä Alexander Ahndoril kommentoi.⁷⁴ Suomalaisten rooli on ohut myös rikollisten joukossa, jossa heillä tosielämässä oli aikanaan yliedustusta.⁷⁵ Lapiduksen Stockholm noir -trilogiaan mennessä ”finnjävelit” olivat korvautuneet jugo-, latino- ja arabimafioilla, vaikka suuren arvokuljetusryöstön aivona toimi ”Finski” (ohut vaalea tukka, pysty pottunokka), kenties viittauksena suomalaissyntyiseen Toni Tuunaiseen, joka 2000-luvun alussa oli hetken Ruotsin etsityin rikollinen.⁷⁶

73 HS.fi 28.8.2014 ’Ruotsalaisdekkaristi Jens Lapidus kiittää lakimiehen työtään’ (Antti Majander).

74 Iltalehti.fi 21.3.2015 ’Keplerin romaanien päähenkilön nimi kunnianosoitus Suomelle’ (STT); Kirsinbookclub.com 29.10.2022 ’Lars Kepler: Hämähäkki – yhdeksäs Joonna Linna -sarjan dekkari’ (Kirsi Ranin).

75 Jan Troell ikuiesti Åmselen kolmoismurhaajan Juha Valjakkalan tarinan elokuvaksi asti (*Il Capitano*, 1991); ks. myös kirjat David Lagercrantz: *Änglarna i Åmsele* (1998), Pelle Svensson: *Utan nåd* (2005) & Valjakkalan muistelmateoksia Nikita Bergenström: *Nikita* (2021).

76 Jens Lapidus: *Luksuselämää*. Suom. Jaana Nikula. Like, 2013 (2011), esim. 72, 99, 167, 555, 612; Toni Tuunainen & Gunnar von Sydow: *Olin Ruotsin etsityin rikollinen*. Suom. Sirje Niitepöld. Like, 2020 (2019).

Itsepäisessä Jooa Linnassa on sankariainesta, sillä hänellä on tapana olla oikeassa, vaikka pelkän vainun perusteella. Silti siinä sivussa saattaa tahattomasti vahvistaa stereotypioita. Karjalaisevakon poika panee autossa soimaan tangokuningatar Saija Varjuksen surullista musiikkia, ja lempiruokakin on lanttulaatikko. Nainen soittaa Linnalle ja kysyy, emmekö me voisi saunoa yhdessä oikeassa suomalaisessa saunassa. Kun Jooa viittaa eläneensä lähes koko ikänsä Tukholmassa, Anja kiusoittelee, voiko olla mitään tylsempää kuin ruotsinsuomalainen. ”Mikset sinä voisi olla El Salvadorista?”⁷⁷

Leif G. W. Perssonin luoma törkyturpapoliiisi Evert Bäckström todistaa omalla lahjomattomalla tavallaan, millaisia käsityksiä muhii jossain syvyyksissä pinnan alla. Teknisen osaston päällikkö Peter Niemi esimerkiksi ”ei ole täysin vajaanmieslinen, vaikka hänen täytyykin olla vähintään puoliksi suomalainen”, Bäckström miettii. Kortteliravintolansa suomalaiselta lempitarjoilijattareltaan, rintavalta blondilta, hän saa sopivasti sekä siivous- että seksipalveluita.⁷⁸

Bäckströmeille ei taida olla väliä, ovatko ”suomalaiset” taustaltaan Suomesta vai Tornionlaaksosta. Åsa Larssonilta sen sijaan riittää Norrbottenin meänkielisille myöteamieltä Kiirunan ympäristöön sijoittuvissa dekkareissa, jotka vilisevät suomenkielisiä henkilön- ja paikannimiä, väliin myös yksittäisiä fraaseja. Päähenkilö Rebecka Martinssonin biologinen äidinäitikin on kotoisin Sodankylästä. Rikoskomisario Anna-Maria Mella kiusoittelee miehensä itkeneen viimeksi, kun Thomas Wassberg löi Juha Miedon Lake Placidin olympialaisissa 1980, sadasosasekunnilla eli viiden sentin marginaalilla 15 kilometrin matkalla.

77 Lars Kepler: *Hypnotisoija*. Suom. Saara Villa. Tammi, 2010 (2009), 20–30, 466, 544, 549, 555 & *Paganini ja paholainen*. Suom. Elina Uotila. Tammi, 2011 (2010), 115, 136.

78 Leif G. W. Persson: *Pinokkion nenä*. Suom. Kari Koski. Otava, 2014 (2013), 103, 162–163.

Rajan yli on muutettu ja kuljettu, kuten toisen maailmansodan aikana, jolloin Ruotsin puolelta huollettiin saksalaisten itärintamaa. Larsson ei moralisoi suomalaisten sotimista Hitlerin rinnalla, vaan mieluummin ruotsalaisten opportunistia. Saksaa myötäilemällä ja auttamalla oli tehty surutta rahaa, kunnes Stalingradin jälkeen 1943 tuuli ja mielipiteet kääntyivät nopeasti: ”Suomen asia ei piru vie ole meidän. Suomi on saksalaisten lakeija.” Sodan jälkeen asenteissa oli toisaalta myös kunnioitusta, kun ruotsalaiset nyrkkeilijänalut ottivat kehässä yhteen kovaiskuisten suomalaisten kanssa.⁷⁹

Larssonilla on näkemyksilleen omakohtaista taustaa, sillä hänen äitiään kiellettiin koulussa puhumasta kotinsa meänkieltä. Keväällä 2022 hän suuntasi ensimmäiselle korona-ajan ulkomaanmatkalleen markkinoimaan Martinsson-kirjojen muhkeaa päätösosaa Helsinkiin sekä Runeberginviikolle Pietarsaareen. *Helsingin Sanomien* arvio ylisti sitä lukuromaaniksi, joka on vakavaa kirjallisuutta eikä pelkkä viihdetuote, ”jollaisia vuosi vuodelta liki identtisinä toistuvat dekkarisarjojen osat usein ovat”. Larsson sen sijaan piirsi pohjoisesta miljööstään kulttuuri- ja yhteiskuntahistoriaa kunnioittaen samalla rikoskirjallisuuden kaavoja. Komea *grande finale*.⁸⁰

Yhteiskuntakritiikki on mielellään nähty yhdeksi Nordic noirin elementiksi, joka tosin uhkaa hukkaa joko arvoitusdekkarien juonenkäänteiden tai toimintatrillerien väkivaltamässäilyn alle. Alamaailman asiantuntijana Lapidus esimerkiksi on valistanut kirjojensa ohella myös haastatteluissa suomalaisia Ruotsin luokkayhteiskunnasta, jossa kansankoti ei kuulu enää kaikille. Suomea

79 Åsa Larsson: *Kunnes vihasi asettuu*. Suom. Sanna Manninen. Otava, 2008, 60–61, 117–118, 178 & *Isien pahat teot*. Suom. Kirsi Kokkonen. Otava, 2022 (2021), 214, 217–218.

80 HS.fi 27.1.2022 ’Åsa Larsson lopettaa dekkarisarjansa komeasti’ (Suvi Ahola); IS.fi 21.3.2022 ’Åsa Larsson sai tarpeekseen rahakkaasta verojuristin pestistään ja ryhtyi kirjaillijaksi’ (Suvi Kerttula).

se tarvitsi puskurivyöhykkeeksi, hän kiteytti vuonna 2014, ”sillä meillä ei enää ole puolustusvoimia”.⁸¹ Jan Guillou puolestaan on varoittanut oman kokemuksensa pohjalta Suomea vaaroista, kun oikeustoimin ryhdytään vaientamaan toimittajia ja rajoittamaan sananvapautta.⁸²

Helsingin Sanomat ei käsittele ruotsalaistulvan joka teosta, mutta säännöllisesti aina jonkun joko dekkarikoonneissa tai omana kulttuurisivujen arviona. Positiivisimmat nostot osuivat vuonna 2022 Åsa Larssonin ohella Niklas Natt och Dagille ja Camilla Grebelle, kokeneet Marklund ja Läckberg osasivat varmaotteisesti asiansa, ja Gustaf Skördemanin vakoojatrillerin ja poliisijännärin yhdistelmä veti paremmin kuin Anki Edvinssonin ja Tina Frennstedtin keskinkertaiset perusdekkarit. Ruotsinsuomalainen Milka Hakkarainen oli jo taustansa puolesta kiinnostava kuriositeetti.⁸³

Suomalaisilla ei ole ollut mitään vastaavaan viittaavaakaan Ruotsin markkinoilla, mutta paremmasta on toivoa. Kun dekkarikriitikko Bengt Eriksson kävi joulun alla vuoden 2022 satoa lävitse, hän esitteli rutiininomaisesti mielestään parhaat norjalaiset (Anne Holt, Jørn Lier Horst, Ruth Lillegrave), tanskalaiset

81 HS.fi 5.9.2014 'Olet opettanut Ruotsin rosvoit lukemaan' (Petteri Ala-Kivimäki) & 25.8.2021 'Ruotsi on jo nyt luokkayhteiskunta' (Jussi Sippola); HBL.fi 22.10.2022 'Visitationzoner kan fungera' (Richard Nordgren).

82 HBL.fi 9.1. "Finska staten försöker skrämma journalister till tystnad" (Fredrik Sonck), 30.12.2022 'Peter Wolodarski varnar Finland' & 'Sveriges största scoop fyller 50 år' (Annica Lindström).

83 HS.fi 9.4. 'Niklas Natt och Dag tarjoaa huikean panoraaman 1700-luvun lopun Tukholmasta' & 8.5. 'Kostaja kylvää tulta ja tuhoa' (Pertti Avola), 10.6. 'DDR:n vanhat salaliitot saapuvat Tukholman rikollispiireihin' (Miina Supinen), 12.6. 'Taas yksi suomalainen' (Ilkka Mattila) & 'Psykologi ja karmivat potilaat' (Aino Miikkulainen), 19.6. 'Kun huumeet virtaavat Uumajaan' (Avola), 11.12.2022 'Kirja-ala on kiehtova murhien näyttämö' (Miikkulainen), 'Seesteisesti kadonneen vaimon mysteerin äärelle' (Riitta Koivuranta) & 'Läckberg herkuttelee Nobel-kierteellä' (Pirkko Kotirinta).

(Sara Blædel, Katrine Engberg, Jussi Adler-Olsen, Iben Albinus) ja islantilaiset (Arnaldur Indriðason, Ragnar Jónasson, Lilja Sigurðardóttir, Yrsa Sigurðardóttir, Thora Hjörleifsdóttir) tuotokset. Niitä seurasi huutomerkillä varustettu väliotsikko ”Löydä dekkarimaa Suomi!”, ikään kuin tarjolla olisi eksoottisesti jotain ennestään tuntematonta ja kartoittamatonta.

Kysymys suomalaisdekkareiden aallosta oli nousut jo keväällä, kun Norstedts julkaisi Pohjanmaalla asuvan Nilla Kjellsdotterin Pohjanmaalle sijoittuvan *Kivipuiston tytön* ennen suomalaisia kustantajia. Kiinnostusta herättivät myös käännökset, A. M. (kirjailijapariskunta Aki ja Milla) Ollikaisen *Kontti* sekä Max Seeckin *Pahan verkko* ja *Uskollinen lukija*. Karua, hieman kulmikasta ja piikikästä kerrontaa, Eriksson rohkeni kuvata suomalaista tyyliä.⁸⁴

Luonnehdinta ei oikein istu Elina Backmanin kahteen ensimmäiseen kirjaan, jotka molemmat ovat olleet ehdolla Ruotsin parhaaksi käännösdekkariksi. *Kun jäljet katoavat* pääsi myös *Dagens Nyheterin* vuoden 2022 jännärivalioiden listalle,⁸⁵ joten julkaisuputki on lupaavasti auki. Siihen mielivät myös Antti Tuomainen ja Arttu Tuominen, joilta kummaltakin on ilmestynyt pari tuoretta käännöstä. Nähtäväksi jää myös, miten Pohjanmaan dekkaribuumi yltää naapurin markkinoille. Rajan ylitys sekin, että ruotsalainen Christina Gustavson löysi uudeksi kirjoittajakumppaniksi juonia punomaan vaasalaisen Simon Ventusin.⁸⁶

84 HBL.fi 19.3. ’Österbottens deckardrottning erövrar Sverige’ (Malin Slotte) & Opulens.se 28.5. & 16.12.2022 ’Deckarhyllan med Bengt Eriksson’.

85 DN.fi 27.8. ’Här är tio deckare att se fram emot i höst’, 1.10. ’5 x nya deckare’ & 11.12.2022 ’Här är årets trettio bästa deckare’ (Lotta Olsson).

86 HBL.fi 5.3. ’Att skriva ihop’ (Malin Slotte) & 7.3.2023 ’Även som litterär brottsplats är Vasa främst investeringstomter’ (Daniel Wickström).

Seeckia saatiin lisää ruotsiksi heti vuoden 2023 alussa.⁸⁷ Ennen häntä naapuri oli pysynyt nuivana suomalaisten trillereille. Esimerkiksi saksaksi on käännetty 17 Ilkka Remestä ja 13 Taavi Soininvaaraa, mutta ruotsiksi ei ainuttakaan. Ruotsi ei ole ollut suomalaisten dekkaristien ovi maailmalle, vaikka pohjoismaisen rikoskirjallisuuden kansainvälinen menestys ja Nordic noir -brändi ovat toki auttaneet myös heidän teostensa markkinointia.

Kirjallisuuden Augustit ja Finlandiat

Kirjallisuuden vientikeskuksen FILIn tilastojen mukaan Ruotsi ei ylipäättään ole kolkutellut kärkisijoja, kun suomenkielisten kirjojen menekkiä ulkomaille mitataan nimikkeiden määrällä. Esimerkiksi vuosina 2014–2021 ruotsi ei yltänyt käännöskielenä kertaakaan kolmen joukkoon, parina vuotena ei edes kärkikymmenikköön. Näin siitä huolimatta, että Pohjoismaiden ministerineuvosto avittaa kääntämistä myös huomattavilla tuilla. FILIn mukaan Suomen kirjallisuusviennissä yllettiin 2021 ennätysvuoteen, mutta naapurissa se ei erityisemmin näkynyt.⁸⁸

Dekkariviihteen ohella vuoden 2022 ruotsinnoksiin sisältyi sekä historiallista että nykypäivän romantiikkaa. Lisäksi Sirpa Kähkösen Kuopio-sarja sai jatkoa 15 vuoden takaa, ja Petra Rautiaisen *Tubkaan piirrettyä maata* vinkattiin niin kesän kuumien uutuuskirjojen joukossa kuin myöhemmin talvella.⁸⁹ Ketään ja

87 DN.se 4.2.2023 'Lotta Olsson tipsar: Här är 5 nya deckare som du bör läsa'.

88 Fili.fi, <https://fili.fi/kirjallisuusvienti/tilastot/>; HS.fi 15.11.2022 'Suomen kirjavienti on ennätystasolla' (Eleonoora Riihinen).

89 Sara Medberg: *Kamarineitsyt & Hurmuriberttua*, Niina Mero: *Englantilainen romanssi*, Kaari Utrio: *Hupsu rakkaus*, Sirpa Kähkönen: *Lakanasiivet*; *Svenska Dagbladet* 26.5.2022 'Heta böcker i sommar' (Elin Swedenmark/TT); Opu-lens.se 20.9.2022 'Skickligt konstruerad historisk roman' (Gregor Flakierski); DN.se 4.3.2023 'Lotta Olsson tipsar'.

mitään väheksymättä ei kovin kummoinen kattaus suomenkielisestä nykykirjallisuudesta, vaikka lukisi mukaan Rosa Liksomin *Väylän*, joka pääsi vuoden 2023 alussa *Dagens Nyheterin* ja *Svenska Dagbladetin* suosituslistoille.⁹⁰

Liksomin romaani liippaa Ruotsia, sillä siinä paetaan syksyllä 1944 sodan jaloista Suomen Lapista rajajoen ylitse länteen ja takaisin. Ruotsalaisten mielenkiinnon pohjoiseen sotanäyttämöön siviilien silmin herätti jo Katja Ketun läpimurtoteos *Kättilö*,⁹¹ ja ehkä Rautiaisen esikoinenkin sai lisähehkoa saksalaisten vankileirejä Lapissa käsittelevästä teemastaan. Toisaalta ”seksikäs” aihe ei riitä, jos tarina ei vedä, ja sen suhteen on maiden välillä eroa. Suomalaisten suosikkia Tommi Kinnusta ruotsinnettiin pari ensimmäistä, mutta ei enää kolmatta tai romaania *Ei kertonut katuvansa*, jossa saksalaisten matkaan Lapissa lähteneet naiset tekevät paluuta läpi poltetun maan.

Ruotsissa on joka tapauksessa havaittavissa pientä pohjoisen buumia, jota Mikael Niemi pohjusti vuosituhanteen vaihteen hittiteoksella *Populäärimusiikkia Vittulajänkältä*. Sittemmin hän on leikitellyt menestyksekkäästi dekkarigenrelläkin (*Karhun keitto*), jolla myös Stina Jacksonin *Hopeatie* halkoo Pohjois-Ruotsin erämaita. Nina Wähän suuri sukukronikka *Testamenti* sijoittuu Suomen puolelle Tornionjokea ahtaaseen kylään, josta lähtevät kaikki, jotka eivät sinne mahdu ja sopeudu. Despoottisen isä-Pentin puhumattomuus ja hengen pimeys ovat ainakin osin peräisin Karjalan rintaman sotatraumoista, jotka terrorisoivat kuin perintönä koko perhettä.

90 SvD.se 16.1. ’Rosa Liksom skriver om svenska flyktingläger’ (Erika Josefsson/TT), 22.1. ’Älven’ (Cecilia Hansson), 4.2. & 8.4.2023 ’SvD:s boklista’; DN.se 3.2. ’Boklistan’ & ’Rosa Liksoms nya roman handlar om hopp och glöder av liv’ (Ingrid Elam).

91 SvD.se 29.10. ’Kärlek som undantagstillstånd’ (Annina Rabe) & DN.se 6.11.2013 ’Brutala ”Barnmorskan” lever i varje andetag’ (Aase Berg).

”Rajan takana, Ruotsin puolella on enemmän tilaa olla erilainen mies ja erilainen nainen, opiskella, hengittää, olla vapaa”, *Helsingin Sanomien* arvio tulkitsee Wähän romaania. Näin ei välttämättä ole Thomas Engströmin ja Margit Richer-
tin dystopiassa *Nattavaara*, jossa Ruotsin pari pohjoisinta lääninä on irtautunut omaksi valtioksi, Nordmarkiksi. Lopputuloksena on ruotsalaiseksi teokseksi ”paljon yhtymäkohtia suomalaiseen pohjoisuuteen, mikä luo meikäläiselle lukijalle tuttuuden tunnetta”.⁹²

Lehden kolmas kriitikko pani paremmaksi. ”Ruotsissa retkahdettiin supisuomalaiseen romaaniin”, tämä otsikoi ja taisi retkahtaa itsekin Karin Smirnoffin Jana Kippo -trilogiaan. Haastattelussa kirjailija kertoi viihtyvänsä hyvin Suomessa, etenkin pohjoisessa. Norrbottenin tuppukylässä elää vähän ihmisiä, mutta he ovat keskenään hyvin erilaisia, kaikki individualisteja. Siten paikka tuntuu Smirnoffista suuremmalta kuin Tukholma, henkisesti avarammalta. Trilogiassa piisaa kriitikon sanoin kipua ja orjuutta yhteiskunnallisten valtarakenteiden alla raamatullisiin mittoihin saakka, mutta huumori yhteistä hulluuttamme kohtaan kannattelee koko arktisen hysterian keitosta.⁹³

Smirnoffin menestystä kuvaa, että kolmen David Lagercrantzin kirjoittaman jatko-osan jälkeen hän sai työstettäväkseen uusimman romaanin Millennium-sarjaan, ruotsalaisten silmäterään. Ja missäpä muualla Mikael Blomqvist ja Lisbeth Salander tällä kertaa kohtaisivat toisensa, ellei pohjoisessa. Syvimmässä merkityksessä kansallisvaltiollisia rajoja ylitetään, kun ruotsinsaamelainen Ann-

92 HBL.fi 17.2.2019 'Storslaget släktepos från Tornedalen' (Henrik Jansson); HS.fi 3.1.2021 'Nina Wähä tekee Perintö-romaanissaan yhden perheen ruumiinavauksen' (Anni Valtonen) & 30.4.2022 'Margaret Atwoodin tylyille dystopioille sukua oleva ruotsalaiskirja' (Vesa Sisättö).

93 HS.fi 27.3.2021 'Ruotsissa retkahdettiin supisuomalaiseen romaaniin' (Antti Majander), 15.5. 'Oiva yhdistelmä inhorealismia, hellyyttä ja huumoria' (Miina Supinen), 'Karin Smirnoff ei voi ymmärtää väkivallan määrää' & 29.12.2022 'Miksi nainen rankaisee itseään suhteesta toiseen?' (Antti Majander).

Helén Laestadius purkaa romaanissaan *Varkaus* Euroopan unionin ainoaan alkuperäiskansaansa kohdistuvia näkemyksiä ja rasismia.⁹⁴

Suomesta ei vuonna 2022 kantautunut Pohjanlahden taakse vastaavaa kirjallista verevyttä, ellei sitten edellisvuoden puolella ruotsiksi ilmestynyttä Pajtim Statovcin *Bollaa* oteta lukuun.⁹⁵ Vähäiseen tarjontaan ei osunut jo mainittujen lisäksi muita aikaisemmin käännettyjä nykykirjailijoita⁹⁶ sen enempää kuin uusia tekijöitä. Tunnetuin nimi Sofi Oksanen profiloitui sentään ajan hermolla, kun *Dagens Nyheter* julkaisi kevään mittaan peräti kuusi hänen pitkäa mieli-pidekirjoitustaan tai esseetään suomettumisesta, Putinista ja diktaattoreista, Venäjistä ja Ukrainasta.⁹⁷

Samat teemat olivat esillä, kun *Svenska Dagbladet* haastatteli kirjalliseksi super-tähdeksikin esiteltyä Oksasta. Tämä on mielellään omaksunut todenpuhujan

94 HBL.fi 4.6. 'Ann-Helén Laestadius törstar efter hemmiljön i norra Sverige' (Tove Djupsjöbacka); HS.fi 10.6. 'Saamelaisiin kohdistuu edelleen valtavasti vihaa' (Arla Kanerva) & 14.11.2022 'Millennium-dekkarit ovat Ruotsissa vuosituhanen tapaus' (Susanna Laari).

95 DN.se 12.11. 'Jag ville undersöka utsatta människors moral' (Philip Teir) & 15.11.2021 'Pajtim Statovcis kärleksroman präglas av svärta' (Jens Christian Brandt); SvD.se 25.12.2021 'Man förstår männen – men inte deras handlingar' (Marit Furn); Fokus.se 4.1.2022 'Febrig kärlek på krigets Balkan' (Mats Almegård).

96 Esim. Elina Hirvonen (2 käännöstä), Laura Lindstedt (2), Miika Nousiainen (3), Riikka Pulkkinen (4). Jatkuvuutta on vaikea saavuttaa tai pitää yllä. Esimerkiksi Kari Hotakaisen julkaiseminen loppui neljän ruotsinnoksen jälkeen yli kymmenen vuotta sitten, lukuun ottamatta hänen kirjaansa Kimi Räikkösestä (2018).

97 DN.se 11.2. 'Föreställ dig tystnaden i ett finlandiserat Europa', 24.2. 'Jag förstår inte folk som frågar vad Putin vill', 11.3. 'Putin har inte blivit tokigt', 13.4. 'Det är dags att börja kalla "vanliga ryssar" för putinister', 2.5. 'Putin vill göra det ryska imperiet till ett globalt projekt' & 12.5.2022 'Sluta kalla borsjtj för det ryska kökets pärla' (Sofi Oksanen).

roolin myös historian tulkkina ja intoutui nyt spekuloidaan kansallisten identiteettien eroilla. Siinä missä sota oli jäänyt ruotsalaisille etäiseksi tai epäselväksi käsitteeksi, Suomelle ja Baltian maille se oli elävä osa perheiden historiaa. Kansakuntaa kantavat peruskertomukset kietoutuivat Venäjän harjoittamaan vainoon ja sen vastustamiseen. Suomalaisilla oli talvisotansa, balteilla kipeät muistot kyydityksistä.⁹⁸

Suomenruotsalaisista kulttuurikasvoista Merete Mazzarella kirjoitti 2022 kymmenkunta esseetä *Svenska Dagbladetin* ”Under strecket” -palstalle, niin naisten sijasta kuin esimerkiksi kuninkaallisista ja katujen kodittomista tai kuumasta teemasta, onko edelläkävijämaa Ruotsista tullut monikulttuuristumisen myötä paremminkin kauhukuva.⁹⁹ Hänen uusin omakohtainen kirjansa *Violetti hetki* sen sijaan sai nuivahkon arvion, eikä Westön veljesten Kjellin ja Märtenin yhteinen muisteloiden kokoelma *Vuodet* välttämättä innostanut sen enempää.¹⁰⁰

Kjell Westö on kuitenkin saavuttanut keskeisen sijan Ruotsin kulttuurikentällä, mutta mikään ei ole tullut annettuna. Toisen ja lopullisen läpimurron toi *Kangastus 38*, joka sai sekä Ruotsin radion että Pohjoismaiden neuvoston

98 SvD.se 6.2.2021 ’*Hundparken*’ (Kristina Sandberg) & 23.3.2022 ’Problemet finns kvar även utan Putin’ (Annakaisa Suni). Oksasen *Koirapuiston* vaisusta vastaanotosta myös DN.se 1.2. (Åsa Beckman) & Expressen.se 2.2.2021 (Hanna Nordenhök).

99 SvD.se 24.1. ’I danskt kulturliv blir religionen inte pinsam’, 2.3. ’Kvinnlig krets i Oxford banade ny väg för etiken’, 12.4. ’Hur mycket rabalder tål brittiska kungahuset?’, 16.5. ’Så gör man sig av med stadens utelligare’, 27.6. ’På besök i trång åsiktsskorridor’, 26.7. ’Hur finner man tröst i en tröstlös värld?’, 12.9. ’Dansk parlör till det svenska dödläget’, 26.9. ’Så kan internet ge de döda evigt liv’, 16.11. ’Kvinnor på gränsen till världssammanbrott’ & 18.12.2022 ’Bespottade böcker som talar direkt till kroppen’ (Mazzarella).

100 SvD.se 24.4. ’Bladen brinner inte i Mazzarellas dagbok’ (Erik Helmersson) & 5.11.2022 ’Två bröder berättar’ (Clara Block Hane); vrt. Opulessen.se 14.9.2023 ’Intressant om uppväxt i Finland efter kriget’ (Rolf Karlman).

kirjallisuuspalkinnot 2014 ja ylsi August-ehdokkaaksi. Seuraavasta kirjastaan *Rikinkeltainen taivas* niittasi *Dagens Nyheterin* kulttuuriosaston päällikkö heti arvionsa alkuun, että syksyn paras ruotsinkielinen romaani tulee satavuotista itsenäisyyttään juhlivasta Suomesta.¹⁰¹

Kysyntä on kasvanut myös yhteiskunnallisille reflektioille, kuten Göteborgin kirjajamessujen yhteydessä julkaistuun kirjallisuusliitteeseen tai koronakriisin Ruotsia puntaroiwaan artikkelisarjaan.¹⁰² Kun *Dagens Nyheter* kartoitti vuoden 2022 aluksi kirjailijoiden suhtautumista äänikirjoihin, Westön ohella ääneen pääsi Monika Fagerholm, toinen suomenruotsalainen tähti. August-voittaja (2005) on saanut myös Ruotsin akatemian Pohjoismaisen palkinnon (2016), Selma Lagerlöfin ja Pohjoismaiden neuvoston kirjallisuuspalkinnot (2020) sekä Övralid-palkinnon (2022), joka jaetaan humanistisesti suuntautuneelle kirjailijalle tai tutkijalle.¹⁰³

Heinäkuussa 2022 Fagerholm pääsi *Svenska Dagbladetin* kanteen antaessaan aukeaman verran ohjeita, miten selvitä kirjoituskammosta. Syksyn valtiopäivävaalien alla hän kehotti *Dagens Nyheterissä* ruotsalaisia ryhtymään jälleen kuluttajien sijaan kansalaisiksi. ”Ihailijakirje” Ruotsille ei ollut tarkoitettu ylimieliseksi esiintymiseksi vaan kehuksi, miten aloitteleva kirjailija oli aikoinaan

101 DN.se 7.3. ’Romanpriset till Helsingforsroman’ & 30.10.2014 ’Sverige blev lottlöst när Nordiska rådet presenterade sina priser’, 18.8.2017 ’Den svavelgula himlen’ (Björn Wiman); vrt. SvD.se 18.8.2017 ’Stilla sorg över att aldrig riktigt lyckats leva’ (Jenny Aschenbrenner).

102 DN.se 27.9.2019 ’Både kommersialismen och elitismen hotar litteraturen’ (Westö); SvD.se 26.6.2020 ’Det är en myt att Sverige skulle vara mellanmjölk’ (Westö).

103 DN.se 14.1.2022 ’Så slår ljudboksrevolutionen mot litteraturen’; Förlaget 21.4.2022, <https://forlaget.com/ovralidspriset-2022-monika/>.

oppinut siellä avoimuutta, yhdessäoloa ja tasavertaisten keskustelukulttuuria, siinä missä Suomi murahteli perinteisen maskuliinisesti.¹⁰⁴

Suomenruotsalaisen kirjallisuuden levittämisessä Ruotsiin pitäisi säästyä käännöskustannuksilta, vaikka silläkin on omat kielelliset omaleimaisuutensa. Mutta huomion herättäminen Pohjanlahden tuolla puolen on kaukana itses-tään selvydestä. Ruotsissa on 2000-luvulla julkaistu vuosittain vain muutama suomenruotsalainen kaunokirjallinen teos, joista puolet lyriikkaa. Esille ovat päässeet lähinnä vanhemmat vakiintuneet tekijät. Johanna Holmströmin (s. 1981) ja Philip Teirin (s. 1980) polvella ja heitä nuoremmilla on täyttämistä siinä tilassa, jonka Bo Carpelan (1926–2011), Claes Andersson (1937–2019) ja Jörn Donner (1933–2020) ovat jättäneet.¹⁰⁵

Julkaisutiedot ovat peräisin Timo Riitamaan tuoreesta väitöskirjasta. Esi-tellessään sitä *Svenska Dagbladetissa* Mazzarella marisi omiin kokemuksiinsa viitaten, että ruotsalaiset (”jos ylipäänsä tiesivät meistä mitään”) eivät kokeneet suomenruotsalaisia riittävän samanlaisiksi samastuakseen spontaanisti näiden kertomuksiin. Toisaalta Suomen ruotsinkieliset eivät olleet riittävän erilaisia herättääkseen uteliaisuutta, kun taas suomenkieliset saattoivat tuntua eksoot-tisilta ja siten kiinnostavilta.¹⁰⁶

Tärkeänä arvostuksen osoituksena on toki noteerattava Tua Forsströmin kut-suminen Ruotsin Akatemian jäseneksi, ja sama akademia jakoi joulukuussa

104 SvD.se 9.7.2022 ”Det gör ont att släppa ett ofärdigt skrivprojekt” (Viktoria Myrén); DN.se 9.9.2022 ’Svenska folket måste börja se sig som medborgare och inte som konsumenter’ (Monika Fagerholm).

105 Tomi Riitamaa: *Isolerat och övergivet nationsfragment, hänsynslöst ihjältriget? Studier i den finlandssvenska litteraturens position och predikament i Sverige*. Helsingfors universitet, 2021.

106 SvD.se 19.12.2021 ’Beundrad, exotiserad och missförstådd’ (Mazzarella).

2022 lasten- ja nuortenkirjapalkintonsa Irmelin Sandman Liliukselle. Eikä Tove Janssonin muumien tunnettuutta ja suosiota horjuta mikään, tai Edith Södergranin paikkaa ruotsalaisissa kirjallisuuden historioissa.

Vuoden 2022 läpimurron tarjosi Maria Turtschaninoff, joka on aikaisemmin kansainvälisesti tunnettu fantasiakirjoistaan. *Dagens Nyheterin* kriitikko luki kyyneleet silmissä hänen ensimmäistä aikuisille suunnattua romaaniaan *Suomaa*. Pohjanmaan pitäjään rajautuva kertomus pani kysymään, mitä on patrioottisuus tai nationalismi. Rakkautta asuttamaansa maapalaseen ja kenties tunnetta, jota ei itsekään oikein ymmärrä tai kykene hallitsemaan.¹⁰⁷ Kirjan oikeudet on myyty 15 maahan.

Suomen(ruotsalaiset) kustantamot ja kulttuuri-instituutiot kyllä satsaavat esimerkiksi läsnäoloon Göteborgin kirjamesseilla, joilla toisaalta vaanii vaara hukkuu valtavan tarjonnan alle.¹⁰⁸ ”Toisin kuin kuvittelemme, me ruotsalaiset olemme surullisen tietämättömiä naapurimaidemme kirjallisuudesta”, kulttuurilehti *Opulensissa* ruoskittiin keväällä 2019. Ja sama häpeä ”pätee myös Suomen ruotsinkieliseen kirjallisuuteen”.¹⁰⁹

Vaikka kirjallisuusbloggareista löytyy poikkeuksia, kirjailija Anneli Jordahl vahvisti näkemyksen käydessään tammikuussa 2023 Helsingissä. Ellei joku sitten lyö kunnolla lävitse, mutta Kjell Westöstäkin moni luulee, että hän on riikinruotsalainen. Suomesta jo 1980-luvun lopussa innostunut Jordahl laati

107 DN.se 6.1.2017 'Maria Turtschaninoff upptäcker sin värld medan hon skriver' (Philip Teir) & 5.9.2022 'Skogens historia myllrar av liv' (Lotta Olsson).

108 Vrt. Maria Antas: *Den finlandssvenska boken åren 2011 och 2015 – försäljning och utlåning*. Magma-pamflett 3/2016, 6, 29; Marit Lindqvist: *Den finlandssvenska boken. Hur ser läsare och författare på finlandssvensk litteratur?* Magma-studie 1/2017, 51.

109 Opulens.se 18.5.2019 'Skammen över det olästa finlandssvenska' (Carsten Palmer Schale).

vuosituhannen vaihteessa Helsinki-oppaan ja on nyt sovittanut Aleksis Kiven veljeksistä romaaniversioon *Karhunkaatajan tyttäret*, jossa seikkailee seitsemän siskoa nykyajassa.¹¹⁰

Jordahl oli liikkeellä suomalais-ruotsalaisessa kirjallisuustapahtumassa Gräns-löst, joka pidettiin perättäisinä viikonloppuina Helsingin Svenska Teaternissa ja Tukholman Dramatenissa. Vastaavia vierailuja järjestävät myös kulttuuri-ins-tituutit, kustantamot sekä kirjamesset, mutta enimmäkseen siinä suhteessa kuin käännöksiä ilmestyy. Ruotsin vahva asema on näkynyt muun muassa Helsinki Lit -festivaaleilla, joilla vuonna 2022 esiintyivät Niklas Natt och Dag, Ann-Helen Laestadius ja Sara Osman. Kevään 2023 ohjelmassa on luvassa Ia Genberg, Liv Strömquist, Diamant Salihu ja Patrik Svensson.

Joiltakin suomalaisilta Ruotsin – tai ainakin sen kriitikoiden – valloitus kui-tenkin onnistuu, kuten Ellen Strömbergiltä, joka sai nuortenkirjastaan *Mehän vaan mennään siitä oh* August-palkinnon.¹¹¹ Lasten- ja nuortenkirjojen osuus Suomen kirjallisuusviennissä onkin yli puolet oikeuksien myynnillä mitaten ja menestys näyttää jatkuvan.¹¹² Toisaalta vuoden 2022 ylivoimaisesti myydyin kirjailija Suomessa oli ruotsalainen Carl-Johan Forssén Ehrlin, joka on tehnyt

110 HBL.fi 7.9.2022 'Björn Kohlström har publicerat 222 recensioner på 239 da-gar' & 23.1.2023 'Vad händer när sju supande bröder blir våldsamma systrar?' (Ylva Perera).

111 DN.se 4.6. 'Briljant perspektiv i vardaglig tonårsskildring' (Lydia Wistisen) & 28.11.2022 'Vem mer än Augustlektorerna läser ungdomsböcker?' (Lotta Olsson).

112 HS.fi 15.11.2022 'Suomen kirjavienti on ennätystasolla' (Eleonoora Riihinen). Lena Frölander-Ulfin trilogian avaus *Rafsa Vildpäls* sai Ruotsissa myönteisen vastaanoton, ks. DN.se 4.2. 'Fartfyllt och fantasirikt om motstånd och förtryck' (Alexandra Sundqvist) & *Dagens Nyheter* 4.3.2023 'DN:s kritiker listar de bästa böckerna för barn och unga just nu'.

lasten meditatiivisista nukutussaduista rahasammon.¹¹³ Väsyneet vanhemmat kiittävät.

August-palkinnot uutisoidaan Suomessa, toisin kuin Finlandia-palkinnot Ruotsissa. Kun Maja Ekelöfin elämäkerta palkittiin joulukuussa, *Helsingin Sanomat* julkaisi vuonna 1989 kuolleesta ja harvan muistamasta kirjailijasta kulttuurisivujensa etusivun sekä aukeaman mittaisen esseen. *Hufvudstadsbladet* muistutti, että voittaneen teoksen kirjoittaja Nina van den Brink on Porvoossa syntynyt suomenruotsalainen, joskin jo vauvana Ruotsiin muuttanut, mutta edelleen kaksoiskansalainen.¹¹⁴

Palkinnot edesauttavat käännöspäätöksiä. Kaunokirjallisuuden August-voittajat on lähes järjestään julkaistu myös suomeksi, vuosien 1990–2022 palkituista peräti 25. Niin myös viimeisin, Ia Genbergin *Yksityiskohdat*, joka ylistävän arvion otsikon mukaan tarjoaa jälleen uuden syyn kadehtia Ruotsia.¹¹⁵ Vastaa-ajan Finlandia-voittajista neljä on kirjoitettu ja 11 käännetty ruotsiksi, ja kehityssuunta on ollut mieluummin hiipuva kuin kiihtyvä.

Kun August-palkittu Sylvia Plathista kertova romaani *Euforia* ilmestyi suomeksi, *Helsingin Sanomat* teki siitä ja sen tekijästä Elin Cullhedista kulttuurisivujensa kansijutun. Kosketuskohtaa löytyi helposti tähän päivään ja Suomeenkin:

113 *Kani joka tahtoi nukahtaa* myi 110 800 kappaletta, *Traktori...* 56 700 ja *Norsu...* 50 400, lähes pelkästään äänikirjoina. Suomen Kustannusyhdistys, Tilastot, <https://www.kustantajat.fi/media/bestsellerit-verkkoon-2022.pdf>.

114 HBL.fi 5.12.2022 'Hon är finlandssvenskan som också vann Augustpriset i år' (Richard Nordgren); HS.fi 10.12.2022 'Ruotsalainen siivooja kirjoitti yli 50 vuotta sitten salaa teoksen, josta tuli sensaatio' (Pirkko Kotiranta).

115 HS.fi 12.3.2023 'Jälleen uusi syy kadehtia ruotsalaisilta heidän kirjallisuuttaan' (Antti Majander).

Naisten tekemisiä mitataan aina erilaisella arvoasteikolla. Se, mitä teidän pääministerinne Sanna Marin joutui käymään läpi, on täydellinen esimerkki siitä, että julkisuudessa toimivat naiset eivät ole vapaita elämään omaa elämäänsä ilman tuomioita.¹¹⁶

Tone Schunnesson oli toinen isosti esitelty eikä yhtään vähemmän yhteiskunnallinen uusi suomennettu ruotsalaiskirjailija. *Hufvudstadsbladetin* haastattelussa hän kehotti eduskuntavaaleihin valmistautuvia suomalaisia paneutumaan politiikkaan, ”vaikka se on sikatyölästä”. Ruotsissa oli hänestä käynyt niin, että erityisesti naisten tärkeimpinä pitämät vaalikysymykset, kuten hoiva ja koulutus, olivat jääneet mediassa täysin rikollisuuden ja maahanmuuton jalkoihin. Jens Liljestrand puolestaan maalasi apokalyptisen tulevaisuuskuvan ilmastokriisin ja pandemian pohjalta.¹¹⁷

Muista tulokkaista *Helsingin Sanomat* arvioi ainakin Sara Osmanin ja Johanna Hedmanin teokset, entuudestaan tutuista Jan Guilloun, Susanna Alakosken ja Alex Schulmanin uudet romaanit,¹¹⁸ vähintään myönteisesti, ellei kiittäen. Isänsä puolelta suomalaistaustainen Schulman veti salin täyteen, kun hän alkukesästä 2022 vieraili Hanasaaren kulttuurikeskuksessa. ”Olen perinyt Suomesta melankolian”, kirjailija kuvaili haikeuden tunnetta, joka voi olla kaunista.

116 HS.fi 7.9.2022 ’Sylvia Plath on kuuluisa kuolemastaan’ (Eleonoora Riihinen).

117 HS.fi 10.7. ’HS:n kulttuuritoimitus suosittelee’ & 21.8.2022 ’Kirjailija Tone Schunnesson ajattelee rahaa jatkuvasti’ (Hilla Körkkö), 21.1.2023 ’Ruotsin maastopalot ja pandemia innoittivat kauhukuvaan’ (Sakri Pölönen); HBL.fi 3.1.2021 ’Bäst på att vara sämst’ (Henrik Jansson) & 4.2.2023 ’Tone Schunnessons insikt efter Svenska valet’ (Ylva Perera).

118 HS.fi 3.1. Jan Guillou: *Tarinan loppu* (Veli-Pekka Leppänen), 23.4. Sara Osman: *Kaikki mikä jäi sanomatta* & 9.7. Susanna Alakoski: *Lontoon tyttö* (Anni Valtonen), 13.11.2022 Johanna Hedman: *Trio* (Sakri Pölönen) & 9.12.2022 Alex Schulman: *Malman asema* (Jukka Koskelainen), myös 18.3.2023 Alex Schulman: *Kiirehdi rakkain* (Anni Valtonen).

Se ei ollut masennusta, mutta tiettyä raskasmielisyyttä (tungsinne). Talvisodan veteraanin poika on maininnut Nobel-palkitun Harry Martinsonin runon 'Laulu Karjalasta' hienoimmaksi lukemakseen tekstiksi.¹¹⁹

Näkyvän käsittelyn ovat saaneet myös parisuhteet naisten näkökulmasta hiukan kuin seuraten Lena Anderssonia, jonka Ruotsin kansankotia ja sen perintöä ruotivat romaanit taas ovat jääneet vähemmälle huomiolle. Lena Bivnerin ”suuri rakkaus muuttui vähitellen nöyryytykseksi ja tyranniaksi”, mutta Emmy Abrahamsonille kävi paremmin rakastuessaan kodittomaan mieheen.¹²⁰ Uuden polven feministin näyttelijä Bianca Kronlöfin kirjaa *Helsingin Sanomat* suositteli jokaisen miehen luettavaksi ja nosti sen suomalaistaustainen tekijän naistenpäivänä 2023 kulttuuriosionsa kanteen. Mutta tulee Ruotsista myös hyvän mielen romaaneja voimaannuttamaan keski-ikäisiä naisia.¹²¹

Hufvudstadsbladetissa on useat ruotsista suomennetut kirjat käsitelty jo alkuteoksen ilmestyessä ja lisäksi moni sellainen, jota ei koskaan käännetä. Palkittu kriitikko Henrik Jansson arvioi vuonna 2022 pitkälle toistakymmentä uutuutta Rachel Mohlinin, Axel Buréniuksen ja Mimmi Jensen Gellerhedin esikoisista

119 HBL.fi 20.11.2021 'När Alex Schulman hör finlandssvenska minns han sin pappa' (Annika Hällsten) & 7.6.2022 'Alex Schulmans vemod kommer från Finland' (Jonas Forsbacka). 'Laulu Karjalasta' sisältyy Martinsonin runoelmaan *Aniara. Katsaus ihmiseen ajassa ja tilassa*. Suom. Aila Meriluoto. WSOY, 1963 (alkuteos 1956).

120 HS.fi 16.4.2014 'Kiistelty kolumnisti yllätti kirjoittamalla rakkausromaanin' (Suvi Ahola) & 26.3.2022 Lena Andersson: *Svean poika*, 19.2. 'Viisi vuotta helvettiin ja takaisin' (Jussi Lehmusvesi) & 12.4.2022 'Kirjailija rakastui kodittomaan mieheen' (Susanna Laari).

121 HBL.fi 7.2.2020 'Bianca Kronlöf om att vara finsk och finlandssvensk' (Isabella Rothberg); HS.fi 12.3.2022 Bianca Kronlöf: *Brev till mannen* & 8.3.2023 'Näyttelijä Bianca Kronlöf kritisoi koomikkoalaa seksismistä' (Riitta Koivuranta); HS.fi 23.9.2022 'Emma Hambergin humoristinen romaani kertoo matkasta Ranskaan ja omaan itseensä' (Miina Supinen).

rokkiveteraani Ulf Lundellin päiväkirjoihin. Kun muutkin höystävät, niin lehteä seuraamalla on pysynyt hyvin kärryllä ruotsalaisesta kaunokirjallisuudesta ja esseistiikasta. Tietokirjallisuuden puolella on hiljaisempaa, vaikka historialla on aina harrastajansa.

Erityisesti sotahistorialla, jonka mestarin Peter Englundin uusi teos *Marraskuu 1942* lukeutui vuoden tapauksiin, myös suomeksi.¹²² Toiseen suuntaan on tavattu kääntää suomalaisten taistoista, kuten viimeksi Lapin talvisodasta, itsenäistyneen Suomen heimosodista sekä suuresta Pohjan sodasta. Yhteisen valtakunnan historiaa taas kartoittivat käännöksinä Heikki Ylikankaan tutkimus Kustaa Vaasan ajasta sekä Anu Lahtisen kirjoittama elämäkerta Ebba Stenbockista, kuningattaren sisaresta 1500-luvun lopun kuohuvissa valtaisteluissa.¹²³ Ruotsin sanomalehtien sivuille ne eivät yltäneet, toisin kuin Jessikka Aro Putinin trolleja ja informaatioisotaa käsittelevän kirjansa kanssa.¹²⁴

Televisiosarjoja ja populaarimusiikkia

Kansankodin murentumista peilaavaa rikoskirjallisuuden perinnettä on päivittänyt tv-sarjojen aikakauteen muun muassa Pascal Engman, jonka kirjoissa etenemisen tahti on kiivas ja lyhyehköt luvut päättyvät jatkamaan houkuttelevaan koukkuun, ”cliffhangeriin”. Suomen Tietotoimiston pitkässä haastattelussa

122 HBL.fi 4.9. ’Finlandssvenske Kurt West är en av 39 huvudpersoner’ (Annika Hällsten) & HS.fi 28.12.2022 ’Peter Englund kuvaa sotaa välähdysten kautta’ (Mikko Majander).

123 Teemu Keskisarja: *Murhanenkeli*; Mika Kulju: *Kaksintaistelu lumessa*; Aapo Roselius & Oula Silvennoinen: *Villi itä*; Heikki Ylikangas: *Kustaa Vaasa ja hänen uhmaajansa*; Anu Lahtinen: *Ebba, kuningattaren sisar*.

124 SvD.se 16.4. ’Jagad av Putins troll’ (Annakaisa Suni) & 19.4.2022 ’Inifrån Putins informationskrig’ (podd); DN.se 23.5.2022 ’Jessikka Aro granskar hatpropagandan i ”Putins troll”’ (Ola Larsmo).

hän on kertonut kopioineensa tavan Netflixistä. Hurskaana yhteiskunnallisena tavoitteena on vetää nuoria miehiä suoratoistopalveluiden seurasta myös lukemisen pariin.¹²⁵

Vuorovaikutussuhde on kulkenut enemmän toiseen suuntaan. Ruotsalaisten dekkareiden suosio heijastuu televisioon, johon naapurissa on tuotettu enemmän tai vähemmän laadukkaita rikossarjoja kirjoista valmiiksi tunnettujen hahmojen pohjalta. Tilastokärkeä pitää Maj Sjövallin ja Per Wahlöön luoma rikospoliisi *Beck*, josta on tehty vuodesta 1997 lähtien kohta viisikymmentä tv-elokuvaa. Suomalaiset televisiokanavat (MTV3, Sub, Nelonen, Hero) esitivät niitä jälleen vuoden 2022 aikana kymmeniä kertoja.

Henning Mankellin ystadilaispoliisi *Wallander* ei jää määrällisesti paljoa jälkeen, vaikka viime vuosina ei ole kuvattu enää uusia jaksoja. Syyskaudella MTV3 ajoi ulos toistakymmentä osaa, joista useimmat uusittiin Ava-kanavalla pari päivää myöhemmin. Samalla kanavakombinaatiolla ja samassa mittaluokassa esitettiin Anna Janssonin dekkareihin perustuvia *Maria Wernin* tutkimuksia. Avalla selvitteli myös *Rebecka Martinsson* Pohjois-Ruotsiin sijoittuvia rikoksia.

Jan Guilloun *Hamilton* liikkuu kansainvälisemmässä ympäristössä toimintaviiteessä, jolla MTV3 (& Sub) ruokki pari toimintakautta iltavirkkuja ja yökukkuja. Heille oli tarjolla myös *Bäckströmiä* (MTV3 & Ava) kirjoja hieman siistimmässä muodossa, ja Fem/Teema-kanavalla esitettiin niin ikään Leif G. W. Perssonin ideaan perustuvaa sarjaa *Kylmävävä tapaus*. Oman lukunsa muodostavat Stieg Larssonin Millennium-trilogian pohjalta tehdyt elokuvat, jotka

125 HS.fi 24.2. 'Pascal Engmanin esikoisdekkari kertoo, kuinka viha teki pesän kansankotiin' & 5.3.2019 'Netin vihapuhe teki ruotsalaistoimittajasta dekkaristin', 11.6.2021 'Rottakuningas kuvaa feministisen nyky-Ruotsin sairasta naisvihaa' (Jukka Petäjä), 15.3.2023 'Ruotsissa jo alle 10-vuotiaat lapset sotkeutuvat alamaailmaan' (Anne Salomäki/STT).

TV5 ja Frii esittivät toukokuussa, syyskuussa ja marras–joulukuussa, kolmen ryppäissä kaksine uusintoineen.

Kaupallisilla kanavilla riittää näin ohjelma-aikaa täytettäväksi, mutta ei Yleisradiokaan jättäydy täysin sivuun tässä kilpavarustelussa. TV1 esitti keväällä kahdeksanosaisen tuotannon *Armoton todellisuus*, jossa Martin Österdahlin sankari Max Anger seikkaili post-kommunistisessa Pietarissa. Teema/Fem-kanavan syksyisiin sunnuntai-iltoihin toi jännitystä minisarja *Tsunami* sekä Viveca Stenin kirjoihin nojautuvat *Murhat Sandhamnissa*. Camilla Läckbergin ideoi-
maa *Onnenlahtea* taas TV1 näytti loppuvuodesta arjen aamupäivisin.

Dekkarisovituksia enemmän Yleisradio satsasi ruotsalaiseen uuteen tv-draamaan. Vuoden tarjontaan sisältyivät minisarjat *Kuninkaallinen salaisuus* ja *Vihdoinkin!*, suosittu *Aika on meidän* neljä erikoisjaksoa, naisnyrkkeilijästä kertova *Lea*, kaksi tuotantokautta Malmön poliiseja *Obuella langalla* sekä nuorten elämänmenoa hahmottava *Veli*. Uusintana kierrätettiin rankka *Lumienkelit*. Tähän kategoriaan voi muilta kanavilta lukea vain MTV3:n *Missing Peoples*, joka tosin on jännityssarja sekini. *Solsidanin* jättämää kepeää tilaa täyttivät *Sjölyckan* sekä TV5:n ihmissuhdedraama *Parittomat viikot*.

Ruotsalaiseen hyökyaaltoon verrattuna Suomen panos naapurin televisio-ohjelmistossa rajoittui lähes yksinomaan julkisen palvelun SVT2-kanavalle, kuten enimmäkseen myös muiden pohjoismaiden tarjonta. *Pala sydäimestä* tarjosi alkuvuodesta *Svenska Dagbladetin* sanoin suomalaista sosiaalirealismia. Auli Mantilan *Transport* sai pientä nostetta, vaikka *Expressenin* mielestä nokkelasti alkanut jännityssarja oli ”enimmäkseen synkeästi kerrottu tarina, jonka henkilöhahmoihin oli harvaa poikkeusta lukuun ottamatta vaikea samastua”.¹²⁶

126 Expressen.se 29.4 ’Premiärer på streamingtjänsterna’ (Mattias Bergqvist); SvD 12.5.2022 ’Nya SVT-serien svår sluta titta på’ (Elias Björkman); DN.se 16.1.2023 ’Här är veckans bästa strömningstips’ (Nicholas Wennö).

Yleisradion iso produktio *Helsinki-syndrooma* pyöri syksyllä keskiviikon myöhäisilloissa ja uusintana perjantaisin keskellä yötä.¹²⁷

Mikä on paljon tai vähän, se on tietysti suhteellista. Dokumenttipuolella oli joka tapauksessa runsaampaa alkaen kotimaassa keskustelua herättäneestä sarjasta *Kylmän sodan Suomi*. Ruotsalaista julkisuutta se ei näytä herkauttaneen, mutta naapurisuhteen harrastajat kuuluvat sitä seuranneen. Lähihistoriaa tarjoili myös kolmiosainen *Laika, Lada, Marx ja mä*. Ahvenanmaan itsehallinnon juhlavuoden merkeissä näytettiin SVT:n oma tuotanto *Kampen om Åland*.

Pikkupaloja eri puolilta Suomea on ruotsalaisille tarjottu Strömsöstä keräilijöiden kotimuseoihin,¹²⁸ ja hieman pidempiä puolen tunnin jaksoja tosielämästä¹²⁹ sekä retkiä luontoon.¹³⁰ Lapilla on lumoa televisiossakin.¹³¹ Katsojat ovat niin halutessaan päässeet suomalaisten au pairien seurassa Irlantiin ja Ella Kannisen matkassa roomalaisten jalanjäljille – sekä merkkien mystiseen maailmaan.¹³² Mustafe Hassan taas palasi Inka Achtén elokuvassa Vantaalta Somalimaahan kaivamaan kultaa. Suomalainen John Webster puolestaan kuvasi toimistoihinsa uupuneita työntekijöitä ympäri maailmaa dokumentissa *The Happy Worker*, jonka *Svenska Dagbladetin* kriitikko noteerasi korkealle.¹³³

127 Ohjelmapaikan peri maaliskuussa 2023 Riitta Havukaisen tähdittämä kahdeksanosainen *Paratiisi*.

128 *Svenskfinland runt; Strömsöstä poimittua; Egenland; Salatut museot*.

129 *Muuttopäiväkirjat; Kandit; Vintage-valtakunta*.

130 *Eränkävijät; Veden saartamat. Peltsin toisen luonnon* toinen tuotantokausi käynnistyi SVT2:lla tammikuussa 2023.

131 *Unelma Lapista; Katkeamaton*.

132 *Au pairit Irlannissa; Ellan matkassa; Merkkien salat*.

133 Inka Achté: *Kultainen maa*; SvD.se 8.12.2022 'Den lyckliga arbetaren' (Elias Björkman).

Yleisradion Teema/Fem-kanava tarjoaa jo kielen puolesta paljon tilaa ruotsalaisille tuotannoille. On haastatteluohjelmien sarjoja¹³⁴ sekä pidempiä henkilökuvia¹³⁵, kuten vuonna 2022 kirjailija Jan Guillousta kahdessa ja Ingmar Bergmanista neljässä osassa.¹³⁶ Syrjäseutujen lapset pääsivät kertomaan elämästään, ja kehitysvammaiset nuoret viettämään kesää saaristoon.¹³⁷ Dokumentit paneutuivat Ikean Ingvar Kamradin kiisteltyyn testamenttiin, Olof Palmen murhaan ja ihmiskokeeseen 1970-luvun Atlantilla, niin ruotsalaisen elokuvan queer-historiaan kuin liikeyritysten hakkerointiin.¹³⁸

Paljon oli koskettavia ja raadollisia ihmiskohtaloita: läheisen menettämisen surua, kahdeksanvuotias poika kadoksissa, syömishäiriöitä, kuukautisiin liittyviä tuskia.¹³⁹ Naiset joutuivat huijatuksi romansseissa, yksikin Tinderistä löytynyt komistus pyöritti samanaikaisesti yli 20 kumppania, eivätkä ruotsalaistytöjen työt Dubain yökerhoissa olleet pidemmän päälle yhtä juhlaa.¹⁴⁰ Kuin raskaiden teemojen vastapainona hoidettiin myös puutarhaa ja seurattiin luontoa.¹⁴¹

134 *Skavlan; Elämä käännekohdassa; Anna Järvinen ja naiset; Suzannen vieraana; Elämän tarkoitus.*

135 *Gullan [Bornemark] – lastenmusiikin edelläkävijä; Dagny [Carlsson] – jos jään istumaan, kuolen; Olof [Gustafsson] Inc; Henkilökuva Kristina Lugnista; Carl Nyrén tyttärenpojan silmin; Anne kohtaa Björnin [Natthiko Lindeblad].*

136 *Jan Guillou – ylivoimainen journalisti; Jane Magnusson: Bergman – elämä neljässä näytöksessä.*

137 *Syrjäseutujen lapset; Erityinen kesä.*

138 *Kampradin miljoonat; ”Totuus” Palmen murhasta; Acali – ihmiskoe lautalla; Ennakkoluulo ja ylpeys; Hakkeroitu.*

139 *Suru ja minä; Äidit väkivallan varjossa; Elias on pelastettava; Syömishäiriö; PMS Forever.*

140 *Miljoonien rakkauspetos; Anders, minä ja ne 23 muuta naista; Tytöt Dubaissa – aurinkoa ja luksusjuhlia.*

141 *Puutarhakuusi; Luontomatalla; myös TV1:n 10-minuuttinen Luontopäiväkirja.*

Teema/Fem esitteli tunnettujen ruotsalaisarkkitehtien koteja sekä muotoilijoiden kätenjälkiä.¹⁴² TV1 ja TV2 täydensivät asiaohjelmilla Greta Thunbergista ja lapsista erityiskouluissa, Isis-terroristien orjavaimoista, naisen loppuun palamisesta sekä seksielämän vaikeuksista ja saloista, mutta opetettiin myös matematiikkaa.¹⁴³ Kaupallisille kanaville pakkautui formaattiviihdettä ja tosi-tv:tä ruotsalaisittain toteutettuna.¹⁴⁴

Historia fiktiona ja dokumenttina¹⁴⁵ sekä kuninkaalliset¹⁴⁶ lankesivat jälleen Teemalle, samoin Ruotsin tukikonsertti Iranin naisille. Sen sijaan *Melodifestivalen* esitettiin suorana TV1:llä, kuutena kevättalven 2022 lauantai-illan huumana.¹⁴⁷ Jäämme odottamaan, koska ruotsalaiset alkavat suhtautua Suomen euroviisukarsintaan vastaavalla innolla. Omasta yhteislauluohjelmastaan *Tammerkosken sillalla* Yleisradio on luopunut jo aikoja sitten, mutta tarjosi taas kesään kahdeksan jaksoa *Allsång på Skansenia*.

Ruotsissa noteerattiin kyllä, että Suomi lähetti euroviisuihin takavuosina kansainvälisesti menestyneen yhtyeen The Rasmuksen. Sen tarttuvasta kisa-kappaleestakin pidettiin enemmän kuin naapurilta oli tapana odottaa, mutta bändin esiintymistä pidettiin höpsönä, ja laulajakin oli kuin kauhuelokuvasta. Ennakoarvioissa *Svenska Dagbladetin* antoi 'Jezebelille' arpakuutiollaan 3/6.

142 *Arkkitehdin kotona; Sisustusarkkitehdin kotona; Designkertomuksia.*

143 *I am Greta, Valitut lapset, Sabaya, En halua enää uupua, Millainen Hampus on sängyssä?, Orgasmitakuu, Matematiikan taikaa.*

144 *Suurmestari Ruotsi (Sub), Pernilla Wahlgrenin maailma, Ruotsin rajavartijat & Rakastaa, ei rakasta (TV5), Grand Designs Ruotsi (Ava), Paratiisihotelli Ruotsi (Hero), True Love Ruotsi (Frii).*

145 *Armfelt ja Kustaa III, Tukholman verilöyly, Ruotsin salaiset huoneet, Ajankuvia Tukholmasta.*

146 *Ruotsin kuningasperheen vuosi 2021, Kuninkaalliset korut, Tukholman kuninkaanlinna, Ruotsin kuninkaallinen linna.*

147 HS.fi 11.3.2023 'Melodifestivalen on valtava show' (Ilkka Mattila).

Semifinaalissa se sai ruotsalaisilta täydet 12 pistettä, mutta finaalissa Ruotsin tuomariraati jätti The Rasmuksen nolville. Sitä vastoin Suomen juryn täyspotti meni naapurin Cornelia Jakobsille.¹⁴⁸

Ruotsin radion podcastilla *Vi lyssnar på Finland* on iso sarka johdatella kuulihoitaan suomalaiseen populaarimusiikkiin.¹⁴⁹ Sen sijaan ei tunnu yhtään yllättävältä lukea *Helsingin Sanomien* otsikosta, että alkuvuoden paras poplevy on tehty Ruotsissa. Fever Rayn (eli Karin Dreijerin) lisäksi kehuja ovat viime aikoina saaneet The Hellacopters ja Dungen, joka *Hufvudstadsbladetin* mukaan oli Tavastia-klubilla huippuvireessä. Eikä ensimmäistä kertaa. ”Tällaisina iltoina tuntuu siltä, että Dungen saattaa olla jopa maailman paras yhtye”, *Helsingin Sanomat* kirjoitti bändin keikasta syksyllä 2015.¹⁵⁰

Ikisuosikit ovat edelleen suosittuja. Abban immerstiivisen konserttisarjan avaus toukokuussa 2022 Lontoossa ”oli häikäisevä ja teki oikeutta yhtyeen musiikilliselle perinnölle”. Eva Dahlgrenin saattoi syksyllä nähdä lavalla ihka elävänä, sillä hän ulotti *En blekt blondins hjärta – Vintage* tourinsa Helsingin jäähalliin

148 SvD.se 12.1. ’The Rasmus tävlar i finska Melodifestivalen’ (TT) & 14.5.2022 ’Blågul seger given i årets Eurovision’ (Ellinor Skagegård); Aftonbladet.se 26.2. ’The Rasmus representerar Finland i ESC’ & 11.5.2022 ’The Rasmus på gatuspelning med Ukrainas Kalush’ (TT/Björn Berglund), 11.5. & 13.5.2022 ’Saknar tryck i The Rasmus öppning’ & ’Låna in tjuren, The Rasmus!’ (Torbjörn Ek); HS.fi 14.5. ’Ukraina voitti Euroviisut hurjalla yleisöäänisaaliilla, Suomi oli 21:s’ (Riitta Koivuranta & Ilkka Mattila) & HBL.fi 15.5.2022 ’The Rasmus är inte besvikna’.

149 HBL.fi 24.2.2023 ’Tre sverigefinländare pratar finsk musikkultur’ (Tove Djupsjöbacka).

150 HS.fi 13.11.2015 ’Maailman ehkä parhaan yhtyeen keikka’ (Otto Talvio) & 22.3.2023 ’Naapurimaassa on tehty alkuvuoden paras poplevy’ (Arttu Seppänen); HBL.fi 12.4.2022 ’Kaxiga och etteriga The Hellacopters lämnar inget åt slumpen’ & 2.2.2023 ’Dungen i högform på Tavastia’ (Niclas Lönnqvist).

ja Turun Logomoon.¹⁵¹ *Helsingin Sanomien* lauantaiesseessä pohdittiin, jäikö Marie Fredriksson aikoinaan suotta Dahlgrenin varjoon noustakseen maineeseen vasta Roxetten laulajana. Kentin keulahahmolta Joakim Bergiltä arvioitiin kauan odotettu ensimmäinen soololevy.¹⁵²

Suomalaisilla ei ole alkuunkaan tällaista ”backlistia” ruotsalaisille markkinoille. Mutta iloita voidaan siitä, että ikoniseksi esitelty Arja Saijonmaa esiintyi Malmössä yhtenä solistina teatterikonsertissa, johon Mando Diao -yhtyeen tulkintoja Gustaf Frödingin runoista oli sovitettu sinfoniaorkesterille.¹⁵³ Tai siitä, että ruotsinsuomalaisen Anna Järvisen uusi levy *Lila / Liila* julkaistiin samanaikaisesti kahdella kielellä ja että suosittu Markus Krunegård on alkanut esiintyä ja levyttää myös äitinsä kielellä suomeksi.¹⁵⁴

Naapuruusrakkauden lähtökohtia kuvastaa se, että Suomen vuoden 2023 euroviisukarsintaan pestattiin ruotsalainen sekä parantamaan esiintyjien koreografioita että vitsailemaan maan vaatimattomalla menestyksellä Ruotsiin

151 HS.fi 28.5.2022 'Abban konserttisarjan avaus' (Aleksi Kinnunen); HBL.fi 2.5.2022 'Eva Dahlgren frossar i fina minnen av konserter i Finland' (Annika Hällsten).

152 HS.fi 2.4. 'Marie Fredriksson oli uransa alussa' (Riitta Koivuranta) & 28.6.2022 'Joakim Berg kertoo ensimmäisellä soololevyllään' (Ilkka Mattila).

153 DN.se 2.11.2022 'Arja Saijonmaa på scen när Mando Diaos låtar blir teaterkonsert' (Amanda Spångberg); 'Infruset – Sjalens skrubbsår', Malmö Live, <https://malmolive.se/program/infruset-sjalens-skrubbsar>.

154 HS.fi 6.12. 'Anna Järvisen työskenteli Ingmar Bergmanin kotona Fåröissä' (Heikki Romppainen) & 20.12.2022 'Tässä on 18 vuoden parasta levyä' (Ilkka Mattila); DN.se 2.12. 'Drömmarna svevar på Anna Järvisens "Lila"' (Matilda Källén) & 10.12.2022 'Här är de tiobästa albumen, vecka 49'; HBL.fi 17.4.2023 'Markus Krunegård gör musik på finska' (Richard Nordgren). – Myös Järvisen romaani *Uni viime yönä*: on käännetty suomeksi, ks. HS.fi 4.3.2021 'Ruotsinsuomalaisen muusikon Anna Järvisen esikoisteos on kuin poplaulu tai maalaus' (Eleonoora Riihinen),

verrattuna.¹⁵⁵ Itseironia voi olla voimaannuttavaa, mutta yritykset kopioida menestyksekkäitä viihdekonsepteja Pohjanlahden takaa eivät aina luonnistu hyvin. *På spåret* on ollut suosittu tietokilpailu Suomessakin, ja kun siitä päätettiin sovittaa oma versio, ylitti tieto uutiskynnyksen myös Ruotsissa. Samoin kuin se murskaava vastaanotto, jonka Yleisradion *Hengailiaan* sai ensimmäisen osansa perusteella.

Alkuperäisohjelman fanit häpesivät lopputulosta painajaisena ja pyytelivät Ruotsilta anteeksi. *Hufvudstadsbladetin* toimittaja yltyi kansalliseen itseruoskintaan, joka murjoi suomalaisversiota piinallisista vitseistä studion kalseaan tunnelmaan. Sama juttu kuin euroviisujen kohdalla: ruotsalaiset osaavat viihteen tekemisen, siinä missä jähmeys tuntuu olevan osa suomalaisten DNA:ta. Miljoonaa hipovan yleisön ohjelma joka tapauksessa tavoitti, ja ehkäpä formaattikin notkistui alkukankeuksien jälkeen lauantai-iltojen iloksi.¹⁵⁶

Elokuvataivaalla Suomi kirii kaukaa takamatkalta

Miika Nousiaisen menestysromaanin *Vadelmavenepakolainen* pohjalta tehty, ristiriitaiset kritiikit saanut elokuva esitettiin vuonna 2022 Ruotsissa mainosrahoitteisella kanavalla, mutta sen työstämisestä olivatkin vastanneet ruotsalaiset. ”Kiva mutta epätasainen ja hiukan ennakkoluuloinen kuvaus tyypillisestä ruotsalaisuudesta”, *Svenska Dagbladet* luonnehti tv-sivuillaan, mutta antoi kuitenkin

155 HBL.fi 27.2. ”Thobias Thorwid är svensken som dissade Finland i UMK’ & 24.4.2023 ’Svensken bakom Käärijäs show’ (Malin Slotte).

156 SvD.se 10.11.2022 ’Finland gör egen version av ”På spåret”’ & 29.1.2023 ’Finska ”På spåret” sågas’ (TT); HBL.fi 29.1. ’Finska På spåret får svidande kritik’ (Adam Stefánsson Högnäs), ’Jag vill dra i nödbromsen och stiga av tåget’ (Sanna Tahvanainen) & 19.3.2023 ’Janne Grönroos saknade sin lagkamrat under finska På spåret -finalen’ (Bille Sirén).

neljä pistettä kuudesta. Niin kuin Jenni Toivoniemen *Seurapelillekin*, joka nähtiin SVT:n puolella, samoin kuin Teemu Nikin ohjaama *Armomurhaaja* sekä Juuso Laation ja Jukka Videgrenin *Hevi reissu*.¹⁵⁷

Edellä käsitellyt dekkarit ja dokkarit pois lukien ruotsalaiset elokuvat Suomen televisiossa keskittyivät Teema/Fem-kanavalle. Klassikoista nähtiin Bergmanin *Kesä Monikan kanssa*, tuoreemmista Henrik Schyffertin ohjaama *Juokse, Uje, juokse!*, Roy Anderssonin *Kohti ääretöntä* ja Levan Akinin *And Then We Danced*. Ruotsi on myös vahvistanut asemaansa joulunajan ohjelmistossa,¹⁵⁸ vaikka *Fannya ja Alexandria* ei tällä kertaa tv:ssä nähtykään. Helsingin kaupunginteatteri sen sijaan teki sen suu-
relle näyttämölleen, siinä missä Kansallisteatteri sovitti juhlakauden näytelmäkseen Astrid Lindgrenin *Ronja, ryövärintyttären*. Kritiikki kiitti kumpaakin.¹⁵⁹

Kulttuurivuoden 2022 yhteenvedoissa uutisoitiin, että suomalaisella elokuvalla oli takana ”poikkeuksellinen kansainvälisen huomion vuosi”. *Svenska Dagbladet* kirjasi Juho Kuosmasen ohjaaman *Hytti nro 6*:n omalle Top 10 -listalleen, ja myös Khadar Ayderus Ahmedin *Guled & Nasra* sai Ruotsissa runsaasti kiitosta. Eri asia on, kuinka moni katsojista yhdisti Afrikkaan sijoittuvaa somalitaustaista elokuvaa millään tavoin Suomeen.¹⁶⁰

157 Ks. Svenska.yle.fi 12.10.2014 ’Hallonbätsflyktingen – bra eller huono?’ (Silja Sahlgren-Fodstad & Anna-Maija Kalén); *Svenska Dagbladet* 3.9. & 3.12.2022 ’Tv&radio’.

158 Ella Lemhagen: *Jouluksi kotiin*, Hannes Holm: *Tarina Karl-Bertil Jonssonin jouluaatosta*, Mikael Lindgren: *Bertin päiväkirja*, Pontus Klänge: *Lasse-Maijan etsivätoimisto – von Bromsin salaisuus & varjo Vallilan yllä*.

159 HS.fi 18.11. ’Fannyn ja Alexanderin kolmen ja puolen tunnin kesto mietityttää’ & 1.12.2022 ’Ihana takkutukkainen Ronja on kuin sähköinen’ (Sanna Kangasniemi).

160 DN.se 12.5. ’Filmmagi på somaliska i romantiska dramater’ (Helena Lindblad); SvD.se 18.5. ’Regissören vägrar kompromissa – det märks’ (Julia Finnsjö); HS.fi 27.12.2022 ’Suomalainen elokuva nousi vuoden neljänneksi kehuimmaksi elokuvaksi kritiikkejä listaavalla sivustolla’ (Kalle Kinnunen/STT).

Göteborgin elokuvafestivaaleilla Aino Sunin ohjaama *Sydänpeto* kilpaili pääsarjassa, ja Hanna Bergholmin *Pahanhautoja* pääsi Nordic Light -kategoriaan sekä edelleen teatterilevitykseen. *Svenska Dagbladet* noteerasi sen ohjaajan haastattelun kera, ja *Dagens Nyheterin* arviossakin tuli kehuja. Samoin Teemu Nikin elokuvalla *Sokea mies joka ei halunnut nähdä Titanicia*.¹⁶¹

Maailmalla ehkä parhaiten menestynyt Suomen Oscar-ehdokas Alli Haapasalon *Tytöt tytöt tytöt* ei sen sijaan ole lyönyt Ruotsissa läpi, ainakaan vielä. Kun tarjonta on tämä, niin onko ihme, jos tammikuun 2023 kyselyn mukaan vain kuusi prosenttia ruotsalaisista vastaajista oli nähnyt suomalaisen elokuvan teatterissa tai televisiossa edellisen puolen vuoden aikana. Laiha lohtu, että suomalaiskirjailijoiden saldo oli vielä pari prosenttiyksikköä heikompi.¹⁶²

Laajemmassa perspektiivissä länsinaapurin markkina on Suomi-filmeille vähintään yhtä vaikea kuin kirjallisuudelle. Kansainvälinen kilpailu on kova, ja mieltymyksissä eroja. Esimerkiksi Zaida Bergrothin keuhuttu *Tove* keräsi Suomen teattereissa 172 000 katsojaa, mutta vastaanotto oli Ruotsissa vaihtelevampi ja yleisömäärä jäi 16 000:een,¹⁶³ Janssonin ja Muumien tunnettuudesta ja kes-tosuosiosta huolimatta. Suomalaisen elokuvan ruotsinkielisyys ei takaa pääsyä naapurin teattereihin. Romaanina ylistetty *Rikinkeltainen taivas* ei edennyt Claes Olssonin elokuvaversiona Göteborgin festivaaleilta levitykseen, eivätkä aikaisemmat Westö-filmatisoinnit ole pärjänneet sen paremmin.¹⁶⁴

161 SvD 25.3. ”Vilje skildra det blodiga och slemmiga” (Karoline Eriksson) & 25.8.2022 ’Djävrt grepp skapar uppslukande drama’ (Julia Finnsjö); DN.se 24.3. ’Finska skräckisen ”Ruva” imponerar’ (Kerstin Gezelius) & 25.8.2022 ’Besk filmkärlek i finska’ (Eva af Geijerstam).

162 *Svenskarnas syn på Finland*, 23.1.2023.

163 Ks. <https://kritiker.se/film/tovel/>.

164 *Rikinkeltainen taivas* floppasi myös Suomen teattereissa (13 300 katsojaa), toisin kuin Peter Lindholmin ohjaamat *Leijat Helsingin yllä* (59 700) ja *Missä kuljimme kerran* (46 200).

Kaupallisen levityksen ja yleisön puuttuessa Suomen Tukholman-instituutin toiminta suomalaisten elokuvatuotantojen esittämisessä on laiha, mutta pieni-muotoisuudessaankin tärkeä lohtu alan harrastajille.¹⁶⁵ Vastaavasti Hanasaaren kulttuurikeskuksessa on voinut kuukausittain nähdä pohjoismaisia elokuvia, ja muun muassa Helsingin Vuotalossa on pyörinyt sarja ruotsalaisfilmejä, joiden tie ihmisten silmien eteen ei sekään ole helppo.

Vuoden 2022 menestynein ruotsalaiselokuva Suomen teattereissa oli maailman vahvimman nallen Bamsen seikkailu tulivuorisaarella, joka löysi 33 000 katsojaa. Christian Rhytleniuksen toinen animaatio *Mimmi Lehmä löytää kotiin* sai sekin lähes 18 000 katsojaa, ja lastenelokuvien menestyksen täydensi seitsemäs Lasse-Maijan etsivätoimiston filmatisointi *Skorpionin arvoitus* yli 13 000 katsojalla.¹⁶⁶ Suomalaisten Risto Rappääjällä tai Heinähatulla ja Vilttitossulla ei ole mennyt Pohjanlahden takana yhtä hyvin, tai ei oikeastaan mitenkään.

Muumielokuvat ovat menestyneet kohtalaisesti,¹⁶⁷ ja Suomen sotahistorialle on naapurissa tietty kysyntä myös valkokankaalla. Aku Louhimiehen *Tuntematon sotilas* sai saman verran yleisöä kuin Rauni Mollbergin versio vuonna 1985, noin 68 000.¹⁶⁸ Suomalaisia 2000-luvun menestyksiä ovat olleet Aki Kaurismäen *Mies vailla menneisyyttä* ja *Le Havre* (94 000 ja 46 000 katsojaa), ja niitäkin

165 Muutaman jo mainitun elokuvan lisäksi vuonna 2022 esitettiin Johanna Vuoksenmaan ohjaama *70 on vain numero*, Aku Louhimiehen *Odotus*, Mika Kaurismäen *Mielensäpahoittaja* *Eskorttia etsimässä* ja Taru Mäkelän *Kulkuset kulkuset*.

166 Ks. Suomen elokuväsäätiön sivustolta, <https://www.ses.fi/tietoa-elokuva-alasta/katsojaluvut-ja-tilastot/vuoden-2022-katsojaluvut/>.

167 Maria Lindbergin ohjaamat *Muumi ja vaarallinen juhannus* ja *Muumi ja punainen pyrstötähti* saivat Ruotsissa 11 500 ja 13 600 katsojaa, Ira Carpelanin *Muumien taikatalvi* 28 900.

168 Åke Lindmanin *Framom främsta linjen* sai 16 400 ja *Tali-Ihantala – Slaget om Finland* (yhdessä Sakari Kirjavaisen kanssa) 17 300 katsojaa.

suurempia Ruotsiin sijoittuvat Klaus Härön *Äideistä parhain* sekä mainittu *Vadelmavenepakolainen* (141 200 ja 103 900). Ykkössijaa pitää kuitenkin 186 600 katsojalla *The Angry Birds Movie*, jos sitä kovin ylikansallisena tuotantona voi ylipäätään pitää suomalaiselokuvana.

Ruotsalaisfilmeistä on 2000-luvulla ollut Suomessa yksi megahitti ylitse muiden. Suositusta tv-sarjasta ponnistanut *Solsidan* ylsi samoihin lukuihin kuin *Angry Birds* Ruotsissa. Sen lisäksi kymmenen muuta on päässyt yli 50 000 ja edelleen 43 elokuvaa yli 10 000 katsojaan. Leveyttä on siten toisella tapaa kuin Suomi-filmeillä, joista vastaavana aikana vain 15 on ylittänyt Ruotsissa 10 000 katsojan rajan. Näin siitä huolimatta, että naapurissa on lähes kaksi kertaa enemmän asukkaita ja suurin piirtein samassa suhteessa enemmän elokuvissa käyntejä.

Huomattakoon, että ruotsalaisfilmit eivät nojaa tv-sarjojen tapaan maan dekkariutuotantoon. Suomessa parhaiten menestyneiden joukosta erottuu tästä generestä vain Millennium-trilogia sekä seuraavasta kategoriasta Kepler-filmatisointi *Hypnotisoija* ja Lapiduksen läpimurto *Rahalla saa*. Keplerin komisario Joonas Linna esittää suomenruotsalainen Tobias Zilliacus, ja muillekin näyttelijöille on auennut jonkin verran saumaa Pohjanlahden takana.

Rebecka Martinssoneista muistetaan originelli patologi, jota tv-sarjassa esittää Ville Virtanen. Hänelle on tarjoutunut Ruotsissa merkittäviä rooleja, kuten Susanna Alakosken *Sikaloiden* elokuvasovituksessa *Sovinto*, rinnallaan Outi Mäenpää, ja viimeksi tv-sarjassa *Missing People*. Pahiksen rooleihin usein pestattua Jarmo Mäkistä (muun muassa *Metsästäjät* ja *Populaarimusiikkia Vittulajänkältä*) on mainittu jopa Ruotsin suosituimmaksi suomalaiseksi, tosin enemmän mainosten tunnettuna kasvona.¹⁶⁹

169 HS.fi 29.5.2018 'Näyttelijä Jarmo Mäkiselle opiskeluvuodet Turkan alaisuudessa olivat hyvää aikaa' (Ville Hartikainen).

Pääosin Ruotsissa näyttelijäuransa tehnyt Maria Heiskanen sai maan arvostetun elokuvapalkinnon Guldbaggen parhaasta naispääosasta elokuvassa *Ikuistetut hetket*, joka oli myös Ruotsin Oscar-palkintoehdokas. Eero Milonoff puolestaan kuittasi parhaan miessivuosan pystin aikuisten merkillisestä peikkoelokuvasta *Raja*.

Ruotsalaistuotannot voivat tarjota suomalaisille tien suureen maailmaan. Alma Pöystille on luvassa päärooli tulevassa Netflix-elokuvassa *A Day and a Half*, joka on näyttelijänä tunnetun Fares Faresin esikoisohjaus. *Toven* nähtyään tämä vakuuttui, että ”Alma on paras”. Göteborgin filmifestivaalien jury oli helmikuussa 2023 samaa mieltä palkitessaan Pöystin suorituksen Selma Vilhusen ohjauksessa *Neljä pientä aikuista*, joka oli pääkilpasarjan ainoa suomalainen fiktioelokuva.¹⁷⁰

Kansainvälisillä festivaaleilla suomalaiset elokuvat ovat saaneet kasvavaa arvostusta, mutta ajatus maailmanvalloituksesta on vielä kupla. Jos naapurin etumatkan voi katsoa pienentyneen, on se silti yhä suuri. ”Olisiko se paljon paremmin voinut Ruotsin osalta mennä?” *Helsingin Sanomat* kysyi Cannesin festivaalien jälkeen ja vastasi: ”Ei olisi.” Kultaisen palmun nappasi Ruben Östlundin ohjaama *Triangle of Sadness*, jota esiteltiin näyttävästi myös Suomen ensi-illan yhteydessä. Teattereihin se veti vajaat 20 000 katsojaa, vaikka elokuva palkittiin joulukuussa myös Euroopan parhaana.¹⁷¹

170 HS.fi 22.5.2022 ’Ruotsalaisnäyttelijä loistaa elämänsä roolissa Cannesissa’ (Veli-Pekka Lehtonen); HBL.fi 6.2.2023 ’Jag kände att publiken tyckte om Alma Pöysti’ (Sara Ehnholm Hielm).

171 HS.fi 29.5. ’Näyttelijä Javier Bardem paljasti Cannesissa’ & 21.6. ’Suomalaista elokuvaa pidettiin ulkomailla pitkään puskahuumorina’ (Veli-Pekka Lehtonen), 22.9. Huippuohjaaja Ruben Östlundin uutuudessa nähdään elokuvahistorian yököttävin ja hauskin merisairausjakso’ (Miska Rantanen) & 11.12.2022 ’Ruotsalaiselle Triangle of Sadnessille neljä palkintoa Euroopan Oscareissa’ (Ilkka Mattila).

Yleisömäärillä mitattuna ruotsalaisilla filmeillä oli vaisu vuosi myös kotimaasaan, vaikka *Minä, Zlatan* ylsi yli 200 000 katsojaan.¹⁷² Suomessa sen näki alle 9 000, sekin kaksi kertaa enemmän kuin ruotsalaisdraamoilla, joita ei teattereissa pyörinyt kuin muutama (*Maastamuuttajat, Polta nämä kirjeet, Hilma*).

Ideoiden kansainvälisessä kaupallistamisessa Suomi kulkee jälkijunassa. ”Mielensäpahoittaja” ei pärjää ruotsalaiselle kollegalleen, vaikka kotikentällään kirjailija Tuomas Kyrön luoma hahmo on jo kolmessa elokuvassa lyönyt suosiossa ”Oven” mennen tullen.¹⁷³ Ruotsalaiset saivat kuitenkin palkattua amerikkalaisversioonsa itsensä Tom Hanksin, ja satsaukselle odotetaan jättituottoa. *Helsingin Sanomat* teki vuoden 2023 aluksi elokuvasta kulttuuriosionsa kansijutun ja antoi sille kolme sivua *A Man Called Otto* -mainosten reunustaessa pääkaupungin kadunvarsia.¹⁷⁴

Sauna ja sisu, Sibelius ja Salonen

Ruotsalaisten mielikuvissa Suomesta nousevat kyselytutkimuksissa edelleen esiin perinteiset sauna ja sisu, mutta myös Sibelius ja Esa-Pekka Salonen.¹⁷⁵ Suomea voi hyvin pitää klassisen musiikin pikkujättiläisenä kapellimestareineen ja säveltäjiineen. Vuoden 2022 tapaus oli ilman muuta Kaija Saariahon Sofi Oksasen

172 SvD.se 12.1.2023 ’Svagt år för svensk film’ (TT).

173 Dome Karukoski: *Mielensäpahoittaja* 500 900, Tiina Lymi: *Iloisia aikoja, Mielensäpahoittaja* 349 600, Mika Kaurismäki: *Mielensäpahoittaja Eskorttia etsimässä* 192 900.

174 HS.fi 21.6.2022 ’Suomalaista elokuvaa pidettiin ulkomailla pitkään puska-huumorina – ei enää, mutta kirvelevä ero Ruotsiin näkyy Tom Hanksissa’ (Veli-Pekka Lehtonen) & 6.1.2023 ’Työmies’ (Jussi Sippola).

175 *Svenskarnas bild av Finland*, 4.1.2017 & *Svenskarnas syn på Finland*, 23.1.2023.

librettoon säveltämä *Innocence* Suomen Kansallisoopperassa. *Dagens Nyheterin* kriitikolla ei ollut epäilystäkään siitä, että teoksesta tulee moderni klassikko.¹⁷⁶

Muutoin suomalaiset klassisen tähdet eivät ylittäneet ruotsalaiseen valtamediaan lukuun ottamatta Klaus Mäkelää, jonka levytystä Oslon filharmonikkojen kanssa vertailtiin Santtu-Matias Rouvalin tulkintoihin Sibeliuksen sinfonioista. Molemmat nuoria kapellimestari-ilmioitä mitä korkeimmalla tasolla.¹⁷⁷ Jazzin puolella ruotsalaisyleisön on keuhuttu olleen haltioissaan, kun pianisti Kari Ikonen esiintyi Suomen Tukholman-instituutissa Per Texas Johanssonin kanssa. Toisaalta kaupungin perinteinen jazzklubi Fasching veti harmittavan vähän porukkaa, kun Suomessa suuresti läpi lyönyt saksofonisti Linda Fredriksson kävi kvartetiteineen keikalla.¹⁷⁸

Innocence oli vetonaula ohjelmassa, jolla *Svenska Dagbladet* markkinoi kulttuurimatkaa marraskuiseen Helsinkiin. Oopperaa sisältyi myös kevättalveen sekä Savonlinnan kesään suunniteltuihin vierailuihin. Lisäksi tarjottiin Akseli Gallen-Kallelan Tarvaspäättä, vierailua korutaiteilija Björn Weckströmin kotona sekä Porvoota, jossa Runebergin kotimuseo sekä Albert Edelfeltin maalauksia. Maaliskuun matkaa mainostettiin valokuvaaja Elina Brotheruksen näyttelyllä Didrichsenillä, keskustakirjasto Oodilla ja Sinebrychoffin museolla. Ekskursio suuntautui Tammisaareen Helene Schjerfbeckin jäljille sekä Alvar Aallon piirtämään Göran Schildtin kotitaloon Villa Skeppetiin.

176 DN.se 3.11.2022 'Suggestivt om skuld och självrannsakan på operan i Helsingfors' (Johanna Paulsson).

177 DN.se 1.4.2022 'Sibelius symfonier i skinande gestaltning' (Martin Nyström).

178 DN.se 9.9.2022 'Nordisk melankoli möter modern jazz på Fasching' (Po Tidholm); Helsinki Jazz 17.4.2023, 'Per Texas Johansson & Kari Ikonen', <https://helsinkijazz.fi/fi/events/per-texas-johansson-kari-ikonen/>.

Kesämatka järvi-Suomeen taas lupasi kahden oopperan (*Romeo & Julia*, *Täikahuilu*) lisäksi Kerimäen kirkon ja muikkuaterian, majoituksen Punkaharjulla, jonka Runebergin kummulla luettaisiin *Vänrikki Stålin tarinoista* runo 'Heinäkuun viides päivä', sekä höyrylaivaristeilyn Saimaalla. Lappeenrannassa katsastettaisiin kanavamuseo, ja paluumatkalla kohti Helsinkiä Parikkalan patsaspuisto, Langinkosken keisarillinen kalastusmaja sekä Sibeliusten Ainola Tuusulanjärven rannalla.¹⁷⁹

Kattaukset edustavat suomalaisen korkeakulttuurin eturiviä, joka ei kalpene kansainvälisessä vertailussa. Se nähtiin vastaanotosta, kun Ateneum tuotti Edelfelt-näyttelyn Pariisiin Petit Palaisiin, josta se siirtyi syksyllä 2022 Göteborgin taidemuseoon. Kriitikoiden mukaan Edelfelt oli Ruotsissa kadonnut taidehistorian hämärään, joten töiden laajamittainen esittely tuli siellä tarpeeseen, samoin kuin uusi kirja taiteilijan elämästä ja avioliitosta.¹⁸⁰

Koko perheen talvimatkailuun *Svenska Dagbladet* nosti kohteeksi Rukaa, talviuintiin Imatran kylpylää ja Allas Sea Poolia. Helsinki itse mainosti Suomenlinnaa sekä Uunisaarta saunoineen ja avantoineen lehden ilmoitusliitteessä, samoin kuin kulttuurin puolelta Pikku-Finlandiaa, Amos Rexiä, Tanssin taloa, Designmuseota sekä Taidehallia ja sen yhteydessä olevaa Michelin-ravintola

179 *Svenska Dagbladet* 11.9. 'Kultur i Helsingfors', 4.12. 'Opera, konst och kultur i Helsingfors och Ekenäs' & 15.12.2022 'Opera i Nyslott' (SvD Accent mainos).

180 DN.se 16.11. 'Albert Edelfelts konst pendlade mellan det sträva och sockersöta' & 23.11.2022 'Här är de sex bästa utställningarna just nu' (Birgitta Rubin); SvD.se 18.2.2023 'Kosmopolit med känsla för både fiskare och societet' (Dan Backman); Maria Vainio-Kurtakko: *Ett gott parti. Scener ur Ellan de la Chapelles och Albert Edelfelts liv*. SLS/Appell, 2022.

Finnjäveliä. Tamperetta uutisoitiin kuitenkin suomalaisten suosikkikaupunkina, johon annettiin kahdeksan menovinkkiä täydellistä viikonloppua varten.¹⁸¹

Dagens Nyheter puolestaan teki laajan reportaasin Rovaniemeltä, missä Joulupukin Pajakylä oli auki niin talvet kuin kesät ja veti lähes puoli miljoonaa turistia vuodessa, kaikkialta maailmasta. Ruotsin puolella Napapiirillä kävi jonkun verran norjalaisia, mutta tarjolla ei ollut vastaavaa tuotteistusta. Joulupukki lohdutti luokseen saapuneita ruotsalaistoimittajia kuvaamalla vapaapäiväänsä, jos sattui sellaisen joskus pitämään: ”Minulla on tapana kalastaa, hiihtää ja katsella ’Allsång på Skansenia’. Pidän Sanna Nielsenistä ja ’Stockholm i mitt hjärta’ on huippuhyvä kappale.”¹⁸²

Suomessa on nähty ruotsalaisissa paljon potentiaalia ympärivuotisen matkailun lisäämiseen, ei vähiten pandemian nostattaman lähimatkailuallon innoittamana. Visit Finlandin vuoden 2023 visiossa Suomea pidetään jo kestäväenä vaihtoehtona lomamatkakohteita mietittäessä. Yöpymistilastojen mukaan ruotsalaiset ovat suurin ulkomaalainen matkailijaryhmä ja turistivirran uskotaan vain kasvavan. ”Suomi näyttäytyy kiinnostavana ja trendikkäänä matkakohteena ja Suomeen tullaan kaikkina vuodenaikoina.”¹⁸³

181 SvD.se 12.11. ’Skidorterna hela familjen älskar’ & 3.12. ’Nordens åtta hetaste kallbad’ (Linda Iliste), 10.12. ’Åtta bästa stoppen i Tammerfors’ (Jan Ekholm) & 10.11.2022 mainosliite Vinterguiden, ’Kraftfullt och hemtrevligt – i trollvinterns Helsingfors’.

182 DN.se 24.12.2022 ’Tomtesuccé vid finska polcirkeln’ (Emma Isberg & Erik Simander).

183 Visit Finland, Matkailu Ruotsista Suomeen, <https://www.visitfinland.fi/toiminta-markkinoilla/ruotsi>.

Osa III: Kun käsi irtosi kädestä

Ruotsin ”Nato-limbo” – Suomi menee menojaan

Turkin kriittinen suhtautuminen Ruotsin ja Suomen Nato-hakemuksiin oli tullut suomalaisille yllätyksenä. Ongelman tulkittiin koskevan enemmän Ruotsia, jossa asui huomattavan paljon myös poliittisesti aktiivisia kurdeja. Presidentti Erdoğan vaati hakijamaita puuttumaan tiukemmin näiden tukeen terroristijärjestöksi luokitetulle PKK:lle.

Kesäkuussa 2022 Naantalin Kultarantakeskustelujen yhteydessä presidentti Niinistö kuitenkin torjui ajatuksen, että Suomi voisi jatkaa Nato-prosessiaan yksin. Hän toisti Tukholman-vierailullaan käyttämänsä fraasin, jonka mukaan Ruotsin asia oli tällä kertaa meidän. ”Se tarkoittaa, että menemme käsi kädessä.” Linjauksella tuntui olevan laaja poliittinen tuki, mutta Ruotsissa pantiin sekimäille, että eduskunnan ulkoasiainvaliokunnan puheenjohtaja, perussuomalaisten Jussi Halla-aho katsoi Suomen voivan kulkea edellä.¹⁸⁴

Juhannuksen jälkeen Ruotsi, Suomi ja Turkki allekirjoittivat Naton huipukokouksen yhteydessä asiakirjan, joka avasi tien eteenpäin. Sotilasliiton jäsenmaista alkoi tulla tulokkaat hyväksyviä päätöksiä nopeaan tahtiin niin, että syyskuun lopulla puuttui enää kaksi, Turkki ja Unkari. Erdoğanin asenne ei kuitenkaan ollut leppymään päin. Julkisuuteen asti heräsi keskustelua siitä, voisiko Suomi edetä ilman naapuriaan.

184 DN.se 2.6. ’Kan Finland gå med i Nato utan Sverige?’ (Evelyn Jones), 12.6. ’Finland fortsätter inte Natoprocessen utan Sverige’ (Philip Teir) & 21.6.2022 ’Vi fick enbart grönt ljus från Turkiet’ (Pia Gripenberg).

Valtiojohdolla ei ollut halua spekuloida ”vaihtoehtoilla, joita ei ole vastaan tullut”, kuten Niinistö sen ilmaisi. Ruotsin väistyvä puolustusministeri Hultqvist kuittasi tyyliinsä mukaisesti, että Nato-hakemusten erottaminen toisistaan ”ei tule olemaan mahdollista”, vaan halu liittyä yhdessä oli ”hyvin selvä ja se ei murru”. Samaa tahtoa vakuutti Sanna Marin, kun Ruotsin uusi pääministeri Ulf Kristersson kävi Helsingissä. Kyse ei ollut vain Ruotsista ja Suomesta vaan koko Pohjois-Euroopan turvallisuusympäristöstä.¹⁸⁵

Sanotaan, että kun se pitkittyy, niin se mutkistuu. Ulkoministeri Pekka Haavisto nimitti marraskuussa vaikeasti ratkaistavaksi asetelmaksi sitä, jos Turkki hyväksyisi Suomen Natoon muttei Ruotsia. Sellaisessa ääritilanteessa Suomi joutuisi pohtimaan, mitä tehdä.¹⁸⁶ Pitäisikö silloin jäädä odottamaan naapuria, politiikan arvostettu emeritustoimittaja Unto Hämäläinen kysyi ja vastasi viittaamalla 1990-luvun kokemuksiin, joita oli ollut itsekin todistamassa: ”Ei, ehdottomasti ei pidä. Valtiot toimivat oman etunsa pohjalta.”¹⁸⁷

Suomalaisen konsensusperinteen mukaisesti kannunvalanta kansainvälispoliittisesti herkässä asiassa koettiin turhaksi, ellei vaaralliseksi veneen keikuttamiseksi. Naapuruussolidarisuuden eteen oli nähty niin paljon vaivaa, että maiden välistä keskinäisriippuvuutta ei ollut sopivaa, saati viisasta nakertaa julkisesti. ”Suomen ja Ruotsin eritahtisuudella voisi olla arvaamattomia seurauksia kahdenväliselle

185 HS.fi 14.10.2022 'Ruotsia ja Suomea ei voi erottaa Nato-ratifiointinissa' (Elina Kervinen) & 'Spekulointi Nato-jäsenyyden eritahtisuudesta ei kannata' (Sanna Raita-aho/STT); DN.se 28.10.2022 'Marin och Kristersson lovar att hålla ihop i Natoansökan' (Philip Teir).

186 DN.se 2.11.2022 'Måste fundera på om Turkiet stoppar Sveriges Natointräde' (Laura Leskinen).

187 HS.fi 13.11.2022 'Suomi odottelee kuuliaisesti, että Ruotsi tulee mukana Natoon – Historia on osoittanut, että Ruotsi ei olisi odottanut hetkeäkään' (Unto Hämäläinen).

suhteelle, pohjoismaiselle yhteistyölle, alueelliselle puolustukselle ja tulevalle Nato-yhteistyölle”, *Helsingin Sanomat* listaasi riskejä.¹⁸⁸

Virallisesti Suomi luotti Kristerssonin uuden hallituksen kykyyn vastata Turkin huoliin. Ruotsin kotimainen paine piti kuitenkin huolta siitä, että se ei ollut erityisen helppoa. Kun *Svenska Dagbladet* pakatoi kulunutta vuotta 2022, pääkirjoitustoimitus nimesi vuoden nöyryytykseksi matelun Turkin edessä Natoon pääsemiseksi.¹⁸⁹

Suomi tuntui hoitavan tätäkin prosessia tyylikkäämmin. ”Ruotsin tanssiessa piinallisia piruetteja Turkin edessä Sanna Marinin Suomi on hiljainen, rauhallinen ja vakaa”, *Dagens Nyheter* arvioi tarvetta ottaa viisaasta naapurista oppia. Anteeksi pyydellen viitattiin aikaan, jolloin suomalaisiin oli tapana suhtautua kuin vähän sivistymättömään porukkaan (smått råbarkat folk). Ruotsalaiset pitivät itseään elegantteina maailmanmiehinä ja -naisina (världsvana snajdare), kun taas väki Pohjanlahden takana oli hiukan köyhempää ja kovapintaisempaa, ”vähemmän... sofistikoitunutta”.

Nato-prosessi oli vain viimeinen osoitus siitä, että moiset ennakkoluulot olivat vanhentuneet jo kauan sitten. Erdoğan hyppyytti nyt ruotsalaisministereitä, jotka jonottivat pääsyä pyytelemään anteeksi kaikkea ikävää, mitä Turkin presidentistä oli ajan saatossa Ruotsissa sanottu. Sen vastapainoksi sopi ihailla naapuria. ”Oli kulunut pitkä aika siitä, kun Ruotsi oli isovelji”, lehti kiteytti. ”Meidän uusi suhtautumistapamme tulee olla: Epäröinnin hetkellä toimi kuten Suomi.”¹⁹⁰

188 HS.fi 20.10.2022 ’Ruotsin uusi hallitus hylkäsi feministisen ulkopoliitiikan’ (pääkirjoitus).

189 DN.se 2.11.2022 ’Måste fundera på om Turkiet stoppar Sveriges Natointräde’ (Laura Leskinen); SvD.se 31.12.2022 ’SvD Ledare sammanfattar 2022’.

190 DN.se 22.1.2023 ’Gör som Finland – det var länge sedan Sverige var storebror’ (Erik Helmersson).

Kohta vuodenvaihteen jälkeen Ruotsi joutui aina vain kovemmalle koetukselle. Ensin mielenosoittajat roikottivat Erdoğan-nukkeä pää alaspäin kuin teloitettua Mussolinia Tukholman kaupungintalon ulkopuolella, sitten poltettiin Koraani Turkin suurlähetystön edessä. Hallituksen yritykset luovia ahtaassa raossa diplomatian ja sananvapauden välissä eivät kantaneet hedelmää. Tällaisen jumalanpilkan sallijat ”eivät voi enää odottaa tukeamme Nato-jäsenyydelleen”, Erdoğan uhosi. Suunnitellut neuvottelut Ruotsin ja samalla myös Suomen kanssa lykkääntyivät epämääräiseen tulevaisuuteen.¹⁹¹

Haavisto lipsautti haastattelussa julki sen, mitä kulisseissa oli pohdittu jo pitkään. Suomen oli arvioitava omaa tilannettaan, mikäli Ruotsin hakemus juuttuisi pidemmäksi ajaksi paikoilleen. Se tulkittiin avaukseksi mahdollisuuteen, että maiden Nato-tiet voisivat erkaantua. Spekulaatiot lähtivät välittömästi laukalle, kuten *Svenska Dagbladet* ilmaisi jo podcastin otsikossa: ”Jävla Finland, nyt he menevät ilman meitä”.¹⁹² Kohun edessä Haavisto pehmensi lausuntoaan vielä samana päivänä korostaen, että Suomen linja ei ollut muuttunut. Yhteistyö Ruotsin kanssa oli erinomaista. Prosessin pitkittyminen oli harmillista, mutta suomalaisilla löytyi myös malttia odottaa naapuriaan.¹⁹³

191 HS.fi 12.1. ’Turkki suuttui Ruotsille mielenosoitusvideosta’ (Saara Aholainen), 13.1. ’Ruotsin pääministeri kommentoi Erdoğan-nuken roikottamista jaloista’ (Teija Sutinen), 21.1. ’Äärioikeistolaispoliitikko poltti Koraanin Tukholmassa’ (Ilmo Ilkka/STT-AFP, STT-TT & Vilma Aholuoto) & 23.1.2023 ’Ruotsin ei pidä odottaa tukea Nato-jäsenyydelleen’ (Tomi Pyy & Teija Sutinen).

192 SvD.se 24.1.2023 ’Jävla Finland, nu går de med utan oss’ (podd).

193 DN.se 24.1.2023 ’Regeringen i Finland beredd att gå in i Nato utan Sverige’ (Christy Chamy & Sofia Tanaka), ’Finlands Natobrårdska är större än Sveriges’ (Philip Teir), ’Finland och Sverige fortsätter Natoprocess tillsammans’ (Tanaka & Teir) & ’Olyckligt att någon med flit vill fördröja Natoprocessen’ (Evelyn Jones).

Sanna Marin korjasi seuraavalla viikolla Tukholmassa parhaansa mukaan syntynyttä säröä. Nato-matkaa oli tarkoitus edelleen jatkaa käsi kädessä, juuri niin kuin se oli aloitettu. Eikä hän pitänyt siitä, että Ruotsi esitettiin prosessin ongelmana, ”luokan hankalana lapsena”. Maa täytti kaikki sotilasliiton jäsenkriteerit sekä Turkin vaatimukset, kuten Suomikin. Kollega Kristersson kiitteli ja sanoi toisaalta ymmärtävänsä naapurimaassa kytevää turhautumista.¹⁹⁴

Mutta epäilyksen henki oli päästetty vapaaksi, eikä sitä saatu enää tungetuksi takaisin pulloon ja korkkia tiiviisti kiinni. *Dagens Nyheter* kutsui Haaviston ulostuloa varoituslaukaukseksi ja kysyi, kuinka kauan suomalaisten kärsivällisyys kestäisi. Varsinkaan Erdoğanin annettua ymmärtää, että Turkki voisi suhtautua Suomeen toisin kuin Ruotsiin.¹⁹⁵ Vettä spekulatioiden myllyyn syötti nopeasti teetetty mielipidemittaus, johon vastanneista 53 prosenttia ei halunnut sitoa Natoon liittymistä naapurin aikatauluun. *Iltalehden* lähteiden mukaan tällaisesta teiden erkaantumisesta olisi saavutettu turkkilaisten kanssa yhteisymmärrys jo ennen joulua.¹⁹⁶

”Ei ole epäilystäkään siitä, kuka on suomalais-ruotsalaisessa Nato-prosessissa isovelji”, *Dagens Nyheter* kommentoi ja moitti Kristerssonia, joka oli antautunut Ankarassa osaksi Erdoğanin spektaakkelia. Strategisesti ja kylmäpäisesti toimi-

194 DN.se 2.2.2023 ”Sverige är inte en bråkstake” (Hugo Ewald Hurinsky et al); HS.fi 2.2.2023 ’En pidä siitä, että Ruotsia pidetään ”luokan hankalana lapsena”’ (Robert Sundman & Anni Keski-Heikkilä).

195 DN.se 24.1. ’Diplomatisk kyla är bättre än fjäskande för Turkiet’ (ledarredaktion), 29.1. ’Turkiet kan släppa in Finland i Nato’ (Marit Sundberg et al) & 30.1.2023 ’Finlands svar till Turkiet’ (Juan Flores); HS.fi 30.1.2023 ’Erdoğanin peli vaatii nyt kovia hermoja Suomessa ja Ruotsissa’ (Elina Kervinen).

196 HS.fi 2.2.2023 ’Enemmistö suomalaisista ei odottaisi Ruotsia Nato-ratifiointeissa’ (STT); Iltalehti.fi 6.2. ’Suomi on valmis menemään Natoon ilman Ruotsia’ (Lauri Nurmi) & 7.2.2023 ’Jättääkö Suomi Ruotsin Turkin Nato-limboon’ (Kreetta Karvala).

neet suomalaiset olivat pidättäytyneet erossa arvottomasta pelistä. Miksi siis he alentuisivat siihen nyt, kun Erdoğan yritti lyödä kiilaa hakijamaiden väliin? Kovin painavia turvallisuuspoliittisia syitä lehti ei keksinyt perustelemaan, miksi Suomen pitäisi torjua Turkin houkutukset ja odottaa Ruotsia.¹⁹⁷

Enää ei kuljettu Natoa kohti käsi kädessä vaan yhteisymmärryksessä. Naapurukset seurasivat herkeämättä toistensa keskusteluja ja liikkeitä, ja *Helsingin Sanomien* mukaan keskinäistä solidaarisuuttakin epäiltiin molemmissa maissa. Toisaalta iltapäivälehti *Expressen* myönsi suoraan, että suomalaisia oli vaikea moittia: ”olisimme tehneet aivan samoin, jos roolit olisivat olleet toisin päin”.¹⁹⁸

Ruotsi oli ajautumassa Nato-limboon, vaikka hallitus ei halunnut sitä myöntää. Tai syyttää siitä Suomea, jonka kanssa riitely vain pahentaisi tilannetta. Suomalaisilla oli edessään vaalikevät, ja Nato-prosessi haluttiin viedä päätökseen vielä istuvan eduskunnan aikana.¹⁹⁹ Osallistuessaan Münchenin turvallisuuskonferenssiin Niinistö kiirehtikin Turkilta vastausta. Pallo oli nyt Erdoğanilla.

”Me emme tahdo emmekä voi hakemustamme takaisin vetää”, Niinistö vastasi, kun häneltä kysyttiin eritahtisuudesta Ruotsin kanssa. Ei ollut vaikea ymmärtää, että Suomi ei ryhtyisi jarruttamaan, jos sille aukeaisi mahdollisuus jäsenyyteen ennen naapuriaan.²⁰⁰

197 DN.se 7.2.2023 'Varför ska Finland nu plötsligt börja dansa efter Erdogans pipa?' (ledarredaktion).

198 HS.fi 9.2.2023 'Ruotsi tarttui heti Suomen käteen' (Anna-Liina Kauhanen); Expressen.se 15.2.2023 'Vi måste förlåta Finland om de dumpar oss' (ledarredaktion).

199 DN.se 15.2.2023 'Tveklöst en stor motgång för regeringen' (Tomas Ramberg).

200 HS.fi 17.2.2023 'Suomi haluaa nyt Natoon "niin pian kuin mahdollista"' (Hanna Mahlamäki); DN.se 17.2.2023 'Finland går ensamt vidare vid turkiskt ja' (TT) & 'Osannolikt att Finland bromsar upp sin egen Natoprocess för Sveriges skull' (Anna-Lena Laurén).

Ruotsin radion haastattelussa Niinistö pyysi ymmärrystä Suomen vaikealle asemalle. Ja kyllähän se ymmärrettiin, vaikka rivien välissä teki vaikeaa ja haikeaa. Kuin paras ystävä olisi hylännyt, kirjailija Alex Schulman kuvasi *Dagens Nyheterin* kronikassaan, joka oli hieno kiteytys maiden väleistä koko Nato-prosessin ajalta. Oli ollut turvallista pitää Suomea kädestä ja tietää, että tuli mitä tuli, yhdessä mennään läpi näiden kummallisten aikojen. Kun Turkki rypyyli Ruotsille, oli rauhoittavaa kuulla Niinistön ja Marinin vakuutuksia, että kaveria ei jätetä, saati sisarusta. ”Kuinka rakastimmekaan heitä silloin.”

Tätä taustaa vasten oli vaikea uskoa, että suomalaiset voisivat pettää Ruotsin. Schulman kysyi, mitä siitä seuraisi maiden välisille suhteille.

Me jotka olimme kuin veljet. Jotka jaoimme kaiken. Jotka lupasimme toisillemme pitää aina yhtä. Nyt he kenties kiipeävät junaan. Me jäämme seisomaan laiturille, vilkutamme hyvästiksi, sanomme ymmärtävämme. Mutta kun kuljemme hitaasti kotiin helmikuisena iltapäivänä pimeyden laskeutuessa ja talvipakkasen nipistellessä poskia, pala nousee kurkkuun (då sätter sig en liten klump i magen).²⁰¹

Vertauskuvaa tapahtuneelle haettiin myös harmonisesti purkautuvasta parisuhteesta, jossa ruotsalaiset huomasivat liian myöhään, kuinka kiehtova kumppani heillä olikaan. *Svenska Dagbladetissa* ei ihmetelty, että näin epäsympaattisessa suhdedynamiikassa tuli jätetyksi. Suomea ei koettu yleisemmin petturiksi.²⁰² Sitäkin käsitettä väläytettiin, muun muassa Ruotsin television ohjelmassa *Utrikesbyråen*, jossa keskusteltiin otsikolla ”Finska sveket”. Historian kipeiden muistojen kääntäminen päällelleen talvisodasta EU-jäsenyyden hakemiseen

201 DN.se 20.2.2023 'Det känns som att bli övergiven av sin bästa vän' (Alex Schulman).

202 SvD.se 19.2.2023 'Finland – den töntiga grannen vi inser vi är kåra i' (Henrik Torehammar).

ei oikein maistunut suomalaisille, jotka kokivat tehneensä Nato-prosessissa parhaansa myös Ruotsin eteen.²⁰³

Ruotsissa puhuttiin ”Nato-fiaskosta” ja ”turvallisuuspoliittisesta painajaisesta”,²⁰⁴ mutta ei tehty Suomesta siihen syyllistä. Yhteisymmärrystä oli vaalittu tiiviillä yhteydenpidolla, vaikka käsi irtosikin kädestä. Sitä paitsi Suomen jäsenyyden toteutumisen katsottiin joka tapauksessa parantavan myös Ruotsin turvallisuutta, vaikka strateginen suunnittelu Itämeren ympäristössä olisi mutkattomampaa, jos sen kaikki rantavaltiot Venäjää lukuun ottamatta olisivat sotilasliiton täysjäseniä. Nyt jäätiin jännittämään, toteutuisiko se Naton heinäkuiseen Vilnan-huippukokoukseen mennessä.

Turkki ja Unkari ilmoittivat 17. maaliskuuta hyväksyvänsä Suomen Naton jäseneksi. Niinistö matkusti kuulemaan päätöstä Ankaraan, mutta säilytti loppuun asti arvokkuutensa. ”Olen tietoisesti pysynyt vähän kauempana sen vuoksi, ettei synny sitä kuvaa, että tässä nyt ollaan anelemassa jotain”, hän kertoi strategiastaan. Yhteisessä tiedotustilaisuudessa Erdoğanin kanssa Niinistö kiitti Turkkiä, mutta jatkoi tv-kameroiden ja maailman mediahuomion edessä, että Suomen Nato-jäsenyys ei ollut täydellinen ilman Ruotsia. Kyse oli yhteisistä intresseistä Itämeren alueella, eikä vain siitä, että ruotsalaiset olivat mukavia ihmisiä, joiden kanssa Suomella oli erinomaiset suhteet.²⁰⁵

203 HBL.fi 15.3.2023 ’Det är alltför lätt att underskatta den roll Finlandsargumentet haft för svensk utrikespolitik under de senaste 200 åren’ (Johan Strang); Majander 2020, erit. luvut ’Pettääkö Ruotsi?’ & ’Kyttäillen kohti Eurooppaa’.

204 DN.se 20.2.2023 ’Hur skulle Bo Balderson skildra det svenska Natofiakot?’ (Erik Helmersson); DI.se 19.3.2023 ’Sverige borde ha varit där’ (Frida Wallnor).

205 HS.fi 17.3.2023 ’Erdoğan ilmoitti Turkin ratifioivan Suomen Nato-jäsenyyden’ (Veli-Pekka Lehtonen et al) & ’Erdoğanin pompööseihin kulisseeihin kannatti astua vasta, kun peli oli selvä’ (Elina Kervinen); SvD 17.3.2023 ’Billström: ”Inte som vi hade önskat”’ (Astrid Larsson & Johan Carlström).

Sen paremmin Suomen valtiojohto tuskin olisi voinut hoitaa henkistä haavaa, jonka teiden erkaantuminen viilsi. *Dagens Nyheterin* mukaan huomionarvoista ei ollut niinkään Suomen pääsy nyt Natoon vaan se, että Suomi oli antanut näin pitkään Ruotsin odottamisen viivyttää tuota sisäänpääsyä.²⁰⁶ Jos pinnan alla oli väreillyt maaotteluhenkeä, niin historian huomioon ottaen tunteet pidettiin molemmin puolin poikkeuksellisen hyvin kurissa. Sen sijaan Turkin edessä nöyrytelyllä oli oltava rajansa, *Aftonbladet* referoi ruotsalaisissa herännyttä nurinaa:

Antaa Suomen liittyä, niin me voimme pysyä ulkopuolella. Venäjältä on aika pitkä matka Kapellskäriin. Mehän olemme, kuten niin usein aiemminkin, suhteellisen turvassa täällä Itämeren syvyyksien ja matalikkojen takana.²⁰⁷

Todelliseksi vaihtoehdoksi ei tätä tunnereaktiota muotoillut kukaan, vaan jäsenyyden toteutumiseen Suomen perässä uskottiin ainakin ulospäin lujasti. Pannan purkautumista odotellessa ei ruotsalaisten auttanut kuin lääkitä itsetunnon kolhuja huumorilla. *Hufvudstadsbladetissa* kronikoidun mukaan Nato on Tukholman näkökulmasta kuin

surkea disko Antalyassa ovivahteinaan Erdoğan och Orbán. Sanna Marin muodikkaassa nahkatakissaan pääsee jonon ohitse, mutta keski-ikäinen pukumies Kristersson saa odottaa ulkona ja naukkailla taskumattia. Kaikki tietävät, että paikka on persläpi gangstereineen ja prostituoituineen, mutta sisään olisi yhtä kaikki päästävä. Kaikki muut on suljettu.²⁰⁸

206 DN.se 17.3.2023 'Sverige ensamt kvar i Erdogans väntrum' (Tomas Ramberg).

207 Aftonbladet.se 28.3.2023 'Turkiet och Ungern vill främst förnedra Sverige' (Anders Lindberg); HS.fi 28.3.2023 'Ruotsi jäi yksin Naton odotushuoneeseen, ja tunnelma käy ahdistavaksi' (Jussi Sippola).

208 HBL.fi 29.3.2023 'När får vi se Riikka Purra vifta med en länkorv?' (Peter Al Fakir).

Kaikki ei kuitenkaan ollut muuttunut maiden välillä. ”Ruotsalaiset osaavat yhä latistaa suomalaisten tunnelman suloisella tavalla”, *Helsingin Sanomat* raportoi, kun Ruotsi meni marraskuussa 2022 salibandyn MM-kisojen tiukasta välierästä jatkoon. Suomi ehti viedä voittolaukauksisaa jo kahdella maalilla, kunnes vastustaja tälläsi huikean kärkeivän ja oma lapa alkoi täristä: ”johtoasema suli niin kuin suomalaisessa palloilussa on käynyt joskus aiemminkin Ruotsia vastaan”.²⁰⁹

Sisaruskomplekseista perhesolidaarisuuteen

Suomen suhteesta Ruotsiin on tavattu käyttää sukulaisuuteen liittyviä retorisia kielikuvia. Pohjola tai Pohjoismaat on historiallisesti muodostunut ”perhe”. Kielellisesti Suomi tosin kuuluu eri heimoon kuin Skandinavia, joka on alueen maantieteellinen ydin, mutta onhan ruotsi sentään maan toinen kansalliskieli ja suomen käsitteellinen ja mentaalinen kuvasto usein skandinaavisempaa kuin pelkän sanaston ja kieliopin perusteella tulee ajatelleeksi.²¹⁰ Yhteiskuntapoliittisesti puhutaan yleisesti pohjoismaisesta mallista, joka alueen ulkopuolelta katsoen näyttää yhtenäisemältä kuin sisältäpäin. Maakohtaiset erot huomioi lausahdus mallista, josta on viisi poikkeusta.

”Olemme sisaruksia, emme kaksosia”, Tarja Halosella on ollut tapana luonnehtia Suomen ja Ruotsin suhdetta, niin ulkoministerinä kuin presidenttinäkin.²¹¹

209 HS.fi 12.11.2022 ’Suomi oli kiinni Ruotsin kaadossa, kunnes tapahtui jotain mykistävää’ & ’Suomalainen fiasko on valmis’ (Tero Hakola).

210 Ks. Max Engman: ’Är Finland ett nordiskt land?’ Teoksessa *De Nordiske Fællesskaber. Myte og realitet i det nordiske samarbejde*. Den jyske Historiker Nr. 69–70, 1994, 64–66.

211 Esim. HS.fi 12.12.1998 ’Suomi ja Ruotsi, kilpailevat sisarukset’ (Unto Hämmäläinen); Halonen Suomen Tukholman-suurlähetystön vihkiäistilaisuudessa 23.4.2002, <https://www.presidentti.fi/halonen/public/default6277.html?contentid=173133&nodeid=41417&contentlan=1&culture=fi-FI>.

Syvempään mielen mentaalimaisemiin on juurtunut kompleksinen käsitys iso- ja pikkuveljestä. Tie tasavertaisuuteen on ollut pitkä, mutta se on saavutettu monella objektiivisluontoisella mittarilla. *The World Happiness Report 2023* rankkasi Suomen jälleen maailman onnellisimmaksi maaksi, siinä missä Ruotsi sijoittui kuudenneksi. Kansallisessa keskustelussa korostuu kuitenkin yhä vertailu, jossa Suomi on tällä tai tuolla alueella Ruotsia jäljessä tai että kehityksessä edellä oleva naapuri tarjoaa jostakin kielteisen esimerkin.²¹²

Liittymisprosessi kohti Naton jäsenyyttä käänsi historiallista asetelmaa: entisestä maalaiserkusta tuli yhtäkkiä esikuva. Ruotsalaiset heräsivät ihmettelemään, kuinka vähän he loppujen lopuksi tiesivät naapuristaan, vaikka sen puolesta pitäisi kovan paikan tullen tapella, kenties kuollakin. Monille tuli yllätyksenä, että Suomessa puhutaan myös ruotsia. *Dagens Nyheter* murehti ruotsalaisissa yhä vaikuttavaa isovelikompleksia. ”Miksi kouluissa ei opita enemmän Suomesta? Miksei harjoiteta enemmän opiskelijavaihtoa, miksei kirjoiteta enemmän suomalaisesta kulttuurista, politiikasta, yhteiskuntakehityksestä?”²¹³

Samoja kynnyksiä on yritetty ylittää ja madaltaa, kun ruotsalaisnuoria on aktiivisesti houkuteltu opiskelemaan suomalaisiin korkeakouluihin. Nato-prosessin tuoma huomio on luultavasti ollut siinäkin avuksi, mutta valtteja on myös olosuhteissa, jos ne vain tunnettaisiin naapurissa paremmin. ”On ulkomailla, mutta silti tuntee olevansa kotona”, ruotsalaisopiskelija kehuu oloja Helsingin Hankenilla. Suomenruotsalainen yhteisö on myös hyvin kartalla Ruotsin menos-

212 HS.fi 20.3.2023 ’Suomi on maailman onnellisin maa kuudetta vuotta peräkkäin’ (Helmi Muhonen); vrt. myös Majander 2019 & 2020.

213 DN.se 3.5.2022 ’Släpp storebrorskomplexet – vi måste lära oss mer om Finland’ (Iedarredaktion); Fokus.se 24.8.2022 ’Finland – från lillebror till föredöme’ (Bengt Lindroth).

ta. ”He tuntevat ruotsalaisen musiikin, kulttuurin, influensserit. He ovat paljon enemmän altistuneita ruotsalaiselle kulttuurille kuin me suomenruotsalaiselle.”²¹⁴

Jos ruotsin kielen asemasta huolehtimiseen oli Suomessa kylmän ja kuuman sodan 1900-luvulla turvallisuus- ja yhteiskuntapoliittinen motiivi, voi se tänä päivänä ja tulevaisuudessa yhä vahvistaa sekä maan vetovoimaa että monella tapaa tärkeäksi koettua siltaa Ruotsiin. Profilin terävöittämiseen on tarvetta, sillä mielipidetutkimusten mukaan kaksikielisestä Suomesta ja suomenruotsalaisista vallitsee Pohjanlahden tuolla puolen paljon epätietoisuutta.²¹⁵

Muutos naapurussuhteen balanssissa on ollut suurempi ruotsalaisten itseyttämiselle²¹⁶ kuin suomalaisille, joilla ei ole ollut enää samalla tavalla nokiteltavaa naapurilleen kuin kenties vielä hakeuduttaessa Euroopan unionin ytimiin yhteisvaluutta euroa myöten. Nyt on yritetty pitää parhaan mukaan huolta siitä, että mitään ei jäisi hampaankoloon.

Ruotsalaiset ovat nielleet tosiasiaksi, että Suomen Nato-jäsenyys ei ole heiltä pois. Kansallista itsetuntoa etenemisjärjestys kuitenkin koettelee. ”Ruotsi ei enää ole yksin Pohjolan kuningas, vaan se tarvitsee rinnalleen Suomea”, Risto E. J. Penttilä kirjoitti hahmotellessaan Naton sisälle uutta Kalmarin unionia. Suomi on hänen mielestään vapautumassa henkisestä ongelmastaan ja muuttumassa

214 HBL.fi 31.5.2022 ”Många svenskar vet inte att Finland är ett tvåspråkigt land” (Anna Korkman); HS.fi 3.4.2023 ’Ruotsalaiset nuoret kiinnostuivat Suomesta opiskelupaikkana’ (Jussi Sippola).

215 HS.fi 5.11.2022 ’Suomea kuunnellaan Pohjoismaissa nyt uudella tavalla’ (Jaana Siitonen & Tove Ekman); *Svenskarnas bild av Finland, Del 2*, 7.2.2017, 23; Majander 2019, 12–13 & 2020, 186–187.

216 DN.se 17.5.2022 ’Från föregångare till efterföljare – har Sverige tappat självförtroendet?’ (Kristofer Ahlström).

pikkuveljestä isoveljeksi, ainakin turvallisuuspolitiikassa. Maan geopoliittinen asema Venäjän vieressä ”tekee meistä tärkeämmän kuin Ruotsi”.²¹⁷

”Suomi on aikuisten Ruotsi” (Finland är Sverige för vuxna), *Dagens Nyheter* otsikoi keväällä 2022 pariinkin otteeseen pääkirjoituksensa. Ensin ihailtiin suomalaisten varmistaneen yhteiskunnan huoltovarmuutta mahdollisten kriisien varalta, siinä missä Ruotsi oli luopunut vastaavasta kylmän sodan päättymisen myötä ja ryhtynyt elämään kuin faabelien heinäsiirkka: ”me keskityimme kesän huvittelemaan ja ajattelimme muuta, sillä aikaa kun naapurimme, nuo ahkerat muurahaiset, valmistivat taloaan talven varalle”. Vertaus kantoi stereotyyppistä perintöä, mutta päti myös sotilaalliseen liittoutumiseen. Helsingissä ei vain puhuttu Naton jäsenyydestä vaan valmistauduttiin siihen. ”Onneksi meillä on joku jota pitää kädestä.”²¹⁸

Ruotsissa pitkään asuneet suomalaiset eivät ole koskaan ennen kokeneet vastaavaa. ”Suomen hillityn kypsä, aikuismainen käytös sekä yhteistyö yli puoluerajojen” sai suitsutusta, toisin kuin ”Ruotsin lapsellinen kohkaaminen ja vastuunpakoilu”. Ruotsalaisuuteen ”ei ole liittynyt ontologista haavoittuvuuden tunnetta, joka on Suomessa aina ollut olemassa”, tutkijat selittivät poikkeuksellista asetelmaa.²¹⁹ Symbolisesti sattuvaa oli sekin, että Ukrainan sotaa kommentoivaksi mediatähdeksi nousi Ruotsissa maanpuolustuskorkeakoulun

217 Risto E. J. Penttilä & Jyrki Karvinen: *Pitkä tie Natoon*. Otava, 2022, 309.

218 DN.se 29.3. ’Det är Finland som är Sverige för vuxna’ & 10.4.2022 ’Finland är Sverige för vuxna – också när det gäller Nato’ (ledarredaktion).

219 HS.fi 13.4. ’Ruotsissa ihastellaan Suomen kriisijohtamista ja Nato-keskustelua’ (Kristiina Katajikko) & 15.4.2022 ’Nato-keskustelu haastaa ruotsalaisen identiteetin ja saa katsomaan Suomeen’ (Marjaana Varmavuori).

everstiluutnantti Joakim Kusti Paasikivi, jonka isän isoisä oli Suomen kuulu presidentti. Näin vedettiin uutta Paasikiven linjaa.²²⁰

”Neuvostoliiton hajoamisen jälkeinen 30-vuotinen lomamme historiasta on ohitse”, *Dagens Nyheter* aloitti pitkän artikkelin, joka kävi läpi talvisotaa kansakuntaa muokkaavana kokemuksena, myös Ruotsia.²²¹ Kaukana oli takavuosina toistuvasti esiin pulpahtanut kritiikki, jossa Suomen katsottiin ottavan liiaksi huomioon tai jopa myötäilevän Moskovan näkökantoja, oli kyse sitten Neuvostoliitosta tai Venäjältä. Tämän tyyppiset suomettumiskeskustelut ovat paradoksaalisesti vilkastuneet Suomessa, samaan aikaan kun Ruotsissa ihaillaan taas sankarikansaa, joka seisoo edelleen aseistettuna puskurina inhaa itää vastaan.

Vuoden 2023 ensimmäinen suomalaiselokuva Ruotsin teattereissa kertoi sopivasti yksinäisestä kullankaivajasta Lapin sodassa. ”Veri roiskuu ja ruumiinosat lentelevät, kun natsit saavat maistaa suomalaista terästä ja oppia, mitä ’sisu’ tarkoittaa käytännössä”, kriitikot kuvailivat takavuosien kaltaista toimintapläljystä: ”suurin piirtein kuin ’Tuntematon sotilas’ Quentin Tarantinon vähemmän näppärän suomalaisserkun kirjoittamana”.

Vähäpuheinen suomalais-Rambo on talvisodan karaisema tappokone, jota eivät saa hengiltä sen enempää ryssät kuin sakemannit. *Aftonbladetin* arviossa elokuva ansaitsi tulla hitiksi. Vaikka kaikki eivät olleet yhtä ihastuneita, Jalmari Helanderin väkivaltafantasiassa tuntui olevan jotain voimaannuttavaa. Mutta mitä se kertoi vuodesta 2023, että näin vanhahtava elokuva pyöri nyt teatte-

220 DN.se 11.3.2022 ’Jag är livrädd att ha fel’ (Åsa Erlandsson); HS.fi 13.3.2022 ’Paasikiven linja’ (Jussi Sippola).

221 DN.se 23.3.2022 ’Vinterkriget som formade Finland – och Sverige’ (Niklas Ekdal).

reissa?²²² Kenties tahattoman ajankohtainen kysymys. Viestiksi ei ollut vaikea tulkita, että tähän taipumattomuuteen törmää, jos vihollinen yrittää Suomeen pahat mielessä.

Historiallinen muisti on valikoivaa ja ajankohdan olosuhteista riippuvaa. Itämeren ylittävä yhteenkuuluvaisuuden tunne oli *Svenska Dagbladetin* reportaasin mukaan puhjennut muutamassa kuukaudessa kukoistukseen, jollaista ei ollut koettu sitten talvisodan. Lehti kehui suomenruotsalaisen kulttuurin elinvoimaa ja kertoi hiukan isällisen kaunopuheisesti sen olevan usein suosittua Ruotsissakin.

Vaikea osoittaa, mikä meitä ruotsalaisia siinä viehättää, yleisesti korkean laadun lisäksi. Vähän vanhanaikainen suomenruotsi tekee varmasti osansa, sen kauneus, jonka usein ylimoderni Ruotsi on kadottanut. Mutta myös ainutlaatuinen yhdistelmä haikeutta ja kuivaa huumoria, jonka olen tunnustavini läpeensä suomalaiseksi.²²³

Hufvudstadsbaledet kronikoi Tukholmasta, kuinka talvella 2018 Ähtäriin tuodut kiinalaispandat Pyry ja Lumi olivat uutisaiheena ohittaneet menen tullen Suomessa käynnissä olleet presidentinvaalit. Ero kiinnostuksessa viiden vuoden takaiseen oli valtava. Nyt kirjeenvaihtajan koiraa ulkoiluttaessaan tapaamat ihmiset kommentoivat ihailien Sauli Niinistöä ja Sanna Marinia. Pelko siitä,

222 SvD.se 13.4.2023 'En finsk Rambo slaktar nazister' (Jakob Åsell); DN.se 13.4.2023 'Finsk action med sprängda naziskallar i "Sisu"' (Kerstin Gezelius); Aftonbladet.se 13.4.2023 'Slimmad, snygg, brutal och utan en tråkig sekund' (Karolina Fjellborg); Kritiker.se, Jalmari Helander: *Sisu*.

223 SvD.se 30.3.2023 "'Ödesval' – det svenska i Finland är hotat' (Anders Billing).

että Nato-ratkaisujen jälkeen Ruotsissa taas nopeasti unohdettaisiin Suomi, on osoittautunut turhaksi.²²⁴

Ainakin toistaiseksi. Huomio ja ylisanat Pohjanlahden takaa hivelevät, mutta niiden suloon ei kannata tuudittautua. Paljosta hypestä huolimatta tähän tutkielmaan valikoituneen otannan perusteella Suomen harrastus Ruotsissa on yhä kapealla pohjalla. Parhaassa tapauksessa kasvanut potentiaali realisoituu, kiinnostus herättää tarjontaa ja muuttuu ennen pitkää teoiksi. ”Maakuvat kuitenkin muuttuvat hitaasti”, ulkoministeriön ammattilaiset muistuttavat, ”joten vasta aika näyttää, mikä vaikutus jää pysyväksi osaksi Suomi-kuvaa.”²²⁵

Kulttuurin puolelta voi positiiviseksi signaaliksi nostaa sen, että keväällä 2023 Ruotsin kansallisteatterin Dramatenin näyttämöllä sai ensi-illan Nina Wähän kirjoittama ja Anna Takasen ohjaama *M/S Tiamantti*, Suomen-/Ruotsinlaivalle sijoittuva musikaalinen draamakomedia. Se kuulosti sekä mollivoittoiselta että vastustamattomalta, *Dagens Nyheter* luonnehti etukäteisnostossaan. Tukholman kaupunginteatterissa taas esitettiin sovitusta Tove Janssonin *Kesäkirjasta*.²²⁶

”Veljeskansat yhdistyvät”, Stadsteaternin johtaja Maria Sid iloitsi maiden välillä roihahaneesta rakkaudesta. ”Ruotsalaiset ihailevat Suomea nyt todella paljon. Nyt kun puhun Suomesta, kaikki oikein innostuvat. Niin ei ihan aina ole ollut.” Pitkään valmisteltu yhteistyö elokuvapuolellakin alkoi kantaa hedelmää. Vera Kiiskisen ja Anna Heinämaan käsikirjoitus toteutui naapurissa pitkäksi eloku-

224 HBL.fi 5.4.2023 'När pandorna slog presidenten men brädades av Sanna Marin' (Richard Nordgren).

225 UM.fi 22.3.2023, *Maakuwan vuosikatsaus 2023*, 53.

226 DN.fi 23.1. 'Här är tio föreställningar att se fram emot i vår' (Jacob Lundström), 17.2. 'Finlandsfärjan leder ej bort men hem i "M/S Tiamantti"' & 5.3.2023 "'Sommarboken' får publiken att längta efter något farligare' (Maina Arvas); SvD.se 5.3.2023 'Välspelat när liken och döden möts vid havet' (Lars Ring).

vaksi *Andra akten*, ja Zaida Bergroth pääsi ohjaamaan uuden ruotsalaissarjan *Beledweynen etsivän* neljä ensimmäistä osaa.²²⁷

Maria Sid on yksi näkyviin tehtäviin Ruotsissa edenneistä suomalaisista, ja Suomi-Seura nimesi hänet sekä Ruotsin kansallismuseon pääjohtajan Susanna Petterssonin Vuoden ulkosuomalaisiksi 2022. Ruotsin journalistiliitto puolestaan palkitsi *Dagens Nyheterin* ja *Hufvudstadsbladetin* Venäjän-kirjeenvaihtajan Anna-Lena Laurénin komein ylisanoin.²²⁸ Heidi Avellan on *Sydsvenska Dagbladetin* poliittinen päätoimittaja ja Nils Erik Forsgård aikakauslehti *Fokuksen* säännöllinen kolumnisti, mutta liiaksi asti ei suomalaisia ruotsalaisessa mediassa näy.

Eikä muillakaan johtopaikoilla, vaikka yhteisillä työmarkkinoilla on eletty 70 vuotta. Pohjanmaalla kasvanut Stefan Ingves jäi eläkkeelle Ruotsin keskuspankin pääjohtajan paikalta, ja Susanna Petterssonkin on palaamassa Suomeen. Asetelma ei ole ainakaan edennyt 1970- ja 1980-luvun taitteesta, jolloin Lasse Pöysti johti Dramatenia, Viveca Bandler Stadsteaternia ja Jörn Donner Filminstitutia, vaasalaisyntyinen Bo Strömstedt pyöritti *Expresseniä*, Yrsa Stenius *Aftonbladetin* kulttuuriosastoa ja professori Olof Ruin analysoi vaalitulokset. Toisaalta toisen polven ruotsinsuomalaiset ovat integroituneet yhteiskuntaan ja tehneet uraa siinä missä Ruotsin muukin väestö.²²⁹

227 HS.fi 28.2. 'Suomi vaihtui Ruotsiin, ja nyt elokuva kerää kiitosta' (Hilla Kärkö), 20.3. 'Suomi nousi parrasvaloihin Ruotsissa' (Jussi Sippola) & 8.4.2023 'Ruotsalaissarja rohkenee tehdä keski-ikäisestä naisesta herkullisen antisankarin' (Harri Römpötti).

228 HBL.fi 21.4.2022 'HBL:s Anna-Lena Laurén får svenskt berättarpris' (Annica Lindström); HS.fi 4.11.2022 'Kulttuurivaikuttajat Susanna Pettersson ja Maria Sid on valittu Vuoden ulkosuomalaisiksi' (STT).

229 HS.fi 3.2.2018 "'Finnjavelit' nousivat Ruotsin terävimpään eliittiin' (Petja Pelli); Majander 2020, 71.

Toisentyypinen signaali Suomen noususta ruotsalaisten agendalla saatiin, kun kulttuurin ja yhteiskuntapolitiikan laatumagazine *Axess Magasin* otti maan vuoden 2023 avausnumeronsa teemaksi, veti kanteen Sanna Marinin ja otsikoksi jo kuluneet fraasit: ”Suomen asiasta tuli meidän. Hyvät naapurit näyttävät tietä” (Finlands sak blev vår. Goda grannar visar vägen). Tuhti 20-sivuinen paketti tarjosi monipuolisen johdatuksen Suomeen, sen politiikkaan, historiaan ja kansaan. Teemanumero oli sekä aiheellinen että toivottavasti suuntaa antava, naapuruussuhteiden veteraani Pär Stenbäck kiitteli ja jäi seuraamaan, johtaako Nato-yhteys Tukholmassa ”syvään, aitoon ja pysyvään kiinnostukseen Suomea kohtaan”, kuten pohjoisessa jo oli olemassa.²³⁰

Axess pohjusti ja taustoitti kevään eduskuntavaaleja, joista odotettiin niin tiukoja, että voimia käytettiin jopa ulkosuomalaisten kosiskeluun. Ruotsissa asui yli satatuhatta äänioikeutettua, ja RKP perusti Tukholmaan paikallisosaston mobilisoimaan ruotsinsuomalaisia vaaleihin.²³¹ Suurta pottia ei sieltä saatu. Ääniä annettiin noin 10 000, nelisen sataa enemmän kuin neljä vuotta aikaisemmin. Ruotsalaisesta horisontista katsottuna suomalainen kampanjointi näytti peräti valjulta, eivätkä naapurin vaalit herättäneet erityisempää seurainta tai huomiota.²³²

230 *Axess Magasin* 1/februari 'Politikens superstjärna' (Heidi Avellan), 'Finlands långa resa' (Patrik Oksanen), 'Som att leva vid en vulkan' (Henrik Meinander), 'För få föds i Finland' (Nils Erik Forsgård) & 2/mars 'Finland tackar' (Pär Stenbäck), myös 4/maj 2023 'Sverige för vuxna hittar man i öster' (ledare P.J. Anders Linder).

231 Svenska.yle.fi 15.12.2022 'SFP jagar röster i Stockholm' (Lucas Dahlström); SvD.se 30.3.2023 "'Ödesval' – det svenska i Finland är hotat' (Anders Billing). Ks. myös Staffan Himmelroos (et al.): *Väljarbeteende bland svenskspråkiga utlandsfinländare*. Magma, 4/2022.

232 Iltalehti.fi 26.3.2023 'Ruotsista tulossa 10 000 ääntä eduskuntavaaleihin' (Anni Emilia Alentola); HBL.fi 29.3.2023 'När får vi se Riikka Purra vifta med en länkkorv?' (Peter Al Fakir).

Ruotsin johtavat sosiaalidemokraatit ovat usein käyneet vaalien alla Suomessa antamassa vetoapua aatetovereiden kampanjaan. Magdalena Andersson otti helmikuun lopussa Helsingissä osaa pohjoismaiseen kokoukseen, mutta matalalla profililla. Toisin kuin Jimmie Åkesson, joka kertoi perussuomalaisten tilaisuudessa Helsingin Narinkkatorilla, ”mikä meni pieleen Ruotsissa, jotta teidän ei tarvitse tehdä samoja virheitä”. Kyse oli luonnollisesti maahanmuutosta, joka oli ollut naapurissa aivan liian voimakasta ja johtanut väestön eriytymiseen, jengiväkivaltaan ja rikollisklaaneihin.²³³

Vaaliviikkona vaivautui joku ruotsalainen toimittajakin paikan päälle seuraamaan, mitä Suomessa tapahtui. Ulkomaalaisten vain oli vaikea ymmärtää, että maailmantähti Marin – tunnetuin suomalainen Sibeliuksen jälkeen – vaihtuisi virkamiesmäisen harmaaseen Petteri Orpoon. *Svenska Dagbladetin* reportaasikin kävi jälleen kerran läpi poistuvan pääministerin uraa, ei mahdollista seuraajaa, vaikka tämä vastasi paremmin lehden poliittista linjaa. Marinin merkitystä eurooppalaiselle 2020-luvun vasemmistolle rinnastettiin siihen, mitä Tony Blair oli 1990-luvulla.²³⁴

Itse vaalisunnuntain lehteen Suomi sai kulttuuriuosaston kantta myöten peräti kuusi sivua, joilla maalailtiin synkkä kuva ruotsin kielen ahdingosta. Taas oli edessä sen suhteen kohtalonvaali. Juttu oli kirjoitettu hämmästyttävän ahtaasti toisaalta RKP:n näkökulmasta, toisaalta painottaen vanhakantaisesti, että Suomen sidos Ruotsiin oli yksin suomenruotsalaisten varassa. ”Rakastamme

233 Demokraatti.fi 28.2.2023 ’Magdalena Andersson om Finlands och Sveriges Natoprocesser’ (Topi Lappalainen); HS.fi 15.3.2023 ’Ruotsidemokraattien Jimmie Åkesson tukee perussuomalaisten kampanjaa’ (Emmi Tilvis & Salla Kiuttu/STT).

234 SvD.se 31.3.2023 ’Finlands Damberg kan stå som vinnare’ (Torbjörn Nilsson); DN.se 1.4.2023 ’Vill Sanna Marin verkligen fortsätta som statsminister’ (Philip Teir).

naapurimaatamme kuin ei koskaan ennen – mutta ruotsalainen perintö on siellä paineen alla”, *Svenska Dagbladet* siunaili: ”Onko Suomi väsynyt meihin?”²³⁵

Kysymykselle antoi pontta se, että eduskuntavaalien jälkeisenä tiistaina Suomen sotilaallinen liittoutuminen oli tulossa satamaan. Se jätti vaalitulosten analysoinnit ja Marinin kohtalon ihmettelyn²³⁶ varjoonsa ja täytti *Svenska Dagbladetin* koko etusivun: ”Sinivalkolippu nostetaan tänään Naton päämajalla – Ruotsi voi vain seurata katseella.” Sisäsivuilla pohdittiin, että ehkä asetelma oli historiallisesti oikein. Ruotsi sai ansionsa mukaan, sillä se ei ollut valpas ja valmis. Toisin kuin Suomi, joka oli tottunut olemaan varuillaan ja seuraamaan tarkasti, mitä itärajan takana tapahtuu, ja toimimaan sen mukaan.²³⁷

”Suomen Nato-jäsenyys on geopolitiittinen vallankumous”, *Dagens Nyheter* otsikoi pääkirjoituksensa, jonka mukaan naapurista tuli sen myötä ensi kertaa historiassaan täysin osa länttä. Paluuta ei ollut 1970-luvun kaltaiseen suomettumiseen, joka ei kelvannut malliksi muillekaan pienille maille, saati Ukrainalle. ”Onnittelut, Suomi! Tulemme pian perässä.” Pari päivää myöhemmin sama palsta purki tuntoja, kun Ruotsi tuntui olevan naapureihinsa verrattuna suorastaan deekiksellä maailman silmissä. Norjan vielä ymmärsi öljyrahoineen ja

235 SvD.se 30.3. ”’Ödesval’ – det svenska i Finland är hotat’ (Anders Billing) & SvD Kultur 2.4.2023 (kansi); vrt. HBL.fi 30.3.2023 ’Svenska Dagbladet reducerar Svenskfinland till en tvetydig kärleksaffär med SFP’ (Ylva Perera).

236 SvD.se 3.4. ’Finland omfamnade det blå laget’ (Olof Ehrenkrona) & ”Sannfinländarna har radikaliserats” (Adrian Ericson), 8.4.2023 ’En svår vår för progressiva ikoner’ (Henrik Torehammar); DN.se 5.4.2023 ’Förvånande att Sanna Marin slutar’ (Juan Flores) & ’Nu hoppas den europeiska socialdemokratin på Sanna Marin’ (Pia Gripenberg).

237 SvD.se 3.4.2023 ’Det är inte konstigt att Sverige lämnats efter’ (Torbjörn Nilsson).

hyggen Tanskan, mutta ”pahinta kaikessa oli sittenkin Suomi”, joka oli nykyään Ruotsia parempi kaikessa.²³⁸

Ulkoministeri Tobias Billström vakuutti kuitenkin olevansa iloinen Suomen puolesta, jonka jäsenyys Natossa oli hyväksi myös Ruotsin turvallisuudelle. Eikä artikla 5 turvatakuiden suojiin päässyt Suomi ollut lainkaan väsynyt Ruotsiin, vaan teki uudesta positioistaan käsin työtä sen eteen, sekä oman turvallisuutensa että naapuruussolidarisuuden vuoksi. Koko Itämeren alueen puolustus suunnittelun kannalta olisi eduksi, että myös Ruotsista tulisi sotilasliiton täysjäsen. Suomalaiset jatkoivat sen korostamista, että syypäitä viivytykseen oli turha hakea ruotsalaisten teoista tai oloista. Pelissä oli edelleen koko Naton ja sen peruseriaatteiden uskottavuus.²³⁹

Hiihdon MM-kisoissa Planicassa kevättälvellä 2023 Suomi taipui naisten viestin pronssitaistossa niukasti Ruotsille, vaikka naapuri epäonnistui suksien valinnoissa tai voiteluissa. Sprinttikisassa ruotsalaisnaiset olivat jo ottaneet neloisvoiton ja dominoivat sitten muitakin matkoja saavuttaen yhteensä 11 mitalia. Ebba Anderssonista leivottiin uusi hiihtokuningatar Norjan Johaugin vapaaksi jättämälle paikalle.²⁴⁰ Suomalaisnaiset pettyivät ja jäivät kokonaan palkintopallien ulkopuolelle, eivätkä miehetkään tuoneet kuin yhden viestiho-

238 DN.se 4.4. 'Finlands Natointräde är en geopolitisk revolution' (Arvid Åhlund & 11.4.2023 'Danskarna, normmännen och finländarna borde skämmas, allihopa' (Lisa Magnusson).

239 SvD.se 4.4. 'Fokuserar på länderna som godkänt' (Karin Thurffjell) & 11.4.2023 'Finska Natovarningar om Sverige: "Blir besvärligt"' (Charlotta Buxton).

240 SvD.se 2.3. 'Svensk konflikt om skidorna' & 4.3.2023 'Ebba – den nya skiddrottningen' (Lasse Mannheimer & Carl Göransson/TT).

pean. Se oli *Helsingin Sanomien* sanoin ”pieni laastari valtavaan avohaavaan”, sillä Suomi oli suorastaan romahtamassa lumisissa talvilajeissa.²⁴¹

Jääkiekon naisten MM-kisoissa koettiin huhtikuussa se ihme, että ennakkosuosikkina otteluun lähteneet naarasleijonat kirivät Ruotsia vastaan kolmannessa erässä 0–2 tappioasemasta 4–2 voittoon. Mitalipeleihin ei päässyt kumpikaan, mutta tärkeässä sijoitusottelussa Suomi oli jälleen parempi maalein 3–1.²⁴² Jännittäväksi jää, miten käy miesten mittelössä toukokuussa Tampereella ja Riikassa. Tavataanko Nokia-areenalla pelattavan finaalin jälkeen Helsingin Kauppatorilla vai kenties Tukholman Medborgarplatsenilla?²⁴³

241 HS.fi 2.3.2023 ’Suomi on romahtamassa historiallisella tavalla – jopa Kreikka on edellä’ (Mikko Gynther).

242 IS.fi 9.4.2023 ’Mikä nousu!’ (Teemu Suvinen); HS.fi 16.4.2023 ’Naisleijonat välttivät täyden katastrofin – Ruotsi-voitolla iso merkitys’ (Olli Kivioja).

243 Ks. SvD.se 27.2.2006 ’Så firas hockeyhjältarna’; IS.fi ”Torilla tavataan” on hoettu lähes 20 vuotta’ (Matti Markkola).

Hakemisto

Aalto, Alvar	72	Dungen (yhtye)	63
Abba (yhtye)	63	Edelfelt, Albert	72–73
Abrahamson, Emmy	56	Edvinsson, Anki	43
Achté, Inka	60	Edwardson, Åke	38
Adler-Olsen, Jussi	44	Ekelöf, Maja	54
Ahmed, Khadar Ayderus	66	Ekengren Oscarsson, Henrik	26
Ahndoril, Alexander	40	El-Shanti, Lubna	7
Ahnhem, Stefan	39	Engberg, Katrine	44
Akin, Levan	66	Englund, Peter	57
Alakoski, Susanna	55, 69	Engman, Pascal	57
Albinus, Iben	44	Engström, Thomas	47
Andersson, Claes	51	Erdoğan, Recep Tayyip	32, 75, 77–80, 82–83
Andersson, Ebba	11, 95	Eriksson, Bengt	43–44
Andersson, Lena	56	Fagerholm, Monika	50
Andersson, Magdalena	14, 18, 23, 30–34, 93	Fares Fares	70
Andersson, Roy	66	Fever Ray (Karin Dreijer)	63
Aro, Jessikka	57	Fexeus, Henrik	39
Avellan, Heidi	91	Forsgård, Nils Erik	6, 91
Backman, Elina	44	Forsén Ehrlin, Carl-Johan	53
Bandler, Viveca	91	Forsström, Tua	51
Berg, Joakim	64	Fredriksson, Linda	72
Bergholm, Hanna	67	Fredriksson, Marie	64
Bergman, Ingmar	61, 66	Frennstedt, Tina	43
Bergroth, Zaida	67, 91	Frimansson, Inger	38
Biden, Joe	23	Fröding, Gustaf	64
Billström, Tobias	95	Frölander-Ulf, Lena	53
Bivner, Lena	56	Gallen-Kallela, Akseli	72
Blair, Tony	93	Genberg, Ia	53–54
Blædel, Sara	44	Grebe, Camilla	38, 43
van den Brink, Nina	54	Guillou, Jan	43, 55, 58, 61
Brotherus, Elina	72	Gustavson, Christina	44
Burénius, Axel	56	Haapasalo, Alli	67
Carpelan, Bo	51	Haavisto, Pekka	76, 78–79
Clinton, Hillary	35	Hakkaraïnen, Milka	43
Cullhed, Elin	54	Halla-aho, Jussi	75
Dahl, Arne	38	Halonen, Tarja	84
Dahlgren, Eva	63–64	Hanks, Tom	71
Demker, Marie	21	Harrison, Dick	22
Donner, Jörn	51, 91	Hassan, Mustafa	60

Havukainen, Riitta	60	Kepler, Lars	38–40, 69
Hedman, Johanna	55	Kettu, Katja	46
Heinämaa, Anna	90	Kiiskinen, Vera	90
Heiskanen, Maria	70	Kilpi, Marko	40
Helander, Jalmari	88	Kinnunen, Tommi	46
The Helicopters (yhtye)	63	Kivi, Aleksis	53
Hellström, Börge	38	Kjellsdotter, Nilla	44
Hiekkapelto, Kati	39	Koivisto, Mauno	17
Hirvonen, Elina	48	Kristersson, Ulf	30–32, 76–77, 79, 83
Hjorth, Michael	38	Kronlöf, Bianca	56
Hjörleifsdóttir, Thora	44	Krunegård, Markus	64
Holmström, Johanna	51	Kuosmanen, Juho	66
Holt, Anne	43	Kustaa Vaasa	57
Horst, Jørn Lier	43	Kyrö, Tuomas	71
Hotakainen, Kari	48	Kähkönen, Sirpa	45
Hultqvist, Peter	14–15, 18, 20–21, 76	Laatio, Juuso	66
Hämäläinen, Unto	76	Laestadius, Ann-Helén	47–48, 53
Härö, Klaus	69	Lagercrantz, David	47
Ibrahimović, Zlatan	71	Lagerlöf, Selma	50
Ilkonen, Kari	72	Lahtinen, Anu	57
Indriðason, Arnaldur	44	Lapidus, Jens	38, 40, 42, 69
Ingves, Stefan	91	Larsson, Stieg	38, 58
Jackson, Stina	46	Larsson, Åsa	38, 41–43
Jakobs, Cornelia	63	Laurén, Anna-Lena	91
Jalonen, Jukka	25	Lehtolainen, Leena	39
Jansson, Anna	38–39, 58	Liksom, Rosa	46
Jansson, Henrik	56	Lillegrove, Ruth	43
Jansson, Tove	52, 67, 90	Lilius, Irmelin Sandman	52
Jensen Gellerhed, Mimmi	56	Liljestrand, Jens	55
Johansson, Morgan	27	Linde, Ann	16, 22
Johansson, Per Texas	72	Lindgren, Astrid	66
Jónasson, Ragnar	44	Lindgren, Minna	39
Jordahl, Anneli	52	Lindholm, Peter	67
Jouhaug, Teresa	11, 95	Lindroth, Bengt	24
Jungstedt, Mari	38–39	Lindstedt, Laura	48
Järvinen, Anna	64	Linna, Väinö	40
Kaikkonen, Antti	37	Louhimies, Aku	68
Kakabaveh, Amineh	27	Lundell, Ulf	57
Kamrad, Ingvar	61	Läckberg, Camilla	38–39, 43, 59
Kanninen, Ella	60	Löfven, Stefan	33
Karlsson, Frida	11	Lööf, Annie	28
Kaurismäki, Aki	68	Mando Diao (yhtye)	64
Kekkonen, Urho	17	Mankell, Henning	38, 58
Kent (yhtye)	64	Mantila, Auli	59

Marin, Sanna	15, 19, 22, 32–37, 55, 76–77, 79, 81, 83, 89, 92–94	Pulkkinen, Riikka	48
Marklund, Liza	38–39, 43	Purra, Riikka	30
Martinson, Harry	56	Putin, Vladimir	17, 19, 23, 34, 57
Mazzarella, Merete	49, 51	Pärmäkoski, Krista	11
Michel, Charles	18	Pöysti, Alma	70
Mieto, Juha	41	Pöysti, Lasse	91
Milonoff, Eero	70	The Rasmus (yhtye)	62–63
Mohlin, Rachel	56	Rautiainen, Petra	45–46
Mollberg, Rauni	68	Remes, Ilkka	45
Mussolini, Benito	78	Rhyttenius, Christian	68
Mäenpää, Outi	69	Richert, Margit	47
Mäkelä, Klaus	72	Riitamaa, Timo	51
Mäki, Reijo	40	Rinne, Antti	20
Mäkinen, Jarmo	69	Rosenfeldt, Hans	38
Natt och Dag, Niklas	43, 53	Roslund, Anders	38
Neprijajeva, Natalia	11	Rouvali, Santtu-Matias	72
Nesser, Håkan	38	Roxette (yhtye)	64
Nielsen, Sanna	74	Rudberg, Denise	38
Niemi, Mikael	46	Ruin, Olof	91
Niinistö, Sauli	15, 17–18, 22–23, 32, 36, 75–76, 80–82, 89	Runeberg, J. L.	42, 72–73
Nikki, Teemu	66–67	Räikkönen, Kimi	48
Niskanen, Iivo	11	Rönkä, Matti	39
Niskanen, Kerttu	11	Saariaho, Kaija	71
Nousiainen, Miika	48, 65	Saijonmaa, Arja	64
Nykänen, Harri	40	Salihu, Diamant	29, 53
Ohlsson, Kristina	38	Salonen, Esa-Pekka	71
Oksanen, Sofi	48–49, 71	Sarenbrant, Sofie	39
Ollikainen A[ki] & M[illa]	44	Schepp, Emelie	39
Olsson, Claes	67	Schildt, Göran	72
Orbán, Viktor	83	Schjerfbeck, Helene	72
Orpo, Petteri	27, 93	Schulman, Alex	55, 81
Osman, Sara	53, 55	Schunnesson, Tone	55
Paasikivi, Joakim Kusti	88	Schyffert, Henrik	66
Paasikivi, Juho Kusti	17, 88	Seeck, Max	44–45
Palme, Olof	20, 61	Sibelius, Jean	71, 73, 93
Penttilä, Risto E. J.	86	Sid, Maria	90–91
Persson, Leif G. W.	38, 41, 58	Sigurðardóttir, Lilja	44
Pettersson, Susanna	91	Sigurðardóttir, Yrsa	44
Plath, Sylvia	54	Sjövall, Maj	58
van der Poel, Nils	11	Skördeman, Gustaf	43
Porvali, Mikko	39	Smirnoff, Karin	47
		Soininvaara, Taavi	45
		Stalin, Josif	17
		Statovci, Pajtim	48

Sten, Viveca	38, 59	Turtschaninoff, Maria	52
Stenbock, Ebba	57	Tuunainen, Toni	40
Stenbäck, Pär	92	Valjakkala, Juha	40
Stenius, Yrsa	91	Varjus, Saija	41
Stoltenberg, Jens	24	Ventus, Simon	44
Strang, Johan	17	Videgren, Jukka	66
Strömberg, Ellen	53	Vilhunen, Selma	70
Strömquist, Liv	53	Virtanen, Ville	69
Strömstedt, Bo	91	Wahlöö, Per	58
Stubb, Alexander	19	Wassberg, Thomas	41
Sundin, Mats	11–12	Webster, John	60
Suni, Aino	67	Weckström, Björn	72
Svensson, Patrik	53	Wennstam, Katarina	38
Södergran, Edith	52	Westö, Kjell	49–50, 52, 67
Takanen, Anna	90	Westö, Mårten	49
Tarantino, Quentin	88	Wolodarski, Peter	17
Teir, Philip	51	Wähä, Nina	46–47, 90
Thunberg, Greta	31, 62	Ylikangas, Heikki	57
Toivoniemi, Jenni	66	Zelenskyi, Volodymyr	34
Troell, Jan	40	Zilliacus, Tobias	69
Tuomainen, Antti	44	Åkesson, Jimmie	31–32, 93
Tuominen, Arttu	44	Österdahl, Martin	59
Tuomioja, Erkki	14–15, 20–21	Östlund, Ruben	70

magma